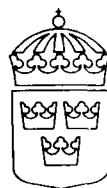

Riksdagens protokoll

1986/87:48

Protokoll
1986/87:48

12 december 1986

Debatter m. m.

Fredagen den 12 december

En tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m.	6
Ajournering	97
Kallelse till skatteutskottets sammanträde	97
Meddelande om interpellation	
1986/87:125 av Kurt Ove Johansson (s) om bidrag till viss arbetsmarknadsutbildning i företag	99
Meddelande om frågor	
1986/87:271 av Kurt Ove Johansson (s) om översyn av rätts- systemet i läkemedelsmål	100
1986/87:272 av Hugo Bergdahl (fp) om personalläget inom domstols- och åklagarväsendet	100

Avgjorda ärenden

Fredagen den 12 december

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1986/87:9 Tilläggsbudget I	3
----------------------------------	---

Konstitutionsutskottets betänkande

1986/87:15 Vissa vallagsfrågor, m. m.	3
--	---

Utrikesutskottets betänkande

1986/87:8 Verksamheten inom Europarådet, m. m.	3
---	---

Näringsutskottets betänkande

1986/87:9 Utrikeshandelspolitiska frågor	3
--	---

Fredagen den 12 december

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

2 § Företogs till avgörande arbetsmarknadsutskottets betänkande 1986/87:9, konstitutionsutskottets betänkande 1986/87:15, utrikesutskottets betänkande 1986/87:8 och näringsutskottets betänkande 1986/87:9 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 47).

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 9

Punkt I

Utskottets hemställan bifölls

Punkt II

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (budgetteknisk behandling av den nya organisationen för arbetsmarknadsutbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 248 röster mot 70 för reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl.

Punkt III:1

Mom. 1 (medelsdispositionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (allmänna förutsättningar för företagsetablering och expansion i Blekinge)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt III:2

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande 15

Mom. 1 (vallagstiftningen)

Först biträdades reservation 1 av Anders Björck m. fl. – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1985/86:K718 av Alf Svensson i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 201 röster mot 117 för reservation 1 av Anders Björck m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (kartellbeteckning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1985/86:K718 av Alf Svensson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (röstning genom bud som är värdare)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 156 för reservation 2 av Anders Björck m. fl.

Mom. 5 (proportionaliteten i det kommunala valsystemet och 3-procentspärren vid landstingsval)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 17 för reservation 3 av Nils Berndtson.

Mom. 6 (rösträtt i riksdagsval för invandrare som ej är svenska medborgare)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 15 för reservation 4 av Nils Berndtson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande 8

Mom. 2 (uttalande om Turkiet)

Utskottets hemställan bifölls med 303 röster mot 15 för reservation 1 av Oswald Söderqvist. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (begränsning av kontakterna med Turkiet)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 15 för reservation 2 av Oswald Söderqvist.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 9

Mom. 1 (fri handel med varor och tjänster)

Först biträdades reservation 2 av Ivar Franzén och Elving Andersson med 44 röster mot 15 för reservation 3 av Jörn Svensson. 259 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. med 117 röster mot 50 för reservation 2 av Ivar Franzén och Elving Andersson. 151 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 150 röster mot 113 för reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. 55 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

Mom. 2 (u-landshandeln)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 4 av Christer Eirefelt m. fl., *dels* reservation 5 av Ivar Franzén och Elving Andersson, *dels* reservation 6 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (social- och miljöklausul)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 7 av Ivar Franzén och Elving Andersson, *dels* reservation 8 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (Norden som hemmamarknad)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 41 för reservation 9 av Ivar Franzén och Elving Andersson.

Mom. 5 (samarbetet med EG)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 71 för hemställan i reservation 10 av Erik Hovhammar m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Hans Petersson i Röstånga (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 11 av Christer Eirefelt och Hadar Cars anförda motiveringen – godkändes genom upprensning.

Mom. 6 (kostnader för handelspolitiska åtgärder)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 12 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 13 av Jörn Svensson anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 7 (importkonkurrerande hemmamarknadsindustri)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Ivar Franzén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (export av högteknologiska varor)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 16 för reservation 15 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

En tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m.

Mom. 9 (tillfällig utförelse av metallskrot)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (statligt handels- och bytesbolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Anf. 1 TALMANNEN:

Avsikten är att vid dagens sammanträde inte ta upp till behandling socialförsäkringsutskottets betänkanden 6 och 8.

3 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1986/87:17 om en tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m. (prop. 1986/87:61).

En tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m.

Anf. 2 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Förslaget om den s. k. engångsskatten på försäkringstagarnas sparade pensionsmedel är ett skrämmande exempel på hur ett ärende under inga förhållanden får handläggas. I regeringsformen, som är en av våra grundlagar, står det beträffande regeringsarbetet bl. a.:

”Vid beredningen av regeringsärenden skall behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. I den omfattning som behövs skall tillfälle lämnas sammanslutningar och enskilda att yttra sig.”

Propositionen har inte varit föremål för remissbehandling, vilket är utomordentligt anmärkningsvärt med tanke både på skattens storlek och på antalet människor som berörs. Skatten väntas inbringa bortåt 20 miljarder, 20 000 milj. kr. Antalet drabbade personer är ca 4 miljoner.

Bakgrunden är som bekant att vänsterpartiet kommunisterna hösten 1984, för att stödja regeringens förslag om en fastighetsskatt, tvingade fram en utredning om en s. k. realränteskatt. Denna utredning tillsattes ett halvt år senare, och efter ett års arbete presenterades förslaget i mitten av juni i år. Remisstiden gick ut redan den 8 september, och remissinstanserna var så pass kritiska att regeringen kände sig föranlåten att inte lägga fram någon proposition.

Blott fyra dagar senare presenterades synnerligen kortfattat förslaget till en engångsskatt eller, som det heter i propositionen, en tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag m. m.

Förslaget sändes alltså inte ut på remiss men däremot till lagrådet, vilket uppenbarligen, sett ur regeringens synpunkt, var ett fundamentalt misstag.

Lagrådets kritik blev nämligen utomordentligt stark, och skatteförslaget betraktades som en "improvisation" som kunde skapa "ett olyckligt prejudikat på ett känsligt område, där grundlagsregleringen är ofullständig och oklar och praxisbildningen därför får en särskild betydelse".

De tre höga juristerna i lagrådet skriver vidare att beslutet skulle "kunna ge grund för olika engångsskatter på egendom som tas ut av snävt begränsade kretsar skattskyldiga och med högre skattesatser än den nu aktuella".

Citaten skulle kunna göras mycket längre, men jag nöjer mig med lagrådets sammanfattande slutsats: "Mot bakgrunden av dessa överväganden finner sig lagrådet böra avstyrka att det remitterade lagförslaget nu genomförs."

Om lagrådets yttrande var anmärkningsvärt skarpt, så var statsministerns reaktion på lagrådsyttrandet än mer anmärkningsvärd. Han beskyllde nämligen lagrådet för att ha gjort ett politiskt ställningstagande: "Vi anser att lagrådet gått in och gjort en politisk bedömning. Rådet skall pröva lagen, inte ta över parlamentets roll."

Tre erfarna, samvetsgranna jurister från högsta domstolen och regeringsrätten skulle alltså ha svikit sin ämbetsplikt och överträtt sina befogenheter för att tjäna oppositionens sak! Detta är en oerhörd beskyllning, som inte bara vittnar om dåligt humör utan också kan uppfattas som ett försök att sätta munkavle på lagrådet för att undvika framtida för regeringen pinsamma yttranden.

Enligt regeringsformen har lagrådet följande fem uppgifter:

1. att pröva hur ett förslag förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt,
2. att kontrollera att förslagets föreskrifter inbördes står i överensstämmelse med varandra,
3. att pröva hur förslaget förhåller sig i förhållande till rättssäkerheten,
4. att pröva om förslaget tillgodoser angivna syften och
5. att pröva om problem kan uppstå vid tillämpningen.

Jag har lusläst lagrådets yttrande och inte lyckats upptäcka vari det politiska ställningstagandet består. Det skulle vara intressant att höra synpunkter från utskottets talesman i denna fråga.

Det konstitutionellt tvivelaktiga är tyvärr inte slut därmed. Eftersom regeringen inte självmant sänt förslaget på remiss begärde vi i skatteutskottet ett remissförfarande med en till åtta veckor begränsad remisstid. Detta vägrade majoriteten, och som ersättning blev det i stället en s. k. hearing med ett tjugotal organisationer. Någon uppteckning av vad som sades fick inte ske, vilket är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att ett remissförfarande lämnar en mycket omfattande dokumentation.

Herr talman! Jag övergår nu till att granska propositionen och motiven för den s. k. engångsskatten.

Finansministern motiverar den näst intill konfiskatoriska beskattningen med att avkastningen på finansiell förvaltning under senare tid varit för hög, speciellt när det gäller sparandet i försäkringsbolag, pensionsstiftelser och understödsföreningar. Med anledning härav slår han till med att belägga dessa organisationer med en skatt motsvarande 7 % på det samlade sparkapitalet vid årsskiftet 1986-1987.

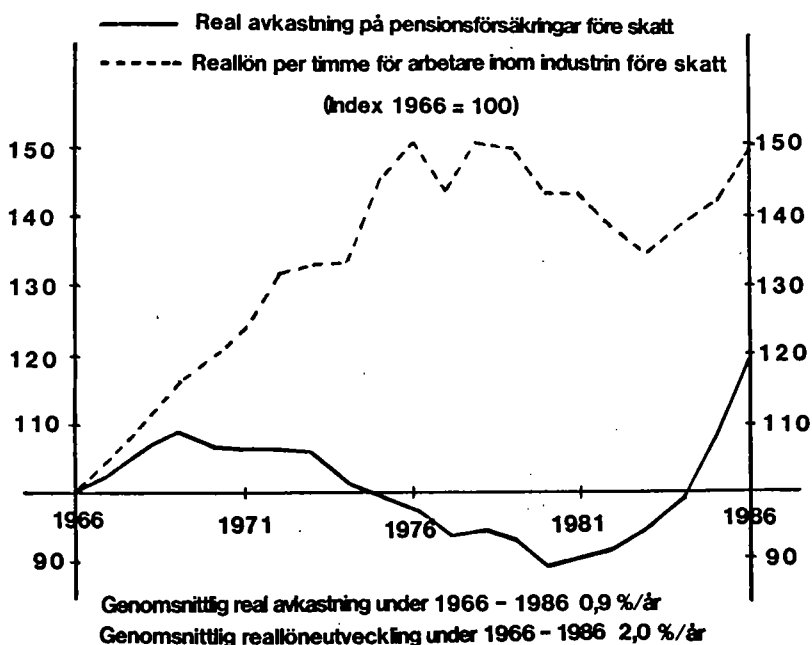
Därmed ansåg finansministern att man skulle kunna minska påstådda fördelningspolitiska spänningar genom att brandskatta de personer som anses ha tjänat för mycket på den förda ekonomiska politiken. Detta skulle ske till förmån för "de sämst ställda pensionärerna". Att det sista inte alls tycks bli fallet skall jag inte ta upp i detta sammanhang.

Påståendet i propositionen att förmögenhetstillväxten varit hög har effektivt bemötts av försäkringsbranschen och visas också av den statistik som presenterats av realränteskattkommittén.

Den kurva över reallön och real avkastning på pensionsförsäkringar före skatt som visas både i propositionen och i skatteutskottets betänkande är missvisande ur två synpunkter. Diagrammet återfinns på s. 19 i betänkandet och omfattar tiden 1976–1986. Kurvan är missvisande dels därför att vertikalaxeln börjar vid 80 i stället för vid 0, vilket ger ett felaktigt intryck, dels för att tidsperioden inte alls är relevant.

Pensionsförsäkringar har i genomsnitt 20–25 års inbetalningstid, och lägger man därtill utbetalningstiden får man tillsammans en omloppstid på 30–35 år. Därför är det felaktigt att, som skatteutskottets majoritet gör, dra slutsatser beträffande reallön och avkastning på pensionsförsäkringar från enbart en period på 10 år.

Gör man däremot en jämförelse under en längre tidsperiod, vilket naturligtvis är det riktiga tillvägagångssättet, får man en helt annan bild.

Diagrammet, som nu visas på kammarens bildskärm, anger en genomsnittlig real avkastning på pensionsförsäkringar före skatt 1966–1986 på 0,9 % per år. Under samma tidrymd har reallönen per timme för arbetare inom industrin före skatt ökat med 2 % per år.

Som framgår av diagrammet är det blott under senare år som den reala avkastningen på pensionsförsäkringar haft någon ökning att tala om. Hela tiden har dock reallöneutvecklingen legat betydligt högre.

Av det sagda, och av det visade diagrammet, framgår således att "hög förmögenhetstillväxt" inte är något som helst skäl för en tillfällig skatt på försäkringstagarnas pengar.

Ett annat av finansministerns motiv för pensionskatten har varit fördelningspolitiken. Det argumentet har mycket effektivt bemötts av SPP, som representerar 3 miljoner medlemmar och vars uttalande jag helhjärtat kan instämma i.

Av uttalandet framgår att det för löntagarpensionerna har satts ett tak för ökningen av pensionen, ett tak som är lika med höjningen av konsumentprisindex under en tolv månadersperiod. Syftet är sålunda att löntagarpensionerna skall ha en bibehållen köpkraft, vilket helt överensstämmer med tankarna bakom ATP-systemet.

Av detta framgår att löntagarna inte "erhåller en real förmögenhetstillväxt på en nivå långt utöver vad som i modern tid förekommit". Tvärtom har SPP klargjort att det inte finns något samband mellan de angivna motiven för engångsskatten och den verklighet som löntagaren upplever i sin pension.

I avtalet mellan PTK och Arbetsgivareföreningen har SAF när det gäller ITP-systemet förpliktigt sig att till SPP inbetala en så stor premie att den förslår till en grundpension på viss nivå. Däremot har man inte förpliktigt sig att betala något till SPP för värdesäkring av denna grundpension.

På det viset är värdesäkringen helt beroende av den avkastning som SPP kan åstadkomma. För bibehållen pensionskraft fordras att SPP uppnår och får behålla en genomsnittlig avkastning som med minst 3,5 % överstiger inflationen. SPP konstaterar vidare att värdesäkringen är mycket viktig eftersom grundpensionens köpkraft halverats under en så kort tid som sju-åtta år.

Grundpensionen är således endast garanterad i nominella termer, varför följande påstående i propositionen är felaktigt: "När det gäller det kollektiva försäkringssparandet är storleken av pensioner och andra försäkrade förmåner endast delvis beroende av avkastningen på försäkringskapitalet. Förmånerna är fastställda i kollektivavtal."

De senare årens goda avkastning är nödvändig för att ha en buffert så att man kan fylla ut de dåliga år som varit och som tvivelsutan också kan komma i framtiden.

SPP:s sammanfattning är värd att återge:

"SPP har under hela den tid då tankar på realränteskatt och engångsskatt varit aktuella bestämt hävdad att dessa tankar över huvud taget inte är tillämpliga på löntagarpensionernas område. De agerande inom detta område – löntagarna, arbetsgivarna och försäkringsbolagen – kan som visats inte tillgodogöra sig sådana exceptionella kapitalvinster som utgör propositionens hela grundval. Därtill kommer att SPP – med bl. a. finansministerns uttalanden som bakgrund – inte längre vågar räkna med en realavkastning på i genomsnitt minst 3,5 % per år i framtiden. Om denna SPP:s farhåga kommer att bli verklighet kan SPP inte kompensera löntagarna för inflationen. De 6 à 7 miljarder kronor – den totala premiesumman under ett helt år – som SPP vid ett eventuellt genomförande av engångsskatten fräntas kunde om SPP i stället fått behålla dem ha utgjort en välbehövlig och avgörande buffert i ett framtida bristläge.

Det är mot bakgrund av denna allvarliga oro för utvecklingen av

löntagarnas framtida pensionskraft som SPP avvisar engångsskatten.

Så långt SPP.

Den mycket omfattande kritik som vid skatteutskottets hearing riktades mot skatteförslaget har uppenbarligen inte alls påverkat majoritetens ställningstagande. I den mån kritiken över huvud taget nämns i utskottsskrivningen, så viftas den lättvindigt bort. Av 20-talet organisationer var det blott LO och PRO som ansåg sig kunna tillstyrka förslaget.

Eftersom socialdemokraterna så nonchalerat de myndigheter och organisationer som uppvaktat skatteutskottet, är det motiverat att något redogöra för vad som därvid kom i dagen muntligen eller genom överlämnad dokumentation.

Folksam – detta företag står som bekant rörelsen nära – avvisar förslaget om engångsskatt av flera skäl. Utjämnningen mellan goda och dåliga avkastningsår försvåras. Kapitalförsäkringar blir i framtiden mindre gynnsamma för personer med låg marginalskatt än för personer med hög marginalskatt. Konkurrensen snedvrids genom att kapitalförsäkringar som tecknas i utlandet inte drabbas av den förmögenhetsbeskattning som i propositionen föreslås för K-försäkringar.

Snedvriden konkurrens är ett av motiven för att KF – också en rörelsenära organisation – protesterar mot skatten. Ett företag kan lösa pensionsfrågan endera genom att ha en pensionsstiftelse eller genom att ta upp pensionsåtagandena som en skuld hos företaget, varvid frigjorda pensionsmedel stannar kvar inom företaget. Denna s. k. kontoavsättning drabbas inte av engångsskatten, något som ju däremot är fallet med pensionsstiftelser. Som exempel nämner KF bl. a. att OK drabbas men inte Esso, Cirkelkaffe, Gevalia, Nordchoklad, Cloetta osv. TCO, som var mycket kritiskt mot förslaget om en realranteskatt, konstaterar att samma kritik kan riktas mot engångsskatten. Särskilt understryker man att det inte är försäkringsbolagen som kommer att betala skatten, utan att den drabbar ytterst försäkringstagarna, dvs. i hög grad stora tjänstemannagrupper. TCO anmärker också på att förslaget inte remissbehandlats.

Försäkringsinspektionen anser att försäkringsbolagen får tekniska svårigheter att på ett rättvist och objektivt sätt fördela skatten på försäkringstagarna. Vidare sägs det att engångsskatten kommer att medföra att återbäringsräntan sänks och disponibla överskottsmedel minskar.

SHIO-Familjeföretagen understryker att frivilliga pensionsförsäkringar i stor utsträckning används för rörelseidkare med egen firma och mindre familjeföretag för att kompensera dessa grupper för de orättvisor som råder och för att kunna klara av generationsskiften.

I propositionen föreslås också att K-försäkringar tagna efter den 13 september skall förmögenhetsbeskattas samt att den s. k. rateskatten, dvs. statlig inkomstskatt på livförsäkringsbolag och understödsföreningar, höjs från 40 % till 50 %. När det gäller K-försäkringar är det fråga om en helt ny lagstiftning som inte tidigare existerat i vårt land, och någon närmare utredning eller analys hurudana verkningar en sådan skatt får har inte gjorts. En sådan beskattning har tidigare varit aktuell under förra hälften av 1970-talet men då avvisats, bl. a. med hänsyn till hur värdefull en sådan försäkringsform var för att underlätta generationsskiften.

Det finns slutligen anledning att göra en sammanfattning av de skäl som

gör att vi bestämt motsätter oss förslaget om en engångsskatt samt övriga i propositionen ingående skatteförslag.

1. Förslaget har inte beretts på ett sätt som föreskrivs i grundlagen.
2. Skatten har i realiteten en retroaktiv verkan.
3. Anställda inom den privata sektorn drabbas men inte offentliganställda, vilket är orättvist.
4. Konkurrensneutralitet råder inte, eftersom pensionsstiftelser berörs men inte en pensionsmodell i form av s. k. kontoavsättning.
5. Skatten drabbar hårdare om man har sparat under en längre tid än om man har sparat under en kortare tid.
6. Det långsiktiga bundna sparandet – som både är välloyligt och för landet värdefullt – drabbas.
7. Försäkringsbolagen skall fördela skatten hos försäkringsspararna, något som inte är reglerat i lag.
8. Skatten innebär en helt ny negativ syn på ägandet.
9. Skattetrycket, som borde minska, ökar genom engångsskatten.
10. I propositionen sägs visserligen att det rör sig om en engångsskatt, men man antyder samtidigt att ett upprepande inom något annat område kan bli aktuellt. Detta ger anledning till oro på många håll.
11. Ingen som helst analys har gjorts beträffande ca 1 miljon personer som tecknat individuella pensionsförsäkringar.
12. Förmögenhetsbeskattning av K-försäkringar är en helt ny skatt, som inte föregåtts av utredning eller ens av någon analys.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till den trepartireservation som fogats till utskottets betänkande.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad, Mona Saint Cyr, Ewy Möller, Bertil Danielsson, Karl-Gösta Svenson, Bo Lundgren, Ingvar Eriksson, Olle Aulin, Rune Rydén, Margit Gennser, Sven Munke, Per Stenmarck, Lars Ahlström, Hugo Hegeland, Arne Svensson, Karl Björzén och Anders Andersson (alla m).

Anf. 3 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag har tappat räkningen över hur många gånger jag stått i denna talarstol och efterlyst fasta och förutsebara spelregler då det gäller skattepolitiken. Om jag inte kan säga hur många så kan jag i alla fall säga att det måste vara många gånger vid det här laget.

I och med det beslut om pensionsskatt som socialdemokrater och kommunister i praktfull socialistisk förbrödning kommer att driva igenom här i dag om inte ett under inträffar är det också slut med förutsebarheten. Hädanefter kommer principen för skattepolitiken att vara vad man skulle kunna beteckna som den fullständiga principlösheten, och för detta bär främst socialdemokraterna som regeringsparti ansvaret.

Lika litet som någon kan utgå från att under svett och möda hopsparade pensionsmedel går säkra för indragning till staten, lika litet kan man utgå från att annan egendom går säker från att röna samma öde. Den medborgarrätt som statsministern och min egen partiledare Bengt Westerberg brutit sina uppfattningar kring denna höst har i sanning tagit sig bisarra uttryck.

Jag har, herr talman, personligen svårt att tänka mig annat än att förslaget till en s.k. engångsskatt på pensionsspararnas hopsparade medel har tillkommit i hastigt mod. Många har framställt teorin att finansministern rent ut sagt blev förbajad över remissutfallet då det gällde realränteskatten och beslöt att klippa till med en engångsskatt. Det hela låter inte otroligt. Vad som emellertid oroar mig är att inte den eftertankens kränka blekhet infann sig som borde ha förhindrat att denna adrenalinutsöndring resulterade i ett förslag till engångsskatt i riksdagen.

Man hinner inte läsa mer än titeln på propositionen förrän man blir fundersam. "Regeringens proposition 1986/87:61 om en tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m.", står det. Under den första rubriken, Propositionens huvudsakliga innehåll, kan man i andra meningen läsa: "Enligt förslaget är underlaget för skatten de skattskyldiga institutionernas förmögenhet den 31 december 1986 och skattesatsen 7 %."

Om det, herr talman, vore så väl! Om det vore så väl att underlaget för skatten var de "skattskyldiga institutionernas förmögenhet", då skulle skatteuttaget i vart fall inte till sin omfattning vara mycket att bråka om. Sannolikt skulle vi inte ha haft någon partiledardebatt här i dag. I stället för 15 à 20 miljarder skulle det förmodligen röra sig om 0,0 miljarder – om alltså indragningen skulle vara lika med 7 % på de skattskyldiga institutionernas förmögenhet, 0,0 miljarder; det är det brutala avslöjandet i siffror av bluffen att det skulle handla om en förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag. Nej, det handlar inte om en förmögenhetsskatt på försäkringsbolagens marmorpalats och kristallkronor, som regeringsföreträdare har gjort tappra försök att få det att framstå som. Det handlar, som jag sade inledningsvis, om en indragning till staten av betydande delar av pensionsspararnas under svett och möda hopsparade medel.

Försäkringstagarna – pensionsspararna – vilka är då det? Ja, inte är det några halvskumma skatteplanerare. Nej, det överväldigande antalet berörda är högst vanliga löntagare, lantbrukare och småföretagare i vårt land. Ca 4 miljoner människor drabbas av denna indragning till staten, helt i strid med utlovade regler för beskattning av de sparade pengarna.

När debatten fortfarande handlade om realränteskatten hävdade enmansutredaren av denna, skatteutskottets ordförande Jan Bergqvist, att pensionsspararna inte skulle komma att märka den skatten. Finansministern har senare påstått att pensionerna inte skulle komma att försämrans av engångsskatten. Försiktigtvis har han tillagt, att om avkastningen i framtiden inte skulle räcka, får pensionsinstitutionen höja premierna från arbetsgivarna. Jojo, då försämrans naturligtvis inte pensionerna! Problemet är att samma arbetsgivare inför utskottet förklarar att de sannerligen inte kommer att betala in mera i premier bara för att finansministern skall kunna dra in pensionsmedlen till staten. Och det tror inte berörda löntagarorganisationer heller, efter vad de förklarar inför utskottet. Höjda premier och avräkning i avtalsrörelsen eller sämre pensioner är alternativen.

Så nog kommer indragningen att märkas alltid. Konstigt vore det annars, för det handlar inte om småpotatis.

15 à 20 miljarder motsvarar 30 à 40 % av fysiska personers inkomstskatt till staten under ett år, plus skatt på realisationsvinst, aktieförsäljningar m. m. och inkomst av rörelse.

För att ta ett annat mått: Pensionsskatten motsvarar vad staten får in i skatt på alkoholförsäljning under 2–2,5 år. När man tänker på vilken vikt finansministern tillmäter att undvika höjningar av alkoholskatten för att inte rubba situationen på avtalsmarknaden, förstår man vad det egentligen handlar om. Eller varför inte jämföra med den förmögenhetsskatt som tas ut här i landet? Pensionsskatten motsvarar då i runda slängar tio års normalt uttag av förmögenhetsskatt.

Det handlar som sagt inte om småpotatis. Kapitaliserad skulle engångsin-
dragningen med rimlig årlig värdetillväxt kunna räcka till att för all framtid
avskaffa förmögenhetsskatten i vårt land. Det är också ett sätt att skildra
vilken storlek på indragningen det rör sig om.

Herr talman! När jag nu är inne på förmögenhetsskatten, erinrar jag mig
de invändningar som jag redan då socialdemokraterna genomdrev den
tillfälliga höjningen av förmögenhetsskatten framförde här i kammaren.
Syftet var ju då, liksom nu, att till staten dra in vad regeringen ansåg vara för
höga kapitalvinster.

Jag framhöll då att förmögenhetsskatt över huvud taget är ett mycket
trubbigt instrument vid sådana tillfällen. Utfallet av den här indragningen till
staten visar med all erforderlig tydlighet detta. Eftersom skatten utgår på
kapitalbehållningen, dvs. resultatet av såväl goda som dåliga års sparande
och avkastning, blir resultatet högst orättvist. Som medel för att fånga in
senare års eller kommande års vinster på ett rättvisande sätt är metoden
oduglig. Resultatet präglas av närmast totalt godtycke.

Bengt Westerberg kommer att med ett par exempel här senare i dag visa
den saken, varför jag nöjer mig med detta principiella påpekande.

Trots vad jag nu påpekat har finansministern betecknat den här skatten
som något av det bästa han hittat på. Jag har funderat över vad han kan mena
med att skatten är så bra. Det enda jag kan komma på är att han måste mena
att det är ett fiffigt sätt att komma runt retroaktivitetsförbudet. Huruvida det
är finansministern som hittat på den eller ej är litet oklart. I vart fall hävdar
väl kommunisterna att de är upphovsmän till densamma. Strunt i det. Alster
av detta slag är inte precis värda att strida om upphovsrätten till – snarare
tvärtom. Men det tycker uppenbarligen inte finansministern. Tvärtom
uppträder han som konstnären som skapat det fulländade verket och därför
bränner paletten. Den här skatten är så fantastiskt bra att den skall vi aldrig
mera använda oss av, försäkrar finansministern med troskyldig blick. Det är
inte utan att man får lust att använda ett citat av Rellingen – men det skall jag
avstå ifrån.

Men var i all världen hittar man logiken i det resonemang som finansminis-
tern för? Jag finner den inte, hur jag än anstränger mig. Och hans egen
partisekretärare kan det tydligen inte heller. Engångsskatter skall härnäst
bliva vår socialdemokratiska melodi, tycks han mena. Den principlöshet i
beskattningen som jag talade om i min inledning tänker tydligen Bo Toresson
upphöja till princip. Då det gäller upprepning av engångsskatten finns
logiken i sanningens namn på Bo Toressons sida. Har man fått fram en skatt
som man tycker går utanpå det mesta, skall man naturligtvis använda den.
Det är logik. Finansministerns krokiga resonemang är det inte.

Eftersom finansministern kommer att uppträda efter oss, skall jag redan
nu be att få ställa frågan till honom: Är den här skatten så bra att ni aldrig

mera skall använda den, eller kan det tänkas att ni så småningom kommer underfund om att den inte var bättre än att ni kan använda den flera gånger?

Herr talman! Inför utskottet har en rad av organisationer passerat för att ge sin syn på pensionsskatten. Två av dessa organisationer, LO och PRO, har ställt sig positiva till skatten. Betecknande är att dessa organisationer valt att avge sina yttranden till utskottet i muntlig form. Man har tydligen inte velat stå för sina uppgifter genom att avlämna dem skriftligt, vilket de andra organisationerna gjort. Då utskottets ordförande inte tillät att utfrågningarna protokollförts i sin helhet, kan dessa utlåtanden alltså inte heller återges i sin helhet. En kort sammanfattning av speciellt utfrågningen med LO kan dock vara på sin plats.

LO började med en analys av den djupa kris som började med den första oljechocken, vilken sedan följdes av en stark ekonomisk tillbakagång i hela den industrialiserade världen. Man gav också sin syn på vilka grupper som har fått betala återhämtningen. Inte oväntat konstaterade man att löntagargrupperna fått dra ett tungt lass som en följd av devalveringar och andra åtgärder.

Jag kan i allt väsentligt hålla med LO när det gäller den analys som man gjorde. Men min första fråga blev varför man förespråkade att en löntagargrupp skulle ytterligare belastas genom pensionsskatten, för det tycker jag var litet konstigt. Först verkade man litet förlägen på LO-sidan. Därefter förklarade man att man bedömde det så, att pensionerna ändå skulle kunna värdesäkras för tjänstemän. På min andra fråga, om man kunde presentera något material eller någon utredning till stöd för sin förmodan, förklarade man att så inte var fallet.

Mot bakgrund av svaret och det sätt på vilket det gavs kan jag inte dra någon annan rimlig slutsats än att LO:s yttrande saknar substans. Detta blir speciellt tydligt om man jämför LO:s uppgifter med dem som lämnades av SPP, TCO och PTK.

Jag kan självfallet inte återge alla de uppgifter som kom fram under de hearings som vi hade med olika organisationer. Ytterligare en viktig detalj vill jag dock beröra, nämligen frågan om skatten kan föras vidare på försäkringstagarna på ett rättvist sätt. Lagrådets yttrande har ju använts för att styrka att så kan bli fallet, även om jag personligen inte entydigt uppfattar lagrådets yttrande på det sättet.

Vem skulle väl vara mer lämpad att svara på denna fråga än Svenska Försäkringsbolags Riksförbund? Jag skall därför, herr talman, be att få citera ur det skriftliga yttrande som försäkringsbolagen avlämnat:

”I propositionen (sid 20) anges ’det åsyftade resultatet’ med den föreslagna engångsskatten vara ’att beskatta real avkastning över en viss nivå och enbart sådan avkastning’.”

Jag hoppar här av tidskäl över ett litet stycke. Men jag vill erinra om vad jag sade om förmögenhetsskatter och deras användning i detta sammanhang. Citatet fortsätter:

”Försäkringsbolagen tolkar lagrådets hänvisning till föreliggande kontrollsystem och gällande lag så att denna lag, försäkringstekniska grunder och försäkringsinspektionens tillsyn över tillämpningen utgör garanti för en fördelning av skatten på de verkliga skattesubjekten – försäkringstagarna – enligt rättvisa grunder. Sannolikt är tanken att försäkringsbolagens tillämp-

ning av och försäkringsinspektionens tillsyn över skälighetsprincipen utgör en sådan garanti. Med hänvisning till vad som inledningsvis citerats om syftet med skatten, nämligen 'att beskatta real avkastning över en viss nivå och enbart sådan avkastning', måste försäkringsbolagen konstatera att förmodandet att det finns garanti för rättvis fördelning av skatten är felaktigt.

Det har tidigare, t. ex. i försäkringsinspektionens och försäkringsbranschens remissyttranden över förslaget till realränteskatt, belysts hur olika avkastningen varit för skilda försäkringar framför allt med hänsyn till de olika inträdesåren.

Den som tecknade sin försäkring 1966 har belastats med negativ realränta i stort sett ända fram till början av 1980-talet och den senare högre realräntan har endast i ringa mån förmått kompensera de tidigare förlusterna.

Ett annat exempel kan vara den som tecknade sin försäkring 1982 och som således haft förmånen av hög realränta under de sedan dess passerade åren. Denne skulle möjligen kunna anses – med propositionens syn på fenomenet med några års högre realränta – kunna bära en engångsskatt.

Ett tredje exempel må vara den som tecknade sin försäkring i december 1986 och som alltså inte haft del i hittillsvarande års högre realränta. Likafullt skulle denna försäkringstagare komma att belastas med 7 eller 5 % skatt.

Försäkringsbolagen måste konstatera att de inte har verktyg till hands för att möta dessa problem. Det kan emellertid knappast förvåna att bolagen vid utarbetandet av sina av myndigheterna godkända försäkringstekniska grunder eller av sina datasystem inte har förutsett ett skatteförslag som det nu aktuella."

I det senare måste jag instämma. Rimligtvis hade man ingen anledning att förutse detta.

Försäkringsbolagen kan alltså, som klart framgår av citatet, inte föra skatten vidare på försäkringstagarna på ett rättvist sätt. Det är allvarligt – dock inte mest för försäkringsbolagen utan för regeringen, som helt nonchalant bara lägger en omöjlig uppgift på bolagen.

I detta sammanhang kommer också frågan om återbetalning av skatten in. Någon lustigkurre har sagt att om vi inte betalar tillbaka pengarna vid en borgerlig valseger, så blir vi hälare.

Men här finns ju minst två allvarliga komplikationer.

Den första är att vid det laget när en återbetalning kan bli aktuell, då har ni socialdemokrater skaffat oss utgifter i motsvarande grad. Pengarna går visserligen inte oavkortat till de sämst ställda pensionärerna – det löftet håller ni inte. Men ni har i alla fall börjat sätta sprätt på dem.

Den andra komplikationen är att eftersom man inte kan ta ut skatten på ett rättvist sätt, så kan man än mindre betala tillbaka den rättvist. Pengarna hamnar i fel fickor. Och eftersom försäkringsbolagen inte kan klara detta och ni socialdemokrater inte ens är intresserade av det, så kan ni väl inte begära att vi utan vidare skall betala ut pengarna till andra än dem som har drabbats i den första villan – den som ni har ställt till med. Ingen kan väl undgå häleri genom att dela ut tjuvgodset till andra än dem som har blivit bestulna.

Nej, jag har lärt mig ett ord av finansministern. Jag tycker att det där med häleri var "barnsligt".

Barnsligt tyckte nämligen finansministern att det var när jag och mina borgerliga kolleger lämnade Spardelegationen i protest mot pensionskatt-

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

ten. Enligt finansministern travade vi ut, skramlande med ett svärd och slängande i dörrar. Försiktigtvis talade finansministern om detta i en sista replik, då varken jag eller någon annan kunde gå i svaromål beroende på debattordningen.

Men så var det inte, finansministern. Vi slängde inte i några dörrar. Vi skramlade inte med några svärd, för svärd har vi aldrig behövt i Spardelegationen. Och vi travade inte ut heller – vi gick inte dit till nästa sammanträde. Så enkelt var det, och jag skall förklara varför jag inte gick dit.

Jag har funnit arbetet i Spardelegationen meningsfullt. Sparandet är en av de viktigaste välståndsbildande företeelserna i samhället. Men då måste spararna kunna lita på utställda löften. Här har jag med mig handlingarna till ett av Spardelegationens senaste möten. Jag skall inte fördjupa mig i detta. Men mötet behandlade den kampanj som fick så stor uppmärksamhet i massmedia. Tyvärr kunde jag inte vara med på detta sammanträde, eftersom skatteutskottet vid det tillfället befann sig på resa. Ett av de affischförslag som refuserades när man diskuterade olika alternativ lyder så här: "Lägg undan pengarna innan nån tar dom!" Ett annat av de förslag som diskuterades lyder: "Köp inte smågodis. Spara till något riktigt snackigt."

Vad man tänkte på vet jag inte, för jag var som sagt inte där. Men jag tror i alla fall att detta i någon mån kan belysa varför vi travade därifrån – eller rättare sagt varför vi inte gick dit.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag har sagt här, med hänvisning till dokumentationen från utskottets hearings, med hänvisning till de drygt 2 000 brev som kommit utskottet till handa, samt sist men inte minst med hänvisning till den utomordentligt välskrivna reservation som de tre borgerliga partierna gemensamt har avgivit, yrkar jag avslag på propositionen och bifall till nyssnämnda reservation, nr 1.

Anf. 4 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 17 behandlas den mycket omdiskuterade pensionsskatten. Förslaget presenterades helt hastigt några dagar efter det att finansministern uttalat att någon proposition om realränteskatten inte skulle framläggas. Någon utredning av effekterna av pensionsskatten har inte gjorts och inte heller någon remissomgång. Lagrådet har visserligen fått yttra sig, men det har varit starkt kritiskt och avstyrkte förslaget. Trots detta och trots att denna typ av beskattning är främmande för det svenska skattesystemet vill socialdemokraterna utan några hänsyn till oppositionens uppfattning, utan hänsyn till de många organisationer som varit kallade till hearings, driva igenom detta förslag. Man gör det väl medveten om att skatteuttaget kommer att drabba mycket slumpmässigt såväl beträffande enskilda som företag. Det verkar som om det för regeringen är viktigast att få in 15–20 miljarder till statskassan utan att ta hänsyn till vilka konsekvenser det blir för den enskilde eller för försäkringsbolag och företag.

Sällan eller aldrig har ett förslag kritiserats så starkt som detta. Och det är fullt förståeligt. Statsmakterna har år efter år uppmanat landets medborgare att öka sparandet. Olika åtgärder har vidtagits. Skattesparande och allemanssparande har utformats med regler som ger betydande skattelättnader just för att stimulera sparande. Försäkringssparandet har redan tidigare fått

vissa begränsningar och försäkringsbolagen har fått ett högre skatteuttag på sin inkomst. Trots detta och trots att pensionssparandet ofta har haft en negativ avkastning – reellt sett – har försäkringsparandet ökat. Endast under de allra senaste åren har försäkringsbolagen uppnått en realränta på 3,5 %, den gräns som regeringen nu tycks acceptera. Att regeringen då plötsligt går in och mer eller mindre konfiskerar 7 % av pensionssparandet och 5 % av kapitalförsäkringsparandet – med hänvisning till att avkastningen skulle vara för hög – är oförståeligt. Hur skall statsmakten kunna skapa förtroende och intresse för ett sparande – som är nödvändigt för landets ekonomi – när man handlar på det sätt som regeringen nu har gjort? Det är svek mot tidigare löften, mot alla dem som under årtionden har avsatt en slant för en tryggare ålderdom. Med den utformning som förslaget har blir det just de som sparat under en längre tid som drabbas hårdast. Det är förvånansvärt att socialdemokraterna har lagt fram detta förslag.

Är det ett nytt inslag från socialdemokraterna att punktbeskatta viss egendom på det här sättet? Nej, har man sagt när den frågan har ställts. Det är en engångsföreteelse. Men när skatteutskottets majoritet, bestående av socialdemokrater och kommunister, i utskottsbetänkandet skulle teckna ned detta löfte fick det följande utformning:

”Utskottet vill i likhet med konstitutionsutskottet, finansutskottet och departementschefen understryka angelägenheten av att den långtgående återhållsamhet som tidigare varit rådande i fråga om skatter av engångsnatur upprätthålls också i fortsättningen.”

Det är många ord. Det är ingalunda något klart besked. Det är inte något fast löfte om att detta nya inslag i skattesystemet är någon engångsföreteelse. Vill man lyssna till vad den socialdemokratiska partisekreteraren Bo Toresson har sagt, finner man att han i stället har velat hålla dörren öppen för fler engångsskatter. Det gör att man frågar sig vad som kommer att hända i framtiden.

Regeringen underlät att sända ut förslaget på remiss trots uppmaning från lagrådet. Var det beroende på rädslan för en stark kritik eller var man redan på förhand övertygad om resultatet av en remissomgång?

Lagrådet avstyrkte förslaget, men detta nonchalerades. Var det verkligen så att regeringen från början hade bestämt att förslaget skulle genomföras oberoende av vilken kritik som kom fram? Regeringen visar en maktfullkomlighet som är oroande inför framtiden.

Allt tal om den svenska demokratin, det traditionella noggranna förberedandet, insynen från oppositionen i utredningsarbetet, den omfattande remissomgången läggs åt sidan. Regeringen vill till varje pris driva igenom förslaget.

Visserligen fattade skatteutskottet beslutet att inbjuda ett tjugotal organisationer till hearings. Själv såg jag detta som ett positivt inslag i en komplicerad och irriterad situation. Men vad blev resultatet? Ingenting. Socialdemokraterna tog inte någon hänsyn till den hårda kritik som framfördes från praktiskt taget samtliga organisationer – endast två undantagna.

Lika litet hänsyn togs till motioner som lämnats. Socialdemokraternas uppfattning var låst från början och jag kan inte annat än beklaga denna

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

inställning. Med kommunisternas hjälp genomdriver man i dag ett beslut, som mött hårdare kritik och från fler samhällsgrupper än jag någon gång under mina år i riksdagen har varit med om.

Vem drabbas nästa gång? Osäkerheten ökar och misstron mot regeringen blir allt större. Allmänheten ställer frågan: Kan vi inte längre lita på att fastställda regler blir bestående?

I propositionen uttalar finansministern att intäkterna från pensionsskatten – oavkortat – skall gå till att finansiera åtgärder till förmån för de sämst ställda pensionärerna. Ca 1 500 miljoner uppskattade finansministern det belopp till som så att säga skulle stå till förfogande.

Det finns ett enkelt sätt att förverkliga detta genom att höja pensionstillskotten. I så fall fördelas beloppet till dem som har lägst pensioner. Men så blir det inte. Fördelningen görs via en basbeloppshöjning, en förändring som ger mest till dem som har högst pension. Dessutom föreslås att förmånerna när det gäller kostnaderna för sjukvården för pensionärer försämras. Pensionären skall själv få betala dagsavgiften på lasaretten, som i dag är 55 kr. Om det skulle bära sig så illa att man får ligga på sjukhus ett helt år blir det en kostnad på ca 20 000 kr. Löftet om de 1 500 miljonerna, som skulle användas till att förbättra pensionen för de sämst ställda pensionärerna, har svikits.

I propositionen om pensionsskatten föreslås också att den s. k. ränteskatten på avkastningen från kapitalförsäkringar höjs från 40 till 50 % och att nya K-försäkringar i fortsättningen skall förmögenhetsbeskattas hos ägaren.

Även detta förslag har kritiserats i skrivelser och vid utskottets hearings. Bl. a. har SHIO-Familjeföretagen gjort gällande att en sådan beskattning kan komma att i många fall försvåra eller omöjliggöra önskvärda generationsskiften.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att förslag av liknande innebörd som det nu aktuella aktualiserades under förra hälften av 1970-talet. Den gången avstod man från att lagstifta i frågan med hänvisning bl. a. just till de skäl som nu framförs av SHIO.

Propositionsförslaget i den här delen har över huvud taget inte remissbehandlats och är således ännu sämre underbyggt än t. o. m. pensionsskatten. Vi anser därför att riksdagen bör avslå propositionen i denna del.

Samma sak gäller också förslaget om en uppräknig av den s. k. ränteskatten. Vi anser därför att detta förslag liksom det andra bör avslås.

Herr talman! Mycket mera skulle vara att säga om dessa förslag. Men jag skall inte onödigtvis förlänga debatten. Det framgår av vår reservation var vi står. Centern säger för sin del ett bestämt nej till förslaget om engångsskatt.

Jag vill, herr talman, härmed yrka bifall till den reservation som vi har fogat till skatteutskottets betänkande och därmed avslag på propositionen.

Anf. 5 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Hösten 1984 ingick regeringen och vpk:s riksdagsgrupp en överenskommelse som bl. a. innehöll en utredning om "en beskattning av finansinstitutens ränteinkomster till den del som de överstiger en viss del av realräntenivån". Avsikten var att, efter dansk modell, införa en beskattning av dessa stora, orimliga realräntevinster och medverka till en rättvisare fördelningspolitik. Detta är bakgrunden till det förslag som vi behandlar här i

dag. Att regeringen har backat och inte lägger fram ett förslag om en realränteskatt är beklagligt. Vpk står dock kvar vid ståndpunkten att detta vore bäst från många utgångspunkter.

Frågan om skatter av engångsnatur är ingalunda något nytt. Redan under första världskriget var detta aktuellt, den gången i fråga om s. k. värnskatt. Även under andra världskriget infördes en s. k. värnskatt, som då inriktades på inkomster och förmögenheter – och jag betonar förmögenheter. Samtidigt med detta diskuterades även en engångsskatt på förmögenheter, och enigheten om det nödvändiga i en sådan skatt var stor. Problemet var den gången att det inte fanns något underlag för hur den skulle utformas. 1942 var ett sådant förslag färdigutformat av professor Lindahl. Förslaget sköts tillfälligt på framtiden, och när så kriget var slut blev skatten inte genomförd.

Jag tar upp detta därför att det i debatten från bl. a. borgerliga företrädare har sagts att skatten är konfiskatorisk och retroaktiv, samt att den utgör en ny form av beskattning och därför strider mot grundlagen. Konfiskatorisk är den därför att den träffar förmögenheter, och retroaktiv är den därför att den träffar förmögenheter som redan föreligger. Men nu är inte fallet att den strider mot grundlagen. Det har lagrådet slagit fast. Man har däremot uttalat oro över att en ny praxis med bl. a. engångsskatter på förmögenheter skall bildas. Men inte ens här har lagrådet kunnat finna stöd i grundlagen, utan konstaterar att rättsläget är oklart och att det därför kan bli praxis som får utgöra grundvalen för tolkningen i framtiden. Skulle den tolkning av retroaktiviteten som bl. a. Bengt Westerberg har gjort verkligen gälla skulle varje höjning av den nuvarande förmögenhetsskatten vara omöjlig, därför att den träffar en redan befintlig förmögenhet. I de borgerliga tolkningarna ligger därför, såvitt jag kan förstå, endast en önskan om att förmögenheter skall vara obeskattade.

En utveckling med tillfälliga skatter på exempelvis stora förmögenheter skulle tvärtom kunna tjäna en rättvis fördelningspolitik. Vpk har också tidigare i riksdagen lagt förslag om engångsskatt på stora förmögenheter. Sådana är nästan undantagslöst hopkomna genom andras arbete och/eller spekulation.

I debatten om engångsskatten och realränteskatten har mäktiga intressen låtit sig engageras. Dessa har riktat kritik mot en beskattning av försäkringskapitalet. Det har dock sin grund i att dessa intressen representerar en filosofi att kapital – av vilket slag det än må vara – utgör en egendom som inte samhället på något sätt skall blanda sig i. De menar att denna egendom tillkommit utanför samhällets engagemang, som om det inte är just samhället som utgör grunden för kapitalbildningen.

Vissa borgerliga politiker har t. o. m. börjat tala om ett förstärkt egendomsskydd. De motsätter sig varje form av beskattning eller annan åtgärd som inkräktar på "egendomarna". Att dessa endast kan uppkomma – på ett eller annat sätt – genom insatser av lönearbetare som inte till fullö fått betalt för sin egentliga insats, erkänns inte.

Frågan om den föreslagna engångsskatten och liknande förslag måste ses ur detta perspektiv. Här kan förvisso hävdas att det i detta fall rör sig om pensionsspararnas pengar. Detta förhindrar dock inte att de stora kapitalintressena motsätter sig ingrepp. Orsaken står, såvitt jag kan förstå, att finna i att dessa intressen dels vill minska samhällets skatteinkomster och härige-

nom också minimera den offentliga sektorn, dels att det är just de privata kapitalintressena som drar nytta av pensionsmedlen till spekulativa placeringar på börsen och i företag.

Förmögenhetsökningen i Sverige har under 1980-talet accelererat i en takt som aldrig tidigare. Klassklyftorna har ökat. Samtidigt med de stora förmögenhetsökningarna har de arbetande fått utstå en lång rad av år med reallöneminskningar. Sambandet häremellan står klart.

För livförsäkringsbolagen är utvecklingen i stora drag densamma. Under 1970-talet rådde för dessa en i huvudsak negativ realränta, medan räntan under 1980-talet i stället har skjutit i höjden till en extremt hög nivå. Allt talar också för att det så kommer att förbli under de närmaste åren. Därför är de hotbilder som målats upp om värdesäkring av de kollektiva pensionerna oriktiga. Under hela 70-talet, med negativa realräntor, klarades ändå värdesäkring – utom i några fall. Trots en negativ realränta påbörjades en sänkning av premierna för företagen redan år 1975. Alltsedan dess har det inom ITP-systemet givits en form av premierabatter som legat på omkring 20 %. För att trygga värdesäkring görs dessutom årligen avsättningar till en särskild fond, som skall kunna nyttjas vid de tillfällen då tillskott är nödvändiga, så som exempelvis var fallet under åren 1977, 1978 och 1981. SPP gör för sin del den bedömningen att värdesäkring för de närmaste åren kan bibehållas trots engångsskatten.

Vid en närmare studie av hur utfallet varit för SPP under åren visar det sig att premierna har räckt till både den garanterade grundpensionen och värdesäkring. Detta leder till slutsatsen att premien trots rabatteringen är så väl tilltagen att den i realiteten täcker även värdesäkring. SPP:s kapital har dessutom ökat väsentligt under senare år. Enbart det senaste året har kapitalet ökat från 72 miljarder till ca 90 miljarder. Det hade knappast varit ett problem för SPP om ökningen blivit 6 miljarder lägre, vilket motsvarar den summa som engångsskatten utgör. SPP kan knappast hävda att man kalkylerat ens med en real ökning i den storleksordningen.

SPP-systemet är så uppbyggt att om avkastningen blir "för hög", dvs. om den mer än väl täcker värdesäkring, så kommer inte detta pensionstagarna till godo. Det kan möjligen skapas utrymme för förhandlingar om vissa förbättringar för andra, framför allt då för ytterligare sänkta premier för arbetsgivarna.

I den inflammerade debatten har det hävdats att engångsskatten skulle vara ett dråpslag mot det långsiktiga sparande som pensions- och livförsäkringssparandet utgör. Så är tydligen inte heller fallet om man får döma av försäkringsbolagens redovisningar. Under den utfrågning som skatteutskottet hade med olika intressegrupper och myndigheter framhöll försäkringsbolagens representanter att nyteckningen tycks bli ännu högre 1986 än 1985 – detta trots, eller kanske tack vare, allt skriverseri om skatten och dess verkningar.

Det visar sig, sedan det blivit klart att skatten skall genomföras, att de ondskefulla profetiorna inte besannas. Värdesäkring av de kollektiva pensionerna kommer att fortsätta i minst samma grad som tidigare. Skulle de inte göra detta är orsaken en helt annan än engångsskatten.

En av orsakerna till uppgången i avkastningen av bl. a. försäkringskapita-

let är att lönerna hållits tillbaka, allt motiverat med en förenklad inflationsteori och med förklaringen att vi måste "stärka den internationella konkurrenskraften". Detta har utnyttjats av både borgerliga och socialdemokratiska regeringar för att släppa loss kapital i företagen och skapa återhållsamhet i lönerörelserna. Resultatet har blivit en aldrig tidigare skådad ökning av värdet och omsättningen bl. a. på Stockholmsbörsen.

Det är framför allt denna marknad som tas i anspråk för värdesäkring av såväl de kollektiva som de individuella pensionerna. När det gäller de sistnämnda har sannolikt de som tecknar sådana tagit med det här i beräkningen. Men när det gäller de kollektiva pensionerna måste kritik framföras. Det är oacceptabelt att en så stor del av "värdesäkring" bygger på en förväntad förmögenhetsutveckling och avkastning på börsen. Sloandet av placeringsplikten kommer att öka inslaget av sådana placeringar. Det är mot den bakgrunden intressant att se hur de aggressiva argumenten angående värdesäkring av pensionerna då det gäller förslagen om realrättskatt och engångsskatt till stor del anförs som försvar för en placeringsverksamhet som ingen kan garantera utfallet av på längre sikt.

Vår bedömning av den kapitalistiska ekonomins funktionssätt och dess möjligheter att leva i ett stadium av ständig expansions- och förmögenhetstillväxt ger till resultat att pensionernas framtida värde egentligen är utsatt för ett ständigt hot.

Detta ändrar inte på något sätt vår uppfattning att det är riktigt att vid en förmögenhetstillväxt av det helt unika slag som nu äger rum, dra in en del av avkastningen till samhället för att underlätta reformarbetet på pensionsområdet.

Här är det främst de sämst ställda pensionärerna som måste få förbättringar. De propåer från regeringen om bl. a. ett slopande av det s. k. friåret för pensionärer som vistas på sjukhus måste bestämt avvisas. Det var inte häri som förbättringarna för de sämst ställda pensionärerna skulle bestå.

Förslaget från bl. a. KF och bankerna har kritiserats för bristande neutralitet. Förslaget från regeringen omfattar inte s. k. pensionsavsättningar. Systemet med pensionsavsättningar – eller kontoavsättningar – inom företagen utnyttjas av ett stort antal företag, främst stora och medelstora sådana. Detta system innebär att de medel som avsätts för pensioner används inom företagen. De slipper härigenom att skaffa kapital på annat sätt. Dessa företags pensionsavsättningar träffas inte av engångsskatten, vilket däremot blir fallet när det gäller pensionsstiftelser – något som andra företag valt som metod för att lösa pensionsfrågan. Det är inte acceptabelt att företag som Volvo, Saab, Electrolux, Ahlsells, ASEA, Bofors, Dagab, Ericsson, ICA, Metro m. fl. inte behandlas på samma sätt som konkurrenterna. Stora utländska transnationella företag som Esso, BP, Kuwait Petroleum m. fl. inom oljebranschen, Ciba-Geigy och andra inom läkemedelsbranschen, är ytterligare exempel på företag som särbehandlas. Tidningsföretag och byggnadsföretag har också i stor utsträckning valt systemet med kontoavsättningar, och de kommer därigenom undan engångsskatten.

Vänsterpartiet kommunisterna har lagt fram förslag om att även dessa företag skall träffas av förmögenhetsskatten och att också kontoavsättningarna skall vara med i skatteunderlaget. Det skulle innebära att ytterligare

närmare 3 miljarder kronor skulle komma in till samhället. De skäl som finansministern i propositionen anför mot förslaget anser vi inte vara giltiga. Systemet med tryggande genom kontoavsättning är utformat så att det skall vara likvärdigt med tryggande genom försäkring. Skatteförmånerna är därför desamma och vinsterna vid höga realräntor i stort sett också desamma. Detta innebär att om systemet med pensionsförsäkring ger en vinst för företaget, när realräntan stiger, kommer systemet med kontoavsättning att uppvisa samma vinst i form av en kostnadsminskning för de företag som tillämpar detta system. Skälen synes vara helt andra, t. ex. regeringens olika åtgärder för att i stället gynna främst exportkapitalet.

I reservation 3 har vi från vpk förslag om att systemet med pensionsavsättningar skall omfattas av förmögenhetsskatten på det sätt som realränteskatteskommittén föreslog.

Efter det att realränteskatteskommittén lade fram sitt förslag har regeringen beklagligtvis backat från tanken på att införa en realränteskatt. Orsaken tycks vara den massiva och i långa stycken mycket aggressiva och osakliga propagandan mot realränteskatteförslaget. Trots förslaget om en engångsskatt för försäkringsbolagen framstår en realränteskatt som både rimlig och nödvändig.

Från vpk:s sida anser vi därför att ett förslag om realränteskatt bör läggas fram under 1987. En sådan skatt kan efter viss kompletterande utredning baseras på ett i förhållande till den framlagda realränteskattutredningen breddat skatteunderlag. Den bör också ange en lägsta nivå där beskattning kan ske, så att ett långsiktigt sparande blir möjligt utifrån fast reglerade förhållanden.

Från regeringens sida har hävdats att man inte vill lägga fram ett förslag om realränteskatt därför att inkomsterna blir osäkra i samma mån som skatteunderlaget/realräntenivån varierar. Vi menar att även om inkomsterna varierar kan genom dessa inkomster statens upplåningsbehov minskas undan för undan, och de räntevinster som då erhålls kan användas för att finansiera viktiga reformer. Så skulle t. ex. så småningom matpriserna kunna sänkas genom att momssatsen på livsmedel sänktes i samma mån som uteblivna ränteutgifter ger finansiellt utrymme. Som det nu är kan man bara vara säker på en enda sak: Så länge realränteskatten inte införs blir det inga sådana inkomster alls. Detta är helt otillfredsställande mot bakgrund av de hårda budgetmanglingar som alla samhällsområden utsätts för i arbetet med budgetpropositionen.

En realränteskatt är fördelningspolitiskt starkt motiverad, och regeringen bör lägga fram förslag om införande av en sådan skatt. Det är meningslöst att försöka tillfredsställa kapitalstarka intressenter och de borgerliga partierna genom att backa från berättigade förslag. Högerkrafterna kommer aldrig att låta sig nöjas, så länge fördelningspolitiska förslag berör förmögenheter. En rättvis fördelningspolitik går aldrig att genomföra i samråd med starka kapitalintressen. En realränteskatt skulle innebära en nödvändig likviditetsindragning för fördelningspolitiska åtgärder.

I samband med att regeringen lade propositionen om engångsskatten förebådade man också slopandet av placeringsplikten. Den har nu upphört att gälla fr. o. m. den 1 december. Placeringsplikten innebär att försäkrings-

bolagen "tvingas" placera mycket stora belopp i statsobligationer till en ränta som ligger under marknadsräntan. När nu denna placeringsplikt släpps kan bolagen efter eget gottfinnande placera hela kapitalet på börsen med för närvarande väsentligt högre ränta. Detta kommer att medföra att det som "går förlorat" genom engångsskatten kommer tillbaka i mångfald genom placeringsfriheten.

För SPP:s del skulle detta enligt årsredovisningen ha inneburit 500 milj. kr. enbart för 1985. Det står helt klart att det skulle ha blivit avsevärt mer. Den av SPP gjorda beräkningen utgår nämligen från skillnaden mellan den prioriterade räntan och marknadsräntan. Nu kommer försäkringsbolagen knappast att nöja sig med detta. De uttalanden som har gjorts visar att det i hög grad blir börsen som utses som tummelplats med väsentligt högre förväntningar på avkastningen än marknadsräntan.

Slopadet av placeringsplikten innebär att det blir dyrare för staten att låna upp erforderliga medel samtidigt som det gynnar kapitalintressena. Vi föreslår att riksdagen uttalar att placeringsplikten skall återinföras.

Kjell Johansson gav i sitt inledningsanförande vpk upphovsrätten till engångsskatten. Det måste vara ett misstag. Vi var med om att se till att få fram en realränteskattutredning. Den här engångsskatten var vi inte upphovsmän till.

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna stöder förslaget om engångsskatt men vill ha det breddat. Vi vill permanenta en realränteskatt och återinföra placeringsplikten för livförsäkringsbolagen. Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 3, 4 och 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 6 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Tommy Franzén sade att det inte var vänsterpartiet kommunisterna som var upphovsman till den här skatten. Jag ber om ursäkt för mitt misstag. Att han gillar den tycks dock vara helt klart – han vill ju att den skall dubbleras.

Tommy Franzén angrep Bengt Westerberg och påstod att han hade sagt att det inte var möjligt att införa några förmögenhetsskatter. Det är ju rent nonsens. Något sådant uttalande har Bengt Westerberg aldrig gjort.

Sedan kom Tommy Franzén in på sitt älsklingsämne, att stora förmögenheter uppkommer genom andras arbete. Men vad har det med realränteskatten att göra? Är inte tjänstepensionerna löntagarnas egendom? Har de uppkommit genom någon annans arbete?

Vidare sade Tommy Franzén att en väsentlig del av värdeökningen inte går till löntagarna utan går tillbaka till arbetsgivarna. Om Tommy Franzén inte har sovit under de hearings som vi har haft i utskottet måste han ha fått klart för sig att värdeökningen i allt väsentligt har gått till löntagarna.

Slutligen åberopar Tommy Franzén den värnsskatt som föreslogs under första världskriget som ett motiv för den här engångsskatten. Det föreslogs en värnsskatt under första världskriget. Den genomfördes inte. Som Tommy Franzén mycket riktigt sade föreslogs också en värnsskatt under andra världskriget. Den genomfördes inte heller. En lycklig och vettig konsekvens av detta hade varit att man väntat med att föreslå denna skatt till tredje världskriget och sedan inte genomfört den.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

En tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m.

Anf. 7 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Låt mig först ge Tommy Franzén ett erkännande. Trots de starka angreppen på borgerligheten var han något mer nyanserad än hans partiledare var i remissdebatten. Lars Werner kallade då de fyra miljoner människor som drabbas av den här skatten för kapitalägare och skatteplanerare. Det gjorde inte Tommy Franzén, och det hedrar honom. En del av vad Tommy Franzén sade i sitt anförande vill jag dock bemöta.

Tommy Franzén sade att vi alltid slår vakt om egendom – den får inte röras. Vi accepterar att egendom beskattas. Vi har en förmögenhetsskatt, vilket Tommy Franzén mycket väl vet, även om vi anser att den borde avskaffas på arbetande kapital. Men vi går emot konfiskation, och det är någonting helt annat. Något egendomsskydd finns däremot inte i Tommy Franzéns andliga hemland.

Sedan säger Tommy Franzén att värdesäkring kommer att fortsätta. Hur vet Tommy Franzén det? Det är ostridigt att utsikterna till värdesäkring kommer att minska genom den här skatten. Tommy Franzén sympatiserar med LO, som godkänner denna skatt. Gå ut och fråga alla dem som har löntagarförsäkringar vad de tycker om den! Tycker en LO-arbetare om att i och med att han går i pension stöder LO honom inte längre? Då får han klara sig själv. Då accepterar man att den pension han har tjänat in naggas i kanten.

Anf. 8 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Det är faktiskt så, Kjell Johansson, att Bengt Westérberg i en artikel i Dagens Nyheter klärt och tydligt talade om för oss andra att han anser att engångsskatten är en retroaktiv skatt.

Den engångsskatt på förmögenheter som föreslogs under andra världskriget genomfördes inte. Men, Kjell Johansson, läs på historien bättre! Det infördes en värnsskatt både under första och under andra världskriget. Den både föreslogs och genomfördes. Och det rådde stor enighet i riksdagen om förslagen. Som jag betonade i mitt inledningsanförande innebar värnsskatten under andra världskriget också en viss skatt på förmögenhet.

Jag har aldrig sagt, Kjell Johansson, att avkastningen i huvudsak går tillbaka till arbetsgivarna i form av premier. Vad jag har sagt är att om avkastningen blir för hög, så att den blir större än vad som krävs för att klara värdesäkringen, kommer sannolikt en del härav att gå tillbaka till arbetsgivarna i form av högre premierabatter eller lägre premiesättningar, vilket man nu väljer. Ungefär så har förhållandet varit sedan 1975.

Anledningen till att jag är så säker på att värdesäkringen skall fortsätta är den ekonomiska utveckling som råder. Se tillbaka på 1970-talet! Med den premiesättning man då hade kunde man klara värdesäkringen utom i några fall, t. ex. när det gällde fribrevsinnehavare. I stort sett klarade man alltså värdesäkringen trots en nästan varje år genomgående negativ realränta. Då finns det väl all anledning att i den situation som vi har i dag konstatera att engångsskatten inte kommer att hota värdesäkringen. Om den drabbas blir det av helt andra orsaker.

Anf. 9 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Min replik angående första och andra världskriget föranledes av att Tommy Franzén sade att dessa skatter aldrig infördes. Jag tycker fortfarande att det hade varit det enda riktiga också när det gäller pensionsskatten.

Att man klarade värdesäkringens praktiskt taget vartenda år under 70-talet då realräntan var negativ berodde naturligtvis på att man även måste ha haft en positiv realränta. I alla fall hade man självfallet inte kunnat klara värdesäkringens.

När det gäller Bengt Westerbergs uttalande om retroaktiviteten är han i gott sällskap. Om Tommy Franzén skärper sig och läser det Bengt Westerberg sagt, skall han finna en ganska god överensstämmelse med vad lagrådet skriver i sitt yttrande. Jag skall, herr talman, be att få citera ur lagrådets yttrande:

”Det bör tilläggas att en tanke bakom den av fri- och rättighetsutredningen föreslagna principen är, att de skattskyldiga bör ha någon tid på sig för omdispositioner om förmögenhetsbeskattningen ändras. I detta fall är det fråga om ett långsiktigt, bundet sparande, och de enskilda har knappast några reella möjligheter att undgå skatten genom att vidta sådana åtgärder. Det är därför begripligt om förslaget uppfattas som retroaktivt verkande.”

Anf. 10 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! När Tommy Franzén uttalar sig så säkert om att värdesäkringens kommer att fortsätta har han uppenbarligen inte lyssnat till eller velat acceptera de argument som har framförts skriftligen och vid hearings med representanter för försäkringsbranschen och SPP. Gå tillbaka och ta del av vad som sagts i dokumentationen från Arbetsgivareföreningen, PTK och TCO när det gäller de minskade möjligheterna till värdesäkring, om denna skatt genomförs. Jag tror att Tommy Franzén då i fortsättningen kommer att uttala sig mindre tvärsäkert i denna fråga.

Anf. 11 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Till Kjell Johansson vill jag säga att när jag hänvisade till vad Bengt Westerberg sagt om retroaktivitet knöt jag inte alls an till lagrådets yttrande. Jag bara sade att Bengt Westerberg och andra har påstått att skatten är retroaktiv. Det innebär, som jag sade i mitt anförande, att man inte skulle kunna höja förmögenhetsskatten, vilket skedde exempelvis 1983/84, eftersom en sådan höjning också får retroaktiv verkan och retroaktiv ändring av skattelag inte är tillåten enligt grundlagen. En höjning av förmögenhetsskatten får nämligen verkan på förmögenheter som redan tidigare på olika sätt har skapats.

Vad beträffar resonemanget om värdesäkringens och 70-talets negativa realavkastning sade Kjell Johansson att det negativa utfallet på 70-talet hade föregåtts av en tidigare positiv realavkastning. Det är klart att så varit fallet. Vi kan gå ytterligare några år tillbaka i tiden och se på utvecklingen under åren 1965 till 1975. Vi finner då att det under några år på 60-talet var en positiv realavkastning. Men denna står ju inte tillnärmelsevis i proportion till den positiva realavkastning som förekommit hittills under 80-talet och som med säkerhet kommer att fortsätta framöver. Det är då dessa år på 60-talet

som möjligen skulle kunna vara orsaken till att man under 70-talet kunde klara den negativa realräntan, samtidigt som man sänkte pensionspremierna med 20 %.

Det är, Knut Wachtmeister, inte speciellt svårt, om man har förmågan att läsa och räkna själv, att komma fram till att de farhågor som framförs från branschorganisationerna om deras egna sjuka magar måste kompletteras med att det också finns en hel del grädde ovanpå moset.

Talmannen anmälde att Knut Wachtmeister och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 12 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Tänk om det på riksdagens ämörarläktare sitter någon som förut inte kände till så mycket om den här engångsskatten. Jag undrar vad han tänkte när han hörde de borgerliga talarna beskriva skatten, tala om ett tredje världskrig, konfiskation osv. Kan han föreställa sig att det ni talar om är en skatt som faktiskt gäller mindre pengar än sex månaders kapitaltillväxt i livförsäkringsbranschen? Kan han ens i sin vildaste fantasi tänka sig att de privata pensionsförsäkringarna även den kommande tvåårsperioden faktiskt kommer att växa med mer än bankräntan, trots denna "ohyggliga" skatt?

Ni vill göra gällande att SPP får svårt att betala en tillfällig skatt på 7 miljarder. 7 miljarder är onekligen mycket pengar, speciellt som SPP inte alls har de 3 miljoner försäkringstagare som Knut Wachtmeister tycks tro, utan bara en tredjedel av det antalet.

Men varför vill ni i diskussionen inte ta in att värdet på det kapital som SPP förvaltar ökar bara under 1986 med mellan 15 och 20 miljarder och kan öka med lika mycket nästa år? Och varför går ni med så raska steg förbi att SPP och alla andra försäkringsbolag nu får en långsiktig höjning av sin lönsamhet i och med att vi avskaffar skyldigheten för dem att placera pengar i obligationer med låg ränta?

Och – framför allt – varför diskuterar ni inte den allra viktigaste saken, nämligen att inflationen inte längre får härja som den gjorde under de sex borgerliga åren. Då hade vi en mer än 10-procentig inflation, som gröpte ur och åt upp värdet av sparpengarna.

Vid våra kontakter med försäkringsbolagen fick vi gång på gång höra: Aldrig mer vill vi ha tillbaka sådana år som 1977, 1978 och 1981.

Det är kampen mot inflationen som ytterst avgör om det går bra eller dåligt för spararna. Ingenting beskattar sparandet så hårt som inflationen. Ingenting fördelar om inkomster så orättvist som inflationen. Nu har vi förutsättningar för en låg inflation i Sverige. Det är ett allmänt intresse att vi försöker begränsa den inflationsdrivande tillväxten av statsskulden. Det verkliga hotet mot sparandet vore om penningvärdeförsämringen åter nådde upp till de nivåer som den befann sig på i slutet av 70-talet och i början av 80-talet.

En engångsskatt i förening med en effektiv kamp mot inflationen ger försäkringssparandet betydligt bättre nettoavkastning än vad vi varit vana vid under 60-talet, 70-talet och början av 80-talet.

Vad vi talar om är en skatt på i runda tal 15 miljarder. Skatten skall ses mot bakgrunden av att livförsäkringsbolagens kapital de senaste tre åren vuxit med 100 miljarder kronor. Lägg därtill att avkastningen för livförsäkringsbo-

lagen av allt att döma kommer att bli högre under andra hälften av 80-talet än under någon motsvarande period de senaste 50 åren. Och märk väl: då talar jag om avkastningen *efter* det att engångsskatten har betalats! Så låt oss skingra dimridåerna, låt oss tala i klartext om vad engångsskatten betyder för försäkringspararna!

Då vet vi att engångsskatten har samma verkan som en räntesänkning inom försäkringsbranschen. Hur utfallet av den räntesänkningen blir beror på vilket försäkringssystem som vi talar om. Talar vi om avtalsförsäkringarna, gäller att en hög avkastning utöver vad som behövs för värdesäkring inte tillfaller pensionärerna. I stället går den till arbetsgivarna i form av olika premiereduktioner. Att man naggar överräntorna i kanten innebär alltså inte att man också naggar avtalspensionerna i kanten, vilket Knut Wachtmeister försökte göra gällande här tidigare.

Talar vi sedan om de individuella försäkringssystemen, så gäller där, till skillnad från avtalspensionerna, att en hög avkastning kan leda till högre utbetalade belopp. Här innebär engångsskatten att värdeökningen blir något mindre än den annars skulle ha varit. Men inte heller här är värdesäkringen hotad.

Den som i dag har sparade pengar i en pensionsförsäkring får inte se sitt sparkapital krympa och bli mindre nästa år eller 1988, som den pågående kampanjen felaktigt försöker ge intryck av. Tvärtom kommer sparkapitalet att fortsätta att öka. Först och främst kommer det att växa med de 4,5 % som finns garanterade i avtalet med försäkringsbolaget, men därutöver kommer det att växa med mer än vad avtalet säger. Vad engångsskatten gör är att den naggar rekordräntorna något litet i kanten. Men kvar står att sparkapitalet i pensionsförsäkringarna kommer att växa med mer än bankräntan under den kommande tvåårsperioden, och detta alltså efter det att engångsskatten har dragits av från återbäringsräntan.

I vad Kjell Johansson presenterade som en välskriven reservation ger de borgerliga ett räkneexempel. Jag kan gärna hålla med om att skrivkonsten är det inget fel på; däremot kan man diskutera vissa fakta.

I den reservationen säger ni att en person som har sparat sedan 1957 kan förlora 42 000 kr. och att den som har sparat sedan 1972 kan förlora 28 000 kr. Jag bortser nu från att ni inte tar hänsyn till att placeringsplikten avskaffades och att ni inte på något sätt diskuterar den grundläggande betydelsen av en lägre inflation. Ändå kan mot det här räkneexemplet riktas den allvarliga invändningen att vad ni *inte* säger är att avkastningen i försäkringsbolaget enbart under 1986 i runda tal blir omkring 120 000 kr. för den första pensionsförsäkringen och omkring 80 000 kr. för den andra pensionsförsäkringen. Även om man skulle dra av hela skatten omedelbart, ökar alltså värdet av deras försäkringar med utomordentligt stora belopp.

Effekten av engångsskatten är självklart större ju större kapital man har. Men ett faktum är också att ju längre tid man har sparat och ju större kapital man har, desto mer får man i avkastning och desto mer tjänar man efter skatt. Detta är inget konstigt, och det är inget orättvist.

Engångsskatten är verkligen ingen rövarskatt. Den är ingen stöld, inget rån, ingen konfiskation. Den är sannerligen inte uttryck för rättsstatens kapitulation, som bl. a. Ingegerd Troedsson har talat om. I stället handlar det om en skatt som med några procentenheter begränsar den rekordavkastning

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets-
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

som kommer att falla ut under 1987 och 1988.

För att ta ett konkret exempel: I stället för att pensionsförsäkringarnas återbäringsränta 1987 och 1988 kan bli 14–16 % kan den bli omkring 10–12 % efter skatt. Jag uppberor: Även i fortsättningen blir alltså försäkringspararnas återbäringsräntor klart högre än de räntor som bankspararna kan räkna med.

Låt oss se på den placeringsplikt som ålades livbolagen i början av 1980-talet, när de borgerliga stod i den politiska ledningen. Genom placeringsplikten sänktes den genomsnittliga räntan i försäkringsbranschen. Även då protesterade försäkringsbolagen. Även då varnade SPP:s chef för att värdesäkring var hotad.

Till följd av engångsskatten avskaffades placeringsplikten från den 30 november i år. Vi har nu facit i handen och kan konstatera att farhågorna för värdesäkring var helt ogrundade – då liksom nu.

Men visst har placeringsplikten minskat livbolagens avkastning med åtskilliga miljarder under 1980-talet. Genom att placeringsplikten nu avskaffats får livbolagen en långsiktig höjning av sin lönsamhet. Finansutskottet gör för övrigt den bedömningen att bara genom den här förändringen kan bolagen under gynnsamma omständigheter under ett decennium tjäna tillbaka vad de nu får betala i engångsskatt. Den långsiktiga effekten av placeringsplikten är alltså större än engångsskatten.

Men på den borgerliga tiden, när placeringsplikten infördes, då gick försäkringsbolagen inte ut i några kampanjannonser riktade mot den politiska ledningen. På den borgerliga tiden annonserade inte Valand och Vegete om att nu tänker de borgerliga partierna ta så och så många tusen kronor av ditt sparkapital. På den tiden gick inte SPP, inte Skandia, inte Trygg-Hansa ut i en dyrbar politisk kampanj och skrämde med att Ossian och Vera skulle få det besvärligt på gamla dar, eller att Bosses mamma inte skulle få råd att fortsätta att arbeta deltid. Och det var bra att de inte gjorde det, eftersom det hade varit ett angrepp på osaklig grund.

Men nu har försäkringsbolagen satsat miljoner och åter miljoner på en skrämsekampanj. Tonen har stundtals varit lika rå som under de värsta angreppen mot ATP på sin tid. Till en början fick kampanjen ett starkt genomslag, men nu ser vi hur den börjar falla ihop. Allt fler reagerar mot den vilseledande propagandan. TCO-tidningen t.ex., som i och för sig är motståndare till engångsskatten, kände sig häromveckan föranlåten att säga ifrån: "Det är viktigt att utifrån organisationens utgångspunkter göra klart var man står i sakfrågan. Men man måste samtidigt se upp med att inte frivilligt ställa upp i mindre seriösa sammanhang. Det borde SPP, som har hand om tjänstemännens avtalspensioner, ha tänkt på innan man ställde upp på en snaskig annonskampanj tillsammans med andra livförsäkringsbolag."

Vad som också får skrämsekampanjen att knaka i fogarna är försäkringsbolagens egna försäljningsavdelningar.

När de vänder sig till nya eller gamla kunder, då hörs positiva och optimistiska tongångar. Hör här hur det låter när man skall sälja pensionsförsäkringar:

"Vi tackar vår lyckliga stjärna att vi började att investera i pensionsförsäkringar i tid."

Det säger två glada människor i Skandias reklam, och Skandia säger också följande:

”Att spara i en pensionsförsäkring är ett ovanligt förmånligt sätt att spara. — — — Ring oss på Skandia så — — — får du svart på vitt på vilket försäkringsbehov ni har, och hur en pensionsförsäkring kan hjälpa er att njuta av livet i framtiden.”

Ansvar annonserar: ”Nu är rätt tid att teckna liv- och pensionsförsäkringar. Försäkring är en förtroendesak.”

Ett försäljningsmaterial från Valand personförsäkringar bagatelliserar engångsskatten och talar om ”Myten om engångsskatten”. Valands försäljare skriver: ”Om du ändå är på gång att teckna pensions- eller kapitalförsäkring? Ordna en maximal skatteplanering på köpet. — — — Jag har gjort skatteplanering till en skön konst. Ska Du hänga med?”

T. o. m. i det starkt politiserade kampanjmaterialet från Valand och Vegete kan man hitta en signal från försäljningsavdelningen: ”— — — en pensionsförsäkring kommer nog att vara det bästa sättet att förstärka sin trygghet på äldre da'r även i framtiden.”

Märk formuleringen: bästa sättet — även i framtiden!

Så nog kan man säga att försäkringsbolagen i dessa tider uppträder både som Dr Jekyll och Mr Hyde. Fast det verkar som om folk tror mer på den vänlige Dr Jekyll än på den förskräcklige Mr Hyde. Försäljningen av pensionsförsäkringar slår nya rekord. Under hösten har det sålts fler pensionsförsäkringar än under rekordhösten 1985. Så går det när myten möter verkligheten.

Även de borgerliga partiernas våldsamma angrepp har fått en bumerangeffekt. Man började med att tala om rättsstatens kapitulation, rövarskatt, stöld, rån, konfiskation. Nu visar det sig att de borgerliga, om de skulle få chans att bilda regering, inte vill lova någon återbetalning av skatten till de rånade och bestulna människorna. De tar sig själva inte på allvar. Mycket riktigt har det brutit ut en svekdebatt. Människor som trodde på de borgerliga när de talade om stöld och rån är nu besvikna för att de borgerliga partierna inte tar konsekvensen av sina uttalanden.

Genom konstitutionsutskottets yttrande, som finns bifogat till skatteutskottets betänkande i dag, framgår att de borgerliga är beredda att acceptera lagrådets bedömningar och synpunkter. Det innebär att de borgerliga nu är med och punkterar vulgärargument som de själva har fört fram. Lagrådet säger att engångsskatten inte står i strid med förbudet mot retroaktiv skattelagstiftning. Den strider inte heller i övrigt mot några föreskrifter i regeringsformen. Den strider inte mot egendomsskyddet i Europarådets konvention. Den innebär inte någon olaga konfiskation.

Knut Wachtmeister använde här för en stund sedan ordet konfiskation. Man kan naturligtvis välja vilka ord man vill, men de borgerliga i konstitutionsutskottet har såvitt jag förstått ställt upp på att detta inte innebär någon olaga konfiskation.

Dessutom är det utomordentligt värdefullt att de borgerliga tydligen ställer upp på det lagrådet säger om att ”konfiskationsargumentet” begagnas ”ofta i skattediskussionerna på ett sätt som inte kan godtas från juridiska synpunkter”.

Det är också bra att de borgerliga stöder lagrådets synpunkt ”Av stor

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets-
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

betydelse blir dock att skatten i slutänden drabbar de enskilda enligt objektiva och rättvisa grunder. Betyggande garantier för detta torde vara för handen inom ramen för det kontrollsystem som föreligger enligt lag och med hänsyn till de skattesubjekt som det blir fråga om."

Betryggande garantier, Knut Wachtmeister!

Den som läser lagrådets yttrande i dess helhet kan finna något som inte uppmärksammats tidigare i debatten. Även om lagrådet riktar en del kritik mot engångsskatten och t.o.m. avstyrker, så finner dessa tre jurister ingalunda att förslaget är helt omöjligt eller helt förkastligt. I stället går lagrådet in med konstruktiva synpunkter på hur skatten rent tekniskt kan effektiviseras och förbättras. Man har bra förslag när det gäller 4, 12 och 14 §§ i denna lag, som genom lagrådets synpunkter får en bättre teknisk utformning.

Beträffande en del övriga lagförslag sägs: "För den händelse lagen om tillfällig förmögenhetskatt genomförs har lagrådet inget att erinra mot dessa förslag."

Det är ju uppenbart att hade dessa tre jurister ansett att man här granskat ett helt förkastligt och omöjligt förslag, skulle de inte ha gått in och gett konstruktiva tekniska bidrag till hur man skulle kunna effektivisera denna lagstiftning. Detta bör noteras, för det har knappast tidigare omnämnts i debatten.

De borgerliga säger att vi behöver mer information och fler remissvar. Därför är det mycket egendomligt att de själva tog ställning i denna fråga under en eftermiddag. På eftermiddagen den 12 september läste de sig definitivt för att döma ut detta förslag från början till slut. Det är något av en västgötaklimax när de nu i efterhand säger: Vi behöver mera information.

Kjell Johansson avslöjade obarmhärtigt att han inte läst bakgrundsmaterialet. Han påstod att jag var ensamutredare i realränteskattkommittén. Jag kan upplysa honom om att i den kommittén och bakom dess enhälliga betänkande fanns också bl. a. förre finanschefen på SPP, Nils-Axel Frisk.

När Kjell Johansson hoppade av statens spardelegation förkunnade han att någon återbetalning av skatten inte kunde ske på grund av de praktiska svårigheterna. Men frågar man experter inom försäkringsbranschen om detta eller talar med försäkringsinspektionen får man ett annat svar. De säger att det inte skulle vara speciellt svårt – närmast en rutinsak – att klara en sådan uppgift. Vilka utredningar och remissynpunkter hade Kjell Johansson skaffat fram innan han bestämde sig för att de praktiska svårigheterna hindrade en återbetalning av skatten?

Till sist vill jag ställa fem frågor till de tre borgerliga partierna.

1. Hur tänker ni få fram pengar till de högre kommunala bostadstillägg och andra förbättringar för pensionärer som nu kan genomföras tack vare engångsskatten?

2. Varför vill ni inte utfästa er att betala tillbaka pengarna om detta är en så orättfärdig skatt som ni säger?

3. Varför är det fylliga material som nu föreligger inte tillräckligt underlag för riksdagsmajoritetens ställningstagande, när ni själva tog definitiv ställning på ett mycket ofullständigare material?

4. Om ni är tveksamma till att försäkringsbolagen kan fördela skatten

rättvist mellan olika individer, är ni då också tveksamma till att försäkringsbolagen kan fördela kostnaderna för sin kampanj på ett rättvist sätt mellan olika försäkringstagare?

5. Räntorna på statsskulden är den största utgiftsposten i statens budget. När realräntorna stiger, ökar också räntebördan för skattebetalaren i gemen. Är det då orimligt att de som tjänar stora pengar på de höga realräntorna får vara med och ge sitt bidrag till att minska statsskulden?

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 13 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jan Bergqvist pekade på att jag talade om 3 miljoner medlemmar i SPP och framhöll att det ju i själva verket rör sig om 1 miljon medlemmar. Ja, men Jan Bergqvist glömde då bort de 2 miljoner pensionärer som får medel från SPP till sin pension. Det är väl typiskt för denna debatt att man glömmer bort pensionärerna.

När det sedan gäller placeringsplikten vill jag framhålla att den inte avskaffades som en följd av engångsskatten, utan avskaffandet av placeringsplikten hade utlovats långt tidigare.

Jan Bergqvist säger att inflationen är värre än något annat när det gäller försäkringsbranschen. Men de finansiella frågorna kommer att tas upp i "finansutskottsrundan", som följer efter partiledardebatten. Vad jag dock redan nu kan säga är att den lägre inflation som vi har till mycket stor del beror på åtgärder i utlandet – jag tänker då på sänkta räntor och sänkta oljepriser.

Jan Bergqvist vände sig emot vad jag sade om återbäringsräntan och om att denna skulle sänkas. Men det jag anförde var faktiskt ett citat av ett uttalande från försäkringsinspektionen. Citatet härrör från en hearing med denna myndighet.

Sedan till retroaktiviteten. Från lagrådets sida säger man ju att det inte direkt är fråga om en retroaktiv skatt i lagens mening. Men socialdemokraterna har själva sagt att den här skatten har kommit till därför att inkomsterna varit för höga under de senaste fyra åren. Frågan är alltså om det inte när det gäller dessa inkomster, som alltså nu beskattas i efterhand, i alla fall rör sig om en retroaktiv lagstiftning – för även om åtgärden inte strider mot lagens bokstav, strider den ändå mot lagens anda.

Så något om konfiskationen. Enligt ordboken är konfiskation detsamma som indragning. Statsministern har själv talat om att det har skett "en viss indragning". Av lagrådets yttrande framgår att man diskuterar var gränsen mellan skatt och konfiskation skall dras. Man säger att detta inte innebär en *olaglig* konfiskation – det underförstås alltså att konfiskationen är tveksam, även om den är laglig.

Värdesäkringens kunde ske under 1960- och 1970-talen, trots att realräntan låg under 3,5 %. Men det berodde på frivilliga åtaganden från Svenska arbetsgivareföreningens sida, något som man *inte* kan räkna med – det är klart utsagt – om engångsskatten införs.

Jag ser att min tåletid strax är slut. Jag får återkomma till frågan i nästa replik. Låt mig bara påpeka för Jan Bergqvist att han inte har talat om ifall han anser att lagrådet har gjort en politisk bedömning.

Anf. 14 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jan Bergqvist talar om Dr Jekyll och Mr Hyde. Jag undrar vem den beskrivningen bäst passar in på.

När Jan Bergqvist senast stod här i talarstolen och argumenterade i den här frågan sade han att vi skulle vara varsamma med orden. Det fanns tillräckligt med hot. Över huvud taget fick vi knappast diskutera denna fråga. Hans inlägg var egentligen ganska skrämmande. Men i dag har han stått i denna talarstol och räknat upp alla invektiv och annat som förekommit i debatten. Jag vill då understryka att jag icke har nämnt ordet rövarskatt. Jag talade om första världskriget, och det gjorde jag i en replik till Franzén – som ju inte tillhör något av de borgerliga partierna.

Vidare säger Jan Bergqvist att vi kan få ned inflationen med hjälp av den här skatten och att vi borde beakta detta faktum. Jo, men inte blir väl inflationen särskilt mycket lägre genom att man väljer ut ett långsiktigt sparande och använder sig av det för omedelbar konsumtion – det är ju vad ni tänker göra. Det kan man väl inte anföra som motiv för denna skatt. Jag tror alltså inte att man på det sättet kan få vare sig försäkringstagare eller andra att ställa upp på det här.

Detta med lönsamheten har vi aldrig förnekat. Lönsamheten är god när det gäller allemanssparandet. Den är också god när det gäller aktiemarknaden. Men det innebär väl i rimlighetens namn inte att vi måste införa en skatt på t. ex. aktievinster, vilken enbart skulle gälla för privat anställda – alltså inte för offentligt anställda. Det innebär väl inte att vi skulle vara beredda att införa en skatt på allemanssparandet för privat anställda men inte för offentligt anställda. Vad det hela handlar om är alltså en förmögenhetsskatt som drabbar privat anställda men inte offentligt anställda. Om den här skatten kan det sägas att den i begränsad omfattning är generell – dvs. alla som tillhör vissa begränsade grupper drabbas av förmögenhetsskatten. Människor som över huvud taget aldrig kommer i fråga för förmögenhetsbeskattning – jag tänker då på dem som sparat kanske 50 000 kr. i fonderna – får avstå 7 % av sin förmögenhet för att betala pensionsskatt. Är det rimligt att beskatta så här små förmögenheter med 7 %? Det rör sig ju om förmögenheter som inte ens är i närheten av de summor som vi brukar tala om när det gäller förmögenhetsskatten.

Anf. 15 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag blev något förbryllad över talet om placeringsplikten och motivet för borttagandet av denna. Det uttalades mycket klart under den tidigare nämnda hearingen att detta var något som hade utlovats. Men nu talas det om ett samband med förslaget om engångsskatten.

Jag blev också litet förbryllad över Jan Bergqvists tal om de väldiga vinster som försäkringsbolagen gör, och kommer att göra. Man frestas att fråga: Vad kommer att hända framöver? Kommer ett slopande av placeringsplikten verkligen att innebära att försäkringsbolagens situation förbättras?

Jag vill i detta sammanhang ställa en direkt fråga till Jan Bergqvist: Anser Jan Bergqvist att försäkringsbolagens situation förbättras i och med de aktuella åtgärderna – dvs. genom att införa engångsskatten och att samtidigt ta bort placeringsplikten?

Om de uttalanden som gjorts om försäkringsbolagens framtid är riktiga,

räknar då Jan Bergqvist med att vi ganska snart kommer att få en ny engångsskatt för att förhindra att avkastningen inte blir alltför stor när det gäller försäkringsbolagen?

Jan Bergqvist frågar varför vi från oppositionens sida så snabbt och dessutom med utgångspunkt i ett så bristfälligt underlag tog ställning. Jag måste då svara: Jan Bergqvist vet vem det är som ställer frågorna.

Motivet till att vi tog avstånd från förslaget var väl framför allt att det underlag som fanns var så bristfälligt att det inte riktigt gick att göra en bedömning. Allt det som tidigare ansetts vara så värdefullt saknades – jag tänker på kraven på en noggrann utredning och på ett remissförfarande. Mot den bakgrunden var det väl inte så märkligt att man redan från början sade nej till det nya förslag som helt hastigt så att säga kastades fram.

Anf. 16 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag har begärt replik till Jan Bergqvists anförande, men jag har inte så mycket att invända mot det som han har sagt, möjligen i stället mot det som han inte har sagt.

Jag får nöja mig med att konstatera att Jan Bergqvist inte hade något att anföra mot våra önskemål att riksdagen skall uttala sig för att placeringsplikten skall återinföras eller att man bör bredda engångsskatten till att också gälla kontoavsättningarna, liksom för kravet på införande av en realränteskatt. Vi beklagar att regeringen inte har lagt fram förslaget om införande av en sådan, och jag förmodar att även Jan Bergqvist beklagar detta.

Anf. 17 JAN BERGOVIST (s) replik:

Herr talman! Knut Wachtmeister avslöjar en djup okunnighet om hur dessa försäkringssystem är uppbyggda. Han tror tydligen att SPP omfattar 3 miljoner människor. Han påstod att det var fråga om en 1 miljon löntagare och 2 miljoner pensionärer. I själva verket är antalet pensionärer inom SPP knappt 200 000, och det resterande antalet upp till ca 1 miljon är löntagare.

Knut Wachtmeister nämner inte att vi på LO-sidan har AMF med det s. k. STP-systemet. Det är märkligt att han tror att SPP har hand om alltsammans. Knut Wachtmeister får väl säga som professorn: Det är klart att jag överdriver, men inte så mycket att jag menar motsatsen till vad jag säger!

Konfiskation? Ja, man kan leka med ord. På vår hearing uttryckte Industriförbundets företrädare uppfattningen att alla skatter kan betraktas som konfiskation. Men har man den uppfattningen är det bara fråga om en lek med ord. Det är uppenbart att lagrådet mycket klart och entydigt intar ståndpunkten att det inte är fråga om någon olaga konfiskation.

Knut Wachtmeister sade i sitt inledningsanförande att Ingvar Carlsson skulle ha ansett att lagrådet har svikit sin ämbetsplikt. Något sådant uttalande känner jag inte till.

Kjell Johansson var skrämmd över mitt inlägg i den allmänpolitiska debatten. Jag var snarare själv skrämmd vid det tillfället över den hetskampanj som riktade sig emot enskilda personer inom politiken. Jag varnade då de borgerliga för att understödja denna hetskampanj med uttalanden som de som t. ex. Carl Bildt fällde:

”Ett brott förblir ett brott, och det oavsett gärningsmannens insatser i

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

övrigt." Kjell-Olof Feldt kommer "aldrig att moraliskt rentvåsa från det övergrepp som han, hans regering och hans parti nu gör sig skyldiga till".

Vilka sjuka människor i vårt samhälle kan man inte inbjuda till desperata våldsaktioner genom sådana uttalanden!

Till Stig Josefson vill jag säga att det visserligen är riktigt att det vid en av våra hearings nämndes från SPP-håll att riksbanken skulle ha utlovat ett borttagande av placeringsplikten. Eftersom jag själv är ledamot av bankofullmäktige har jag undersökt saken och kunnat konstatera att detta bara var fantasier – det fanns inte något sådant löfte.

Anf. 18 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Vad först beträffar SPP vet Jan Bergqvist mycket väl att jag menade SPP-systemet. Jan Bergqvist vet också att sammanlagt 4 miljoner personer berörs av engångsskatten.

Vidare ironiserade Jan Bergqvist över vår "välskrivna" reservation till skatteutskottets betänkande. Jag vill påminna Jan Bergqvist om att herr finansministern i går i en frågedebatt med mig uttryckte som sin uppfattning att den reservation som vi har avgivit i skatteutskottet är välskriven. Jag tackar för den komplimangen från finansministern.

Dessutom menade Jan Bergqvist att jag har sagt att statsministern skulle ha påstått att de tre juristerna i lagrådet svikit sin ämbetsplikt. Det har jag inte sagt. Jag citerade statsministern. Låt mig upprepa det en gång till:

"Vi anser att lagrådet gått in och gjort en politisk bedömning. Rådet skall pröva lagen, inte ta över parlamentets roll."

Det var alltså den beskyllning som statsministern gjorde. Det var jag som sade att om man gör en sådan beskyllning, är det samma sak som att beskylla lagrådets jurister för att svika sin ämbetsplikt. Dessa skall ju inte göra några politiska bedömningar, och det har de heller inte gjort.

Jan Bergqvist ställde sedan en enligt min uppfattning rätt obegävd fråga: Hur kommer försäkringsbolagen att fördela sina annonskostnader mellan sina medlemmar bland pensionärerna? Man kan lika gärna fråga: Hur kommer LO att fördela kostnaderna för sin annonskampanj bland medlemmarna? Eller hur kommer bankerna att fördela kostnaden för en vanlig annons på sina insättare, osv.?

Beträffande tanken på återbetalning: Låt mig, eftersom socialdemokraterna har talat om att det här skulle bli fråga om häleri, säga, att man väl inte skall diskutera återbetalningen förrän stölden är utförd. Och denna kommer väl inte att utföras förrän efter ett beslut i kammaren i dag.

Vidare frågar Jan Bergqvist: Varifrån skall ni ta pengarna för att förstärka pensionärernas ställning? Låt mig först och främst konstatera att det som regeringen sade i propositionen om att engångsskatten skall komma de sämst ställda pensionärerna till godo uppenbarligen inte kommer att genomföras. Vi skall återkomma med våra förslag beträffande pensionärerna under den allmänna motionstiden i januari efter budgetpropositionens framläggande.

Slutligen: Realränteskatten avvisades av en kompakt majoritet av remissinstanserna, och därför presenterades inget förslag om en sådan. En kompakt majoritet av dem som deltog i hearingarna har avvisat engångsskatten. Därför borde det i logikens namn inte heller ha framlagts något förslag om en engångsskatt.

Anf. 19 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jan Bergqvist fortsätter att förvåna mig. Om Jan Bergqvist vid det förra tillfället när vi debatterade denna fråga var skrämnd av den vokabulär som hade använts här och befarade att våra gemytliga och trevliga statsråd skulle kunna råka ut för olyckor, om man använde sådana ord, varför i all världens namn upprepar han då vartenda ett av dessa ord här i kammaren i dag? Varför följde han inte min modell och uteslöt dem helt ur det anförande som han höll? Det hade varit bättre.

Anledningen till att jag förklarade vid den presskonferens som vi hade att jag inte såg någon möjlighet att betala tillbaka pengarna på något rättvist sätt var att försäkringsbolagen redan då hade gjort fullständigt klart, att de över huvud taget inte visste hur de skulle kunna vidareföra engångsskatten på ett rättvist sätt på försäkringstagarna. Kan man inte ta ut skatten rättvist, kan man självfallet inte – annat än rent hypotetiskt – räkna ut hur man sedan skall kunna återföra pengarna. Den ena villan kommer då att bli större än den andra.

Vidare frågade Jan Bergqvist om vi när vi nu var oroliga över svårigheterna att fördela denna skatt inte var lika oroliga över hur man rättvist skulle kunna fördela kostnaderna för annonskampanjen. Svaret på den frågan, Jan Bergqvist, är nej. Den enkla förklaringen är att det i skatteuttag rör sig om summor på 10 000, 20 000 och ibland kanske upp till 50 000–60 000 kr., medan kostnaden för annonskampanjen utslagen på försäkringstagarna torde röra sig om ett par, tre eller kanske fyra kronor vardera. Jag har svårt att oroa mig för den saken.

Vad slutligen gäller placeringsplikten är det fel att åberopa dennas avskaffande som ett skäl för pensionsskatten. Det finns inget sådant samband. Det är ungefär som att samtidigt som man friger en slav säga: Eftersom du nu har blivit fri från slaveriet, skall du i alla fall ha prygel på ålderdomen.

Anf. 20 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa min fråga till Jan Bergqvist. Om jag uppfattade Jan Bergqvist rätt, bedömde han situationen så att införandet av engångsskatten och slopandet av placeringsplikten skulle på sikt snarare förbättra än försämra läget för försäkringsbolagen. Motivet för engångsskatten var en för hög vinst hos försäkringsbolagen och deras ägare. Min fråga var: Vilka åtgärder avser Jan Bergqvist och regeringen att tillgripa för att bemästra den situation som då skulle uppstå? Blir det en ny engångsskatt, eller hur skall man förfara?

Anf. 21 JAN BERGQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag noterar att på de flesta av mina frågor fick jag inga svar. Man får väl här använda det gamla uttrycket att diskussionen får utgöra svar på frågan.

Däremot var det ett utomordentligt avslöjande svar som Knut Wachtmeister gav, då han sa: Vi får väl diskutera hur vi skall ställa oss till återbetalning när stölden är utförd. Om Knut Wachtmeister ser någon på gatan som förbereder brott, någon som är på väg att ta en väska, tänker då

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Knut Wachtmeister så här – ja, om vederbörande bör få tillbaka väskan får jag överväga när väskan väl är stulen? En sådan inställning är ju fullkomligt orimlig. Om ni menar allvar med era påståenden om stöld finns bara ett svar, nämligen återbetalning. Just därigenom att ni inte är beredda att ta konsekvenserna av era ord avslöjar ni ihålligheten i er kampanj.

Sedan avslöjade Knut Wachtmeister också en oerhörd okunnighet, när han för andra gången sade att han visste att SPP-systemet omfattade si och så många. SPP-systemet omfattar högst en miljon försäkringstagare – det gäller alltså de s. k. ITP-pensionerna. Vad Knut Wachtmeister tycks vara helt omedveten om är att vid sidan av SPP har vi AMF med STP-systemet. Jag kan rekommendera Knut Wachtmeister att läsa realränteskattkommitténs betänkande, för där beskrivs hur det förhåller sig.

Till Kjell Johansson vill jag säga att det är mycket allvarligt att det under en lång tid har pågått en smutskastningskampanj när det gäller både realränteskatten och engångsskatten, där man med vårdlösa uttalanden om stöld, konfiskation osv. uppmanat människor att tro att detta är någonting fult. När man säger att ett brott förblir ett brott oavsett gärningsmannens insatser i övrigt, att vederbörande aldrig moraliskt kan rentväs, är det viktigt att vi tar avstånd från sådana uttalanden och säger ifrån att så här får det inte vara. Enbart kampanjen mot realränteskattkommittén ledde till att kommitténs medlemmar fick ett anonymt mordhot. Den kampanjen inbjöd alltså en sjuk individ att skicka ett mordhot – han trodde förmodligen på överdrifterna i denna betalda kampanj. Detta är allvarligt, och jag kommer att fortsätta att hävda att sådana här överdrifter måste brännmärkas. Skall vi föra en demokratisk debatt, måste vi också brännmärka den här typen av uttalanden.

Jag vänder mig slutligen till Stig Josefson. Det är väldigt svårt att bedöma vilken effekt slopandet av placeringsplikten får på lång sikt. Finansutskottet gör en bedömning att effekten under gynnsamma omständigheter på tio års tid kan motsvara engångsskatten, men jag vågar inte göra någon närmare bedömning i den frågan.

Talmannen anmälde att Knut Wachtmeister, Kjell Johansson och Stig Josefson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 22 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Skatteutskottets ordförande har på ett helt lysande sätt fört riksdagsmajoritetens talan i den här debatten. Jag kan därför inskränka mig till några synpunkter.

Jag tyckte att de borgerliga företrädarna i rask takt flydde från argumenteringen i sak till olika slags emotionella utbrott. Kjell Johansson försökte dra in mig i denna känslostorm genom att hävda att tillkomsten av engångsskatten hade skett i hastigt mod. Jag hade blivit "förbajad", sade Kjell Johansson. Till denna språkliga nykonstruktion drevs Kjell Johansson antagligen av hänsyn till riksdagens etiska regler. Jag skall tala om för Kjell Johansson att när jag blir arg blir jag inte "förbajad" utan det stavas med två n, även om det inte kan sägas i riksdagen.

Man försöker mana fram bilden av att engångsskatten drabbar ett antal småsparares med svett och möda hopsamlade sparmedel. När det gäller den svett och möda som ligger bakom förmögenhetsökningen i försäkringsbolagen är det emellertid så att förmögenhetsökningen inte är ett resultat av spararnas ansträngningar, inte heller av skickligheten och kompetensen hos försäkringsbolagens direktörer. Den avkastning på ungefär 20 % som man har haft i år och som borde öka försäkringsbolagens förmögenheter med 35 à 40 miljarder kronor är för det första resultatet av att man först kunde tjäna pengar på den ekonomiska krisen därigenom att de höga räntorna från inflationstiden ligger kvar i försäkringsbolagens portföljer och ger dem en mycket hög avkastning på sina obligationer. För det andra kan försäkringsbolagen nu, vill jag påstå, göra enormt stora värdeökningar på sina aktieplaceringar på grund av att den ekonomiska politiken och ansträngningar ute i företagen och hos deras anställda har lett till att aktiekurserna går i höjden.

Enligt Dagens Industri har enbart ökningen av aktieförmögenheten hos de tre största försäkringsbolagen genom kursuppgång på börsen i år varit över 20 miljarder kronor.

Det, Kjell Johansson, är resultatet av all den svett och möda som spararna har lagt i dagen.

Är 7 % en orimlig skatt? Det hävdar de borgerliga att det är. Hur rimlig eller orimlig är den i förhållande till förmögenhetsökningen och andra inslag i försäkringssparandet?

Tidningen Expressen gjorde för några veckor sedan en mycket belysande sammanställning, ett realistiskt exempel, för en pensionsförsäkring som man hade byggt upp under 10 års tid. Vederbörande hade betalat sammanlagt 84 000 kr. i premie genom en årlig premie på 6 749 kr. I dag är denna försäkring sammansatt så att försäkringsbolaget har tagit 9 000 kr. av spararen för sin provision till försäljaren och för sina omkostnader. 15 000 kr. har försäkringsbolaget tagit och satt av för att gardera sig mot risken att den här personen dör för sent, sett ur försäkringsbolagets synpunkt. Det blir sammanlagt 24 000 kr. av det samlade kapitalet. Sedan har vederbörande fram t. o. m. i år sparat 60 000 kr. Expressen räknar med att han kommer att få en avkastning på 14 %, dvs. 8 400 kr. nästa år. Av det skulle skatten ta 2 100 kr. Av ett sammanlagt belopp på ungefär 100 000 kr. tar alltså försäkringsbolaget 24 000 kr. och skatten 2 100 kr. Man får väl bedöma vad som är rimligt eller orimligt, sett ur spararens synpunkt, för hur hans sparande behandlas. Expressen tillägger helt lakoniskt att han kan få betala denna skatt i en andra omgång 1988. Sedan är den betald. Han får alltså betala sammanlagt 4 200 kr. i skatt, när enbart avkastningen – kapitalökningen – på denna försäkring 1987 beräknas ge 8 400 kr., dvs. det dubbla beloppet.

Detta har beskrivits, vilket Jan Bergqvist skildrade mycket målande, som det värsta övergrepp riktat mot svenska medborgare sedan Karl XI:s dagar. Jag har ju liknats vid denne potentat.

Det är naturligtvis oerhört förvånande att partier som beskriver denna skatt som konfiskation, rån, stöld och kommunism ännu i så att säga den sista skälvande minuten innan riksdagen skall fatta beslutet inte vet av de skall

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

göra med pengarna. Kjell Johansson försöker rädda sig bakom att försäkringsbolagen inte skulle kunna räkna ut vilka som har betalat skatten och vilka som borde få tillbaka den. Jag måste säga att Kjell Johansson våldsamt underskattar kompetensen hos Sveriges aktuarier. Jag kan försäkra att dessa kan räkna ut det. Så om de borgerliga vill ställa ut detta löfte tror jag att försäkringsbolagen kan garantera den tekniska lösningen. Jag avvaktar fortsättningen med spänning. Jag tänker inte ge upp hoppet om att få veta vad ni tänker göra med pengarna förrän riksdagen har fattat detta beslut. Om ni behåller dem tror jag att mycket av den moraliska indignationen ni har lagt i dagen kommer att sjunka ihop till ett intet.

Sedan hävdar man, oerhört envist, att detta beslut om engångsskatten kommer att leda till att värdesäkringen hotas, att tryggheten för pensionärerna, pensionsförsäkringstagarna, kommer att allvarligt försämrats. Jag måste fråga: Hur vet ni det? Vet ni vilken avkastning, vilken återbäringsränta, vilket värdesäkringstal försäkringsbolagen kommer att sätta på pensionerna? Skälet till att jag ställer frågan, herr talman, är att vi har försökt få försäkringsbolagen att lämna ett besked om hur de tänker hantera STP-försäkringarna nästa år, vilken återbäringsränta de kommer att ge nästa år. Det är i dag den 12 december. Normalt brukar försäkringsbolagen vid denna tid veta besked om detta. SPP har i dag skickat ut ett pressmeddelande där det sägs att SPP inte kan fatta beslut om detta förrän på tisdag. Då skall allmänheten upplysas om detta. Jag vill då fråga de borgerliga: Hur vet ni att värdesäkringen inte kan upprätthållas 1987? Hur vet ni att återbäringsräntan kommer att sänkas så drastiskt att man inte klarar av tidigare åtaganden? Jag tycker att ni litet grand skall se på hur försäkringsbolagen just nu hanterar marknadsföringen av sina försäkringar. Jan Bergqvist hade en belysande genomgång av hur reklamkampanjen nu förs.

Kjell Johansson använde ordet snaskigt. Jag antar att han åsyftade mina prestationer i politiken. Men, Kjell Johansson, jag är en amatör på snaskighetsområdet jämfört med dem som har bedrivit den kampanj som har pågått om denna skatt, särskilt om man samtidigt tar i beaktande hur marknadsföringen nu bedrivs av försäkringsbolagen. I sina kampanjannonser mot skatten har försäkringsbolagen försökt mana fram bilden av den ensamstående modern i svår ekonomisk belägenhet eller det fattiga pensionärsparet. I sin reklam för försäkringar vänder sig försäkringsbolagen till de lyckligt lottade i samhället, till dem som i dag har goda inkomster och som i framtiden vill ha ett fullständigt ekonomiskt oberoende.

Anf. 23 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jan Bergqvist försvarade på ett lysande sätt utskottsmajoriteten, sade finansministern då han hastigt begärde ordet för att komma till Jan Bergqvists hjälp.

Småspararnas uppoffringar anser finansministern inte vara särskilt betydande, utan den stora värdetillväxten beror på andra omständigheter. Finansministern gick också in på värdetillväxten när det gäller aktier. Det ger mig anledning att fråga: Är den här engångsskatten, som finansministern nu föreslagit, verkligen en engångsskatt, eller skall vi tolka vad finansministern nyss sade som ett hot om att vi kommer att få fler engångsskatter?

Sedan försöker finansministern med ett exempel tala om hur mycket som gick i skatt och hur mycket pensionstagaren fick. Men 20 miljarder kronor, 20 000 milj. kr., är så mycket pengar att beloppet inte kan gå spärlost förbi. Det spelar ingen roll om finansministern tar upp enskilda exempel.

Beträffande värdesäkring och frågan huruvida den hotas vill jag säga följande: Vi vet inte hur det blir med värdesäkring i framtiden. Den måste garanteras på lång sikt. Inte heller finansministern vet hur det blir med detta. Men TCO, SPP och PTK har sagt att med denna nya skatt riskeras värdesäkring på lång sikt. Jag tror inte att ens finansministern kan förneka att så blir fallet, eftersom möjligheterna för berörda parter minskas.

Slutligen talar finansministern om en smutsig kampanj. Tala inte om det när vi vet vilken kampanj som regeringen förde mot lagrådet för att det dristade sig till att gå emot ett förslag från regeringen!

Anf. 24 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Finansministern beskriver värtaligt förmögenhetsökningen i försäkringsbolagen. Dock är det alltså fortfarande inte försäkringsbolagen som har blivit rikare utan det är försäkringstagarna. Hur har då detta gått till? Denna process då det gäller försäkringstagarna skiljer sig inte speciellt mycket från förhållandena för andra kapitalägare. Detta gäller i allt väsentligt aktiemarknaden, fastighetsmarknaden och villamarknaden.

Den stora frågan är då: Varför skall man på detta sätt slå till mot en enda grupp? Det är den bärande invändningen mot skatten. Hur kan ni, herr finansminister, säga att detta är en skatt som är så bra att ni aldrig mer skall använda den? Är det på det sättet – som jag sade tidigare – att det kan tänkas att ni så småningom kommer underfund med att den nog inte var "bättre" än att den kan användas fler gånger? För det måste bli den logiska slutsatsen av detta. Man kan inte komma fram till något annat genom att använda sig av logik. Då har vi beträtt en väg som är fullständigt orimlig. Vi har, som jag sade i mitt tidigare anförande, kommit in på en princip för beskattning som består i den fullständiga principlösheten. Det är därför som förslaget om denna skatt aldrig skulle ha lagts fram. Engångsskatten är en förmögenhets-skatt, den är en skatt på kapitalbehållning. Den slår fullständigt godtyckligt. Den är avsedd att vara ett instrument för att dra in en kapitalvinst som har skett under tidigare år eller som man väntar sig kommer att ske under några år framöver. Som metod för detta är den fullständigt oduglig.

Sedan tar finansministern upp frågan om återbetalningen och försäkrar att det finns kompetenta människor som skulle kunna klara detta. Men då vill jag fråga finansministern: Hur är det egentligen ställt med kompetensen inom finansdepartementet? Hade det inte, om det nu är så lätt att räkna ut detta, varit rimligt att ni i propositionen hade angett hur denna skatt skulle föras vidare på försäkringstagarna? I så fall hade vi förmodligen inte haft minsta bekymmer med att ange hur den skulle betalas tillbaka. Det kunde ni emellertid inte. Men ställa krav på att vi skall tala om hur det skall gå till att betala tillbaka den kan ni.

Gå upp i talarstolen, herr finansminister, och tala om hur denna skatt skall föras vidare på ett rättvist sätt på försäkringstagarna!

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 25 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Finansministern sade någonting om att de borgerliga företrädarna flytt undan det hela. Jag har ingalunda flytt. Jag har ställt två frågor, och jag har fått svar på den ena, däremot inte på den andra. Jag upprepar min fråga till finansministern. Finansministern talar om att utvecklingen är oerhört gynnsam för försäkringsbolagen och att slopandet av placeringsplikten och införandet av engångsskatten alls inte försämrar för dem, snarare kanske det blir bättre för dem. Vilka åtgärder avser finansministern att vidta för att komma till rätta med det som han menar är för höga vinster? Det kan vara intressant för svenska folket att få veta vad som är avsikten, om nu beräkningarna visar att det blir så gynnsamt.

Anf. 26 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Finansministern berörde inget av de förslag som vpk väckt i motion med anledning av förslaget om engångsskatten. Jag kan ha viss förståelse för att finansministern vill spara krutet och rikta kanonerna högerut. Men detta fråntar inte mig möjligheten att uppta litet av kammarens tid och se till att spörsmålet diskuteras.

Jag tänker inte beröra hela frågan om pensionsavsättningarna och realränteskatten utan nöjer mig med att ställa en fråga till finansministern: Varför har finansministern undantagit kontoavsättningarna från engångsskatten? Finansministern skriver i propositionen bl. a.: Enligt min mening – alltså finansministerns – ifrågasätts om inte de medel som avsätts till pensioner inom företagen åtminstone på lång sikt ger en lika god avkastning som andra former av pensionssparande. Det är dock inte givet att den höga räntenivån under 1980-talet och uppgången i aktiekurserna under samma tid gynnat pensionssparandet inom företagen i lika hög grad som i det institutionella försäkringssparandet och sparandet inom pensionsstiftelser.

Det är möjligt. Låt mig göra en liten räkneoperation. Enligt uppgift hade SPP mindre än en femtedel av sin förmögenhet år 1985 på börsen. Resten bör ligga i sådant som på olika sätt kommer in genom marknadsräntor. Visst har de företag som gör kontoavsättningar gjort stora vinster genom att de slipper låna upp låt oss säga fyra femtedelar av sitt kapital till höga marknadsräntor och höga realräntor. Det borde vara stötande för finansministern att företag som Kooperativa förbundet träffas av engångsskatten, medan Dagab och ICA – för att nämna ett par företag som står i direkt konkurrens med KF – inte träffas av den. Det rör sig om 2 132 företag med en samlad pensionsutfästelse på nära 40 miljarder kronor. Jag anser att det finns skäl att se till att dessa företag omfattas av engångsskatten.

Anf. 27 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Knut Wachtmeister uttryckte sin glädje över att jag komplimenterade oppositionen för dess arbete i skatteutskottet. På oppositionssidan har man, liksom majoriteten i utskottet, fått slita hårt i höst. Jag vill säga en sak till Knut Wachtmeister: Även ett gott arbete kan göras för en

dålig sak. Jag tycker att det ni vill i dag, dvs. att vi inte skulle göra någonting åt förmögenhetsuppbyggnaden inom försäkringssektorn, är att försvara en dålig sak när vi ser på allt vi tvingas göra på andra områden i vårt land i kampen mot den ekonomiska krisen. Jag skall återkomma till detta.

Kjell Johansson säger – jag tycker att det är bra att detta kommer fram mera – att det inte är försäkringsbolagen som blivit rika, utan försäkringstagnarna. Jag håller med honom. Det har varit en mycket framgångsrik tid för dem som satsade på pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar på 1970-talet och i början av 1980-talet. Sedan tillägger Kjell Johansson: Nästan alla andra har också blivit rika som resultat av den socialdemokratiska regeringens politik. Det ligger någonting i det också. Sedan kommer han till det som han tycker är den stora inkonsekvensen, nämligen att vi inte lägger denna skatt på alla förmögenheter. Jag vet inte om det är ett önskemål från folkpartiets sida och om det skulle kännas bättre, om det så skulle vara.

Kjell Johansson ställde en fråga: Vad skiljer förmögenheterna i försäkringsbolagen från andra förmögenheter? Jag trodde att en ledamot i skatteutskottet kände till detta. Dessa förmögenheter, alltså pengar som finns i försäkringsbolagen, är nämligen undantagna från alla skatter. Det betalas ingen skatt på räntor och utdelningar, på realisationsvinster i bolagen och ingen förmögenhetsskatt så länge pengarna ligger kvar i bolagen. Det betyder att man på detta sätt under lång tid kan förränta skattefria inkomster, kapitalvinster och förmögenheter. Dessutom framgår detta, i rimlighetens namn, av försäkringsbolagens egen marknadsföring. Försäkringsbolagen vänder sig enbart till människor som de tror behöver skatteplanera. Man ser det på bolagens adressurval och adresslistor. Det har t. o. m. skickats erbjudanden att skatteplanera till mig, för man föreställer sig att jag har inkomster på sådan nivå att skatteplanering skulle vara naturlig för mig. Det framgår också av försäkringsbolagens eget material, som utsänts denna höst, att försäkringssparandet är den i särklass mest gynnade sparformen. Med rätt skatteplanering, som herr Akselius uttrycker det, är det oerhört gynnsamt att använda sig av denna form av sparande.

Därmed, herr talman, har jag svarat på den fråga som upprepas här gång på gång, nämligen: Varför lägger inte regeringen denna skatt på andra sparformer? Men andra sparformer är inte gynnade av skattesystemet. Den höjning av förmögenhetsskatten som genomfördes 1984 gällde inte försäkringssparande. För alla andra förmögenheter fick man betala extra skatt, men icke för pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar.

Tommy Franzén frågade mig varför vi undantar kontoavsättningarna i företagen från engångsskatten. Svaret läste han själv upp i propositionen, men jag kan tillägga att i den mån avkastningen på de i företagen fonderade medlen har lett till nettovinster i företagen har de beskattats varje år och kommer att fortsätta att beskattas varje år, medan försäkringssparandet kommer att fortsätta att vara obeskattat efter den här engångsskatten.

Kjell Johansson har tydligen fått en gammal skrotad uppmaning från spardelegationen: Lagg undan pengarna innan staten tar dem. Jag vet vad spardelegationen syftade på: Man syftade på inflationen. Man ansåg sig ha ganska goda skäl att påminna spararna om vad som verkligen hände när inflationen härjade. Under de borgerliga sex regeringsåren steg konsument-

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

priserna i Sverige med 70 %. Det betyder att spararna i Sverige förlorade ungefär 50 miljarder kronor per år, som överfördes till dem som ägde realkapital och lånade pengar.

Vi tillät oss ibland påpeka i riksdagen att inflationen var den värsta fienden till sparandet, till en rimlig fördelning av välståndet i Sverige. Men vi skulle aldrig drömma om att hävda att den inflation vi hade var utslag av ett medvetet rofferi från den borgerliga regeringens sida eller hävda att inflationen var ett brott mot de mänskliga rättigheterna i den meningen att lagrådet varje år måste ta ställning till hur mycket pengar som regeringen tänkte beröva spararna.

I den mån vi har utträttat någonting som varit till väsentlig nytta för sparandet i Sverige under de senaste åren gäller det att vi får bukt med inflationen.

Vi har inte fört någon kampanj mot lagrådet. Vi har bara helt stillsamt konstaterat att lagrådets ställningstagande inte var grundat på konstitutionella överväganden, utan i grunden tyckte man inte att skatten var lämplig, och sådana bedömningar brukar kallas politiska.

Herr talman! Det skulle vara lättare att förstå inställningen bland de borgerliga partierna till åtgärder av det här slaget om det var så att de i något sammanhang erkände – när vi i det här samhället under några få år har skapat en enorm tillväxt av privata förmögenheter genom uppgången inom näringslivet, nedtagningen av inflationen och de fortfarande höga realräntorna – att detta för de borgerliga var ett fördelningspolitiskt problem. Då kunde de möjligen säga: Just denna skatt är oss så förhatlig, men vi har annat som vi vill göra för att åstadkomma något slags rättvisa.

Sedan 1982 har ni emellertid fört en konsekvent linje. Ni har gjort motstånd mot varje försök som skulle leda till att kapitalägare, aktieägare och fastighetsägare i något avseende skulle ge ett bidrag till att sanera Sveriges ekonomi. Ni har sagt nej till varje sådant förslag som berört ägandet och kapitalet.

Däremot har ni i era motioner, och framför allt under er tid i regeringsställning, ansett det både bra och moraliskt riktigt att andra grupper ställde upp för att bidra till saneringen av ekonomin genom uppoffringar av olika slag. Det gällde löntagarna, folkpensionärerna och de arbetslösa.

När riksdagen skulle besluta om nedskärningar av dessa gruppers levnadsstandard, då hörde vi inte ett enda moraliskt argument från de borgerliga partiernas sida. Nu gäller det människor som visserligen är många men som i fråga om denna del av förmögenheten har förskonats, om man vill använda det ordet, från varje ingrepp under de gångna fyra åren, när så många andra grupper har fått ställa upp.

Det vi nu har förelagt riksdagen är ett förslag till marginellt ingrepp i den förmögenhetsbildning som ägt rum. Det är detta ingrepp som nu får er att begå det största sveket mot er egen moral, nämligen att utmåla detta som ett brott mot i stort sett alla rättsstatens principer – och ändå tänker ni uppenbarligen behålla pengarna, om det skulle bli ni som övertog det ekonomiska ansvaret i Sverige.

Anf. 28 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Finansministern säger att vi försvarar en dålig sak. Det anser inte vi att vi gör. Vi har hämtat styrka i det förhållandet att vi ingalunda står ensamma.

Socialdemokraterna säger sig lyssna till rörelsen. Då kan jag nämna för finansministern att en SIFO-undersökning visar att 54 % av medborgarna har varit emot engångsskatten – och blott 13 % för.

Vi på den borgerliga sidan i skatteutskottet har ingalunda stått ensamma i den här kampen. En lång rad instanser – myndigheter och organisationer – som varit på hearing i skatteutskottet har gått emot förslaget, och det känner finansministern mycket väl till. I exempelvis TCO har en enig styrelse gått emot förslaget, trots att styrelsen inrymmer representanter både från den privata sektorn, som drabbas, och från den offentliga sektorn, som inte drabbas. KF och Folksam har också gått emot förslaget.

Finansministern säger att det är en marginell skatt. Ja, man har blivit färdig om man tycker att 15–20 miljarder är något marginellt.

Finansministern säger vidare att lagrådet har gjort en politisk bedömning – när lagrådet hävdar att skatten inte är lämplig gör man en politisk bedömning. Men, herr finansminister, lagrådet har ju gjort sin bedömning utifrån de juridiska grunder som man har att vaka över. Det tycks inte finansministern vilja acceptera.

Slutligen säger finansministern att vi har fått den här skatten därför att försäringssparandet skattemässigt har varit gynnat. I går fick vi gynnsammare regler för aktiesparandet. Låt mig uttrycka den förhoppningen att de gynnsammare reglerna inte kommer att tas till intäkt för att finansministern i framtiden skall säga: Nu är aktiespararna gynnade – nu skall vi drämma till mot dem också.

Anf. 29 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Finansministern hävdar att jag har sagt att nästan alla andra också hade blivit rika genom den socialdemokratiska politiken. Det sade jag nu inte, men jag kan gärna ge det erkännandet att den socialdemokratiska politiken har varit framgångsrik i vissa avseenden – dock inte beträffande det som vi diskuterar i dag. Vi har i våra ljusaste ögonblick, finansministern och jag, kunnat erkänna att det både i den borgerliga politik som fördes och i den politik som förts efter regeringsskiftet 1982 har funnits inslag som väsentligt bidragit till den utveckling som skett på det ekonomiska området efter 1982.

Lägg undan pengarna innan någon tar dem, sade finansministern, syftande på inflationen. Svaret är att det inte gjorde det.

Finansministern säger att det skulle handla om skatteplanering. Men inte kan det väl rimligtvis handla om detta när det gäller tjänstepensionerna och det överväldigande flertalet av de människor som drabbas? Inte är de väl skatteplanerare? De avstår en del av sin lön för att sätta av pengar till ålderdomen. Det tycker jag är högst legitimt, och jag tycker inte det är rimligt att de därför skall förmögenhetsbeskattas godtyckligt.

Vi kan inte veta att man inte klarar värdesäkringen med den här skatten. Men finansministern kan lika litet veta att man klarar värdesäkringen om man skulle ta ut den här skatten. På den punkten har finansministerns

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

uttalanden faktiskt varit litet förbryllande. Det framgick tydligt av den artikel i Aftonbladet som jag refererade till. Där säger finansministern att man kommer att klara det hela. Pensionerna försämrans inte av engångsskatten, står det. Men litet längre ner i artikeln heter det att om de ändå skulle försämrans får man höja premierna för arbetsgivarna. Och då är det klart att det inte blir någon försämring. Men som jag sade: Arbetsgivarna kommer inte att ytterligare öka sina premiebetalningar bara därför att staten skall kunna dra in pengarna i skatt – självfallet inte. Den bedömningen gör inte heller löntagarorganisationerna. De säger att de definitivt inte tror på detta, utan att det i så fall i förlängningen blir, de som får betala.

I remissdebatten i kammarken använde finansministern faktiskt ett exempel. Han sade att en person som sparat 100 kr. varje år sedan 1970 har haft en avkastning på 2,1 %. Det blir 1,3 % efter skatt. Men finansministern har i annat sammanhang sagt att en rimlig nivå på avkastningen borde vara 2 à 3 % reall. Det blir det ju inte, enligt finansministerns eget exempel.

Anf. 30 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår att varken finansministern eller någon annan från regeringspartiet vill svara på den fråga som jag har ställt upprepade gånger, nämligen om det här beslutet skulle bli så gynnsamt för försäkringsbolagen att deras situation skulle förbättras i stället för försämrans.

Men jag vill ta upp en annan sak som finansministern berörde. Han talade om skatteplanerare. Visst finns det skatteplanerare – de finns på de mest skilda håll och inom de mest skilda områden – men att beteckna alla försäkringstagare som skatteplanerare är totalt felaktigt. Bland dem finns utan tvivel över hundratusentals människor som har avsatt en del av sin inkomst för att åstadkomma en bättre situation på sin ålderdom. Dem skall vi ingalunda kalla för skatteplanerare. Det finns också en annan kategori, nämligen de företagare, framför allt småföretagare, som ser sig nära nog tvingade till att teckna en försäkring – då gäller det kanske framför allt kapitalförsäkringar – för att över huvud taget få köpa någonting, t. ex. en fastighet eller ett jordbruk, eller för att kunna få lån. Att kalla dem för skatteplanerare som för sin familjs framtid försöker skapa ett riskskydd via försäkringar är alldeles felaktigt.

Beklagligt nog är det just dessa människor som många gånger har drabbats allra hårdast. De har nämligen tecknat försäkringar på ganska begränsade belopp, men de har haft försäkringarna under en lång tidsperiod.

Anf. 31 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är inte jag som kallar försäkringstagarna för skatteplanerare, utan det är försäkringsbolagen. Ta exempelvis det som Jan Bergqvist läste upp. Det tror jag är ett ganska typiskt inslag i marknadsföringen. Det är skrivet av en herre som heter Anders Dernback, verksam i Valand Personförsäkringar. Han skriver:

”Kräv en heltäckande skatteplanering

En gigantisk omfördelning sker i samhället till de som skatteplanerar till max.

Pengarna kommer delvis från de som skatteplanerar mycket lite eller inte alls."

Det skulle man kunna kalla försäkringsbolagens råd till företrädarna för en borgerlig fördelningspolitik.

"Ordna en maximal skatteplanering", är ytterligare en uppmaning från samma bolag.

I en artikel i Dagens Industri sägs följande:

"Skandia liksom andra bolag tonar nu ned skatteplaneringen som försäljningsargument – detta var ett starkt argument under åren till och med 1985. Nu betonar man i stället tryggheten och försäkringsskyddet."

Nu, när engångsskatten diskuteras, då betonar man tryggheten i försäkringarna!

Vi står inte ensamma, säger Knut Wachtmeister och åberopar en rad institutioner som inför skatteutskottet varit negativa till den här skatten. Men om den nu är så katastrofal som den utmålas i er debatt, då borde väl svenska folket fly från försäkringssparandet. Men se, det gör de inte. Så här står det i samma artikel i Dagens Industri:

"Försäljningen av pensions- och livförsäkringar kommer även i år att överträffa tidigare års rekordnivåer, trots det gångna årets debatter om nya skatter på försäkringssparandet. Skattedebatten har till och med givit försäkringsbolagen nya kunder." – Det sista konstaterandet baserar Dagens Industri på en rundringning som tidningen gjort till försäkringsbolagen.

Ytterligare några uppgifter från samma artikel:

Enligt de siffror som finns har försäljningen av livförsäkringar ökat med 22 % i november jämfört med november i fjol. RKA säger att man ökat försäljningen med 60 % jämfört med i fjol. RKA jobbar på en typ av målgrupp som de kallar "egna företagare och företagsledare samt förmögenhetsägare".

Det är möjligt, mot bakgrund av de uppgifter som lämnats i denna artikel, att alla de miljoner som har spenderats på kampanjer mot engångsskatten har visat sig vara lönsamma för försäkringsbolagen, fast på ett helt annat sätt än vad någon kunde tro.

Herr talman! Slutligen: Jag har ställt två frågor till de borgerliga representanterna för skatteutskottet. Partiledarna skall nu delta i debatten. Jag upprepar mina frågor och hoppas få svar på dem senare.

Hur kan man från borgerligt håll påstå att värdesäkringen av pensionerna hotas, att återbäringsräntorna kommer att sänkas, osv.? Har man fått besked från livförsäkringsbolagen om detta? Vi har nämligen inte lyckats få några besked, och allmänheten har inte fått några besked. Försäkringsbolagen skjuter på annars normala tillkännagivanden.

Så till min andra fråga, som gällde en eventuell återbetalning av de här pengarna: Vi har fått höra av Knut Wachtmeister att moderaterna inte har bestämt sig, utan tänker avvakta riksdagsbeslutet innan de avgör huruvida de kommer att utlova att en eventuell borgerlig regering skall återbetala pengarna. Kjell Johansson anför ett annat skäl. Han anser att det aktuariatkniskt inte går att betala igen pengarna.

Jag hävdar att det första motivet är orimligt, som också Jan Bergqvist sade. Det går inte att göra gällande att ni måste avvakta riksdagsbeslutet innan ni

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets-
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

kan avgöra hur er moral är beskaffad. Den andra invändningen är såvitt jag förstår inte sakligt hållbar.

Den enda slutsats jag kan dra är att den kampanj och hela den debatt vi har haft under hösten har utgått ifrån att det skulle gå att med skrämsel och hot få Sveriges riksdag att böja sig under i hög grad utomparlamentariska kampanjer. Jag hoppas att den fortsatta debatten här i denna kammare och det beslut som skall fattas senare i dag visar att parlamentarismen fungerar.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister, Kjell Johansson och Stig Josefson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 32 CARL BILDT (m):

Herr talman! Det är inte min uppgift att kommentera det replikskifte som nu har ägt rum mellan finansministern och företrädarna för skatteutskottet. Låt mig bara säga att jag tyckte att finansministerns avslutande meningar hade en litet sinister karaktär. Det antyddes plötsligt att det på något sätt skulle vara oförenligt med parlamentarismen att föra en debatt och att, som försäkringsbolagen gjort, föra ut information och att på olika sätt belysa de konsekvenser som ett förslag som det regeringen nu har fört fram leder till.

Förslaget om pensionskatt innebär ett ingrepp i ett socialt trygghetssystem, ett frångående av regler för beredning av viktigare ärenden och ett äventyrande av medborgerliga rättigheter som borde stå centrala i vår statsordning. Detta har vi konstaterat tidigare, bl. a. i samband med att frågan diskuterades här i kammaren den 7 november.

Utskottsbehandlingen av regeringens proposition, och den ytterligare belysning som den sedan dess har fått i den allmänna debatten, har stärkt argumenten mot denna skatt.

Vi har konstaterat att det rör sig om den största enskilda skattchöjningen i Sverige i modern tid. Det har ingen kunnat bestrida.

Vi hävdar att denna pensionskatt ytterst drabbar såväl dem med avtalspensioner som dem med frivilliga pensioner och att deras pensionstrygghet blir mindre än vad som annars skulle ha blivit fallet. Inte heller det har någon kunnat bestrida.

Vi har visat att en utveckling med godtyckliga engångsskatter på än det ena, än det andra området innebär ett allvarligt ifrågasättande av individens rätt till egendom och trygghet. Det har inte kunnat bestridas.

Vi har sagt, att striden icke enbart gäller de miljarder kronor som nu tas från pensionspararna, utan också den syn på statens makt och individens rättigheter som ligger bakom de socialistiska partiernas förslag och som kommit till klart uttryck i icke minst anföranden och artiklar av statsministern.

På den punkten har vi faktiskt fått medhåll. Också statsministern har sagt att han ser striden om pensionskatten som en viktig idéstrid.

Två statsuppfattningar står mot varandra: en maktstat, som ger mer eller mindre tillfälliga riksdagsmajoriteter makten att göra näst intill vad som helst de behagar i form av ingrepp i enskilda människors och familjers egendom, oberoende och frihet, eller en rättsstat, vars makt och möjligheter gör halt

inför den rätt som alltid ligger hos den enskilde. Den striden kommer att föras vidare även sedan ekot av dagens debatt har klingat bort från ledarsidor, insändarspalter och mediaredaktioner. Den viktiga striden kommer vi att föra fram till och i 1988 års valrörelse.

Socialdemokraternas och kommunisternas försvar för denna pensions- skatt har inte varit imponerande.

Statsministern har sagt att det är ett förslag i utmärkt socialdemokratisk anda. Finansministern har, om jag inte missminner mig, framhållit att det är något av det bästa denna regering över huvud taget har gjort. Och kommunisternas partisekreterare har skyndat sig att tillägga att detta också är ett förslag i god kommunistisk anda.

Men samtidigt försöker man säga att det bara är en engångsåtgärd och att den inte kommer att upprepas. I detta ligger självfallet fortfarande en djup motsägelse. Att säga att man aldrig mer kommer att föra en politik som är utmärkt och bland det bästa man gjort är icke trovärdigt.

Bra saker gör man om. Dåliga saker gör man inte alls. Men att säga att bra saker inte skall göras om – det är att försöka lura människor. Och att socialdemokraterna försöker att föra människor bakom ljuset har denna debatt gett åtskilliga exempel på.

Vi krävde faktiskt besked redan i förra årets valrörelse om vad socialdemo- kraterna tillsammans med kommunisterna hade i kikaren i denna fråga. Men de besked vi fick var undvikande – för att uttrycka sig försiktigt. Man vågade inte före valet tala om vad man skulle komma att göra efter valet.

Tror någon i denna kammare att socialdemokraterna hade vågat presente- ra pensionsskatteförslaget före valet 1985 och då ta en öppen debatt om det? Jag tror inte det.

När förslaget till engångsskatt lades fram i ett pressmeddelande den 12 september, sade regeringen att pengarna "oavkortat" skulle tillfalla de sämst ställda pensionärerna. Detta upprepades med stor tyngd i regeringsförkla- ringen den 7 oktober. Och de flesta svenskar lever nog i föreställningen att oavkortat betyder just oavkortat. Men åter försökte man föra människorna bakom ljuset.

När lagrådsremissen kom fick vi besked om att pengarna i stället skulle gå till att betala av lån på statsskulden – en statsskuld som för övrigt olika socialdemokratiska regeringar bär det största ansvaret för. Det är till att avbetala gamla lån som pengarna går – oavkortat.

Den minskning av utgifterna för statsskuldsräntor som dessa låneåterbe- talningar under vissa antaganden leder till skulle finansiera en motsvarande ny utgift för insatser till förmån för de sämst ställda pensionärerna. Det var då det nya beskedet. Men så blev det som bekant inte heller.

I ytterligare ett i den serie av ganska hafsiga pressmeddelanden som kantar regeringens framfart i detta ärende förklarade socialdepartementet den 25 november, att det i budgetpropositionen skulle läggas fram förslag om en allmän höjning av basbeloppet, vissa justeringar i KBT och ett avskaffande av det s. k. friåret i vården.

Nu var det inte längre de sämst ställda pensionärerna som skulle hjälpas. Nu blev det plötsligt en fråga om att med de trogna i PRO komma överens om en delavbetalning på det gamla pensionssveket från 1983. Och de av de sämst

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

ställda pensionärerna som dessutom är sjuka fick se sitt s. k. friår försvinna i processen.

Till dessa förslag finns det anledning att återkomma, när vi presenterar våra alternativ till budgetpropositionen. De har ju för övrigt ännu inte ens lagts fram för riksdagen.

I dag gäller det i stället moralen. Aftonbladet talar om svek. Den socialdemokratiska pressen i övrigt har inte gjort någon hemlighet av sin olust. Alla vet att regeringen sagt en sak men gjort en annan. Alla vet att detta är bristande moral, och åtskilliga säger det dessutom högt.

Bakgrunden till denna olustiga hantering, med dess tydliga inslag av både amatörism och arrogans från regeringens sida, känner nog alla.

Socialdemokraterna tvingades först in i frågan av kommunisterna. När den s. k. realränteskatten inte längre var möjlig att driva igenom, snickrade man hastigt ihop engångsskatten. Syftet var att få in pengar till statskassan. Kjell-Olof Feldt tyckte att han behövde dessa miljarder bättre än pensions-spararna, och då var det bara att ta. Men för att lugna opinionen klämde man till med att något också skulle göras för de sämst ställda pensionärerna.

Så togs ytterligare ett steg på vägen mot att befästa bilden av socialdemokraterna som ett parti som, när det tycker att det passar, tar lätt – mycket lätt! – på löften och moral.

Indragningen av pensionssparande drabbar enskilda människor och de insatser som de själva eller genom sina fackliga organisationer har gjort för att få en bättre trygghet på sin ålderdom.

I första hand drabbas alla privatanställda tjänstemän. Deras avtalsförsäkringssystem kommer att stå för en mycket stor del av de miljarder socialdemokraterna med kommunisternas stöd nu vill ha.

Det handlar om cirka en miljon människor: sekreterare, ingenjörer, kamrerer, försäljare, befraktare, dataoperatörer, journalister och många andra. Genom sina avtal har de fått en extra liten trygghet på ålderdomen. Delar av denna skall nu tas ifrån dem.

I andra hand drabbas den miljon människor som genom egna sparinsatser valt att skaffa sig en kompletterande trygghet på ålderns höst. Många av dem är småföretagare eller jordbrukare. De kan inte ta ut några feta löner ur sina företag, och får därför en låg ATP. Detta har de i många fall försökt att kompensera genom att ta privata pensionsförsäkringar.

Indragningen drabbar också artisen, popstjärnan eller den framgångsrike idrottsmannen – eller -kvinnan – som efter en framgångsrik tid är förståndig och i denna sparform lägger undan en del för äldre dagar.

Det drabbar många kvinnor, som kommit på undantag i ATP-systemet och som därför med små inbetalningar under en lång serie av år försökt att skaffa sig en litet bättre trygghet.

Alla dessa människor har gjort en insats för sin egen trygghet. De har gjort det i överensstämmelse med lag och med rätt. De har fått veta att deras långsiktigt bundna sparande dessutom är bra för samhällsekonomin i dess helhet. Och de är sannerligen inga miljonärer – om nu sådana skall anses stå bortom rätt och skydd. 1984 tjänade 60 % av dem mindre än 150 000 kr. om året, och 80 % mindre än 200 000 kr.

De har förvisso inte skurit guld med täljkniv. I stället har det varit en serie

av ganska så påvra år, följt av en bra återhämtning under de allra senaste. Utskottsbetänkandet redovisar siffror på den långsiktiga avkastningen på pensionssparandet som med all önskvärd tydlighet visar på detta förhållande.

De ropade inte på statsstöd under alla de år då deras sparande faktiskt gick riktigt dåligt. Då har de också rätten att gå fria från statsindragningar de år då det går bättre och det äntligen skapas förutsättningar för att komma tillbaka i värde och trygghet.

Har staten någon skyldighet i detta hänseende, är det att skydda detta sparande.

Sådan var statens skyldighet före införandet av den allmänna rösträtten. Sådan måste statens skyldighet vara även i dag.

Gångna seklers överhetsstat hade ingen moralisk rätt att bara ta medborgarnas egendom och sparande. Den rätten har inte heller dagens demokratiska stat.

Vi tar ut skatter på inkomster av olika slag för att finansiera den verksamhet i stat, landsting och kommun som vi gemensamt tycker är angelägen och nödvändig. Och vi vet, att dessa skatter ibland upplevs som orättvist höga.

Det förekommer dessutom att staten eller det offentliga i övrigt tvingas att expropriera enskild egendom. Det är och skall förbli en undantagslösning. Men den finns förutsedd och i någon mån reglerad i vår grundlag.

Det som nu föreslås är emellertid någonting helt nytt och annorlunda, och det är detta mer än något annat som ligger bakom lagrådets historiska avstyrkan av hela förslaget. Med denna engångsskatt riskerar dörren att öppnas för en utveckling som genom olika engångsingripanden mot olika former av ägande och sparande icke är förenlig med andan i vår författning och grunderna för vår rättsordning.

Det är inte en skatt i vedertagen bemärkelse. Det är inte expropriering. Det är ett nytt och betänkligt sätt att godtyckligt dra in ägande till staten.

Från socialdemokratisk sida bemöts detta med, att det är just en engångsåtgärd. Unik, skall aldrig komma igen, diktar finansministern.

Men vilka garantier finns för detta? Kan man begära, att människor skall lita på att socialdemokraterna aldrig mer kommer att upprepa en åtgärd som deras partiordförande anser utmärkt? Och vad skall man tro, när den socialdemokratiska partisekretären säger, att socialdemokraterna förbehåller sig rätten att återkomma med nya former av ingrepp – mot pensionssparande eller mot någon annan form av förmögenhet i samhället?

Menar socialdemokraterna allvar med sitt tal om att detta är en engångsåtgärd, då skulle de också vara med på att förbättra egendomsskyddet i grundlagen. Är det bara en engångsåtgärd, återge då pensionssparare och andra tryggheten genom att vara med på att resa spärrar mot att det blir fler gånger!

Den som inte vill förhindra att en gång kan bli fler gånger, den håller ju dörren öppen för nya indragningar. Någon annan tolkning är inte möjlig.

Vi moderater kommer före 1988 års val att lägga fram förslag till förstärkt egendomsskydd i grundlagen. Vi studerar nu hur ett sådant kan konstrueras, för att kunna återkomma med ett konkret förslag.

Dagens pensionsskatt, och de perspektiv på morgondagens socialdemo-

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

kratiska politik som statsministerns ifrågasättande av äganderätten gett oss, gör det nödvändigt att nu börja bygga ut skyddet i grundlagen av de olika medborgerliga rättigheterna.

Maktstaten måste stoppas. Vi måste återupprätta rättsstaten.

Det är länge sedan denna kammare hade att behandla ett förslag som förberetts så illa, beretts så torftigt och mött så många invändningar av såväl principiell som praktisk natur.

Under de s. k. hearingar som skatteutskottet haft med företrädare för fackliga organisationer, företag och andra intressenter har bilden av pensionsskatten klarnat ytterligare.

Den motverkar sparandet trots att sparandet behöver öka. Därmed är den skadlig för samhällsekonomin.

Den drabbar såväl det individuella som det avtalade pensionssparandet. Därmed naggar den alla dessa människors sociala extratrygghet i kanten.

Den slår hårdare mot dem som haft dålig avkastning och som sparat länge än mot dem som haft bra avkastning och bara sparat kort tid. Därmed har den ingenting med rättvisa att göra.

Den drabbar privatanställda med avtalspensioner men inte offentligtanställda. Därmed riskerar den att ytterligare fördjupa den redan djupa sprickan mellan dessa grupper.

Den drabbar de anställda i de företag vars avtalspensioner ligger hos SPP men inte de vars pensioner förvaltas av det egna företaget. Därmed drabbas ofta anställda i små och medelstora företag hårdare än anställda i storföretag.

Den drabbar – kort sagt – individer och intressen som inte borde drabbas utan i stället skyddas.

Därför måste den avvisas.

Anf. 33 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att svara på de två frågor som Kjell-Olof Feldt ställde, så kanske han sedan kan svara på mina.

Den första frågan var: Hur vet vi att återbäringsräntorna kommer att sänkas ifall man drar in pengar med pensionsskatt? Såvitt jag förstår följer det av de regler som gäller för ömsesidiga försäkringsbolag, att drar man in ett antal miljarder under de kommande åren så tvingas bolagen sänka återbäringsräntorna.

Kjell-Olof Feldts andra fråga var: Är ni beredda att betala tillbaka de här pengarna till de försäkringstagare från vilka pengarna nu tas?

Ja, Kjell-Olof Feldt, vi är beredda att betala tillbaka de pengarna – på ett villkor, nämligen att Kjell-Olof Feldt under åren fram till valet 1988 innehåller pengarna på ett särskilt konto i stället för att förbruka dem. Då ger vi väljarna en möjlighet att i valet 1988 avgöra om de tycker att det här var en riktig skatt eller om den skall delas ut på det sätt som regeringen föreslår.

Om Kjell-Olof Feldt däremot väljer att göra av med pengarna, är situationen naturligtvis en annan. Då kan vi inte lova att vi skall betala tillbaka pengarna.

Herr talman! I anslutning till debatten om regeringens pensionsskatt har vi också fått en debatt om vad medborgarrätt är för någonting.

När Verner von Heidenstam – han var på den tiden liberal och inte

konservativ – skrev sin Medborgarsång menade han med ”medborgarrätt” allmän rösträtt. Numera tycks vi vara överens om att medborgarrätt är mer än rösträtt.

Till medborgarrätten hör – enligt vårt sätt att se – bl. a. de mänskliga fri- och rättigheterna. Den reglering av fri- och rättigheterna som nu finns intagen i grundlagen är av ganska sent datum. Regleringen fick sin slutliga formulering 1979.

I kampen för allmän och lika rösträtt stod liberaler och socialdemokrater på samma barrikad och slogs enigt. Men i kampen om starkare skydd för fri- och rättigheter i den nya grundlagen blev det strid.

Det beslutet föregicks av en lång och intensiv debatt mellan folkpartister och socialdemokrater. Folkpartiet slogs bl. a. för ett bättre skydd av opinionsfriheterna, t. ex. yttrande- och mötesfriheten.

Socialdemokraterna angrep oss hårt i denna fråga. Dåvarande justitieministern Lennart Geijer menade att den minoritetsspärr vi ville ha ”stod i dålig överensstämmelse med de grundläggande demokratiska principerna”, och han anklagade folkpartiet för att vilja införa minoritetsdiktatur.

De här tongångarna känner vi igen från den nu aktuella debatten. Ett årtionde har gått, men inte mycket har förändrats i det avseendet.

Jag nämner detta, herr talman, därför att det finns paralleller mellan dagens debatt och den som fördes i mitten av 1970-talet, men också därför att vi 1979, i samma beslut, fick ett förbud mot retroaktiv skattelagstiftning inskrivet i grundlagen.

Lagstiftaren behandlade en rad tänkbara situationer i förarbetena till den lagändringen, dock inte den situation som vi nu har att bedöma. Det intressanta är emellertid vilka intentioner lagstiftaren kan ha haft. Hade lagen sett annorlunda ut om förslaget till pensionsskatt hade varit känt, eller om lagstiftaren hade kommit att tänka på att någon i framtiden skulle kunna komma på en sådan här idé?

Jag är för min del övertygad om det. I propositionen, som byggde på den s. k. rättighetsskyddsutredningen, framhöll föredragande statsrådet att retroaktivitet på skatteområdet innebär ”att en skattskyldig som handlar med utgångspunkt i gällande rätt riskerar att hans handling kommer att bedömas efter regler som har tillkommit i efterhand, när han inte kan göra gjort ogjort”.

Den formuleringen har direkt relevans för förslaget om engångsskatt. För det råder inget tvivel om att de många försäkringstagare som kommer att drabbas av pensionsskatten bedöms efter regler som tillkommit i efterhand, dvs. när gjort inte kan göras gjort.

I samma proposition förtydligades vad som skall förstås med retroaktiv lagstiftning på skatteområdet: ”Det avgörande är om den omständighet som utlöser skattskyldigheten inträffar före eller efter lagens ikraftträdande.”

Vad är det då för omständighet som enligt regeringen nu utlöser skattskyldigheten? Formellt åberopar regeringen förmögenhetsställningen den sista januari i år, men reellt handlar det om något annat, nämligen den höga avkastningen på försäkringssparande under de senaste åren, framför allt 1985 och 1986.

Det naturligaste hade varit att direkt knyta skatten till den omständighet

som egentligen utlöser skatteförslaget, alltså avkastningen under de senaste åren. Skälet till att regeringen inte föreslår det är att skatten då skulle ha klart stridit mot grundlagens bokstav – och på den grunden avvisats av lagrådet.

I stället, herr talman, kringgår man grundlagen genom att ta ut skatten som en förmögenhetsskatt.

Frågan om förslagets överensstämmelse med grundlag har behandlats av lagrådet. Det konstaterar att regeringen genom den manöver jag beskrivit undviker att formellt bryta mot regeringsformens krav. Lagrådet tillägger emellertid att en tanke bakom retroaktivitetsförbudet var att de skattskyldiga borde ha någon tid för omdispositioner om skattereglerna ändrades. När det gäller försäkringssparandet finns inte några reella möjligheter till det. Det är därför begripligt, säger lagrådet, om förslaget uppfattas som retroaktivt verkande.

Även om skatten alltså inte direkt åsidosätter retroaktivitetsförbudet i grundlagen konstaterar lagrådet att den "står i mindre god överensstämmelse med grunderna för retroaktivitetsförbudet".

Enskilda som försöker kringgå lagstiftarens intentioner på skatteområdet kan få sin inkomst upptaxerad och bli skyldiga att betala en högre skatt. Om det hade funnits en motsvarande generalklausul mot regeringar och riksdagsmajoriteter som försöker kringgå grundlagsfädernas intentioner, så hade pensionsskatten stoppats, eller i varje fall inte kunnat genomföras utan två riksdagsbeslut med mellanliggande val.

Men för dagens socialdemokratiska regering spelar sådana synpunkter ingen roll. Nu handlar det i stället om maktspråk.

Ett annat uttryck för det är hela den komedi som spelats upp inför det beslut som senare i dag skall fattas av kammaren. Först gör man en utredning, som remitteras på vanligt sätt och som avvisas av en nästan enhällig remissopinion. Sedan lägger regeringen efter några dagars tankearbete fram ett helt nytt förslag, som remitteras bara till en enda remissinstans, nämligen lagrådet, som avvisar förslaget.

Men regeringen låter sig inte hejdas. Det nya förslaget skickas vidare till riksdagen och till skatteutskottet. Utskottet bjuder in en lång rad organisationer för att höra deras uppfattning. "Remissopinionen" är nästan lika enhälligt negativ som tidigare till realränteskatten. Men skatteutskottets socialistiska majoritet låter sig inte påverkas.

Allt är bara teater, en låtsaslek. För regeringspartiet har det blivit en ren prestigefråga. Med hjälp av vänsterpartiet kommunisterna sätter man sig över alla sakliga invändningar.

Varken regeringen eller skatteutskottet bemödar sig om att bemöta den kritik mot förslaget som förekommit.

Regeringen har i dag en sista chans att besvara en del av de frågor som ställts kring förslagets effekter. Jag vill därför be finansministern att nu klara ut följande:

Hur skall försäkringsbolagen bära sig åt för att ta ut skatten av försäkringsstagarna så att det slår rättvist? Skall den person som började försäkringsspara 1956 – för 30 år sedan – och som faktiskt har haft en negativ avkastning fram till i dag betala lika mycket skatt av sitt sparkapital den sista december i år, som den försäkringstagare som bara sparat under de goda åren och som har

haft en real avkastning på kanske 7-8 % i genomsnitt? Hur skall den skattebördan regeringen lägger på pensionsspararna egentligen fördelas?

I vår motion lyfter vi fram de bägge försäkrings-sparare som finansministern själv har använt i debatten för att illustrera hur den här skatten slår.

Den ene satte in 100 kr. den 1 januari 1982 och har den sista december i år haft en real avkastning på 33 kr. Av hans reala avkastning tar Kjell-Olof Feldt 28 %.

Den andre har satt in samma nominella belopp varje år sedan 1970. Hans reala avkastning har varit 2,1 % per år. Den minskar efter pensionsskatten till 1,3 % - dvs. finansministern tar 40 % av den reala avkastningen.

Den ene har sparat kort tid och haft en god avkastning. Han får betala lägre skatt än den andre, som sparat länge och haft en betydligt sämre avkastning. Anser finansministern verkligen att det är en rättvis skattereform?

Herr tälman! En motsvarande orättvisa drabbar olika företag. Kooperativa förbundet har betalat in premier för sina anställdas räkning till kooperativens pensionsanstalt. KF måste betala pensionsskatt. Men alla konkurrentföretag som här behållit pensionspengarna själva slipper undan. Jag förstår att KF är upprört över denna diskriminering.

Det är en klen tröst för Kooperationen att man delar ödet med tusentals små och medelstora företag som snällt har betalat in sina premier till SPP. Jag kan inte med bästa vilja i världen förstå rättvisan i att alla dessa småföretag skall drabbas av skatten medan storföretagen - alla utom KF och några till - slipper undan.

När vi senast diskuterade pensionsskatten i kammaren berättade Kjell-Olof Feldt med darr på stämman om en kvinnlig pensionär från Norrköping som hade 2 456 kr. i månaden i pension, och därtill litet KBT. Det var i själva verket för hennes skull som den här pensionsskatten skulle införas. Jag dristade mig då att gissa att hon kanske skulle få en förbättring på en hundralapp i månaden med hjälp av de intäkter som skatten skulle ge. Men det visade sig vara en grov överskattning. Hon får 42 kr., dvs. 10 kr. i veckan.

Av de pengar som enligt pressmeddelandet den 12 september, enligt regeringsförklaringen i oktober och enligt upprepade uttalanden av finansministern och statsministern oavkortat skulle gå till de fattigaste pensionärerna, kommer nu bara en fjärdedel att gå till den gruppen. Finansministerns brevvän i Norrköping och andra snuvas rejält på konfekten.

Låt mig berätta för finansministern - ifall han har tid att lyssna - om en annan pensionär, också en kvinna som nyligen har gått i pension. I åtminstone ett avseende är hon mindre lyckligt lottad än finansministerns goda vän i Norrköping. Kvinnan jag tänker berätta om är nämligen änka. Men det som i detta sammanhang är av intresse är att hennes man för 20 år sedan tecknade en livförsäkring åt henne, vilken skulle ge henne 500 kr. i månaden i den tidens penningvärde plus återbäring.

Hon tillhör dem som nu får vara med och betala pensionsskatten. Utbetalningen från hennes pensionsförsäkring minskar under resten av hennes liv med ungefär 1 000 kr. per år. De pengarna går bl. a. till personer med maximal ATP, som genom regeringsförslaget får sin tilläggspension ökad med ca 1 500 kr. per år. Jag kan inte med bästa vilja i världen begripa att det skulle vara särskilt rättvist. Men det kanske Kjell-Olof Feldt kan förklara.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Hela pensionsskatteförslaget är i själva verket djupt orättvist. Det gäller i praktiken en retroaktiv skatt. Villkoren ändras i efterhand av samma riksdag som ursprungligen har fastställt dem. Vissa personer, mer eller mindre slumpmässigt utpekade, får betala, medan andra i precis samma situation slipper undan. Och till sist sopas också det ändamål bort som regeringen länge lät helga medlet, nämligen att pengarna oavkortat skulle gå till de fattigaste pensionärerna.

Herr talman! Jag kan inte med bästa vilja i världen förstå hur regeringen kan lägga så mycket prestige i en skatt som är både orättvis och principvidrig. Vårt nej till pensionsskatten är alldeles entydigt.

Anf. 34 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är ytterst allvarligt när ett parlament med knappa majoriteter urholkar långsiktiga samhällsbeslut och beslutsprinciper – beslut som därefter förändras i takt med växlande majoriteter. Sådana situationer borde vi försöka undvika. Vi måste slå vakt om såväl kontinuitet som auktoritet i statsmakternas hantering av medborgarnas angelägenheter när det gäller de beslut som fattas.

Därför är det tröst ut rent demokratisk synpunkt att behöva föra den här debatten om motsättningar när det gäller pensionsskatten. Om regeringen och den majoritet som står bakom detta förslag är redo att underställa denna fråga väljarnas bedömande i valet 1988 – vilket man inte gjorde 1985 – och om man, som Bengt Westerberg sade, håller allting annat opåverkat i avvaktan på ett ställningstagande i det valet, finns det naturligtvis möjligheter att återbetala pengarna, annars inte.

Jag vill helt kort också hänvisa till de synpunkter som Stig Josefson tidigare har framfört i debatten beträffande de frågor skatteutskottet haft att behandla.

Herr talman! Vpk drev fram utredningen om realränteskatt 1984. Utredningen lade fram sitt betänkande i våras. När remisstiden gick ut i höstas hade de allra flesta remissinstanserna sagt nej. Centern avvisade förslaget med hänvisning till att det skulle minska sparandet i ett läge där politiken borde inriktas på ökat sparande. Regeringen handlade som i panik. I varje fall var detta det intryck man fick utifrån. Efter ett par dagar lade regeringen fram ett helt nytt förslag, utan utredning, utan analys, utan remiss. Den enda remissinstans som tilläts titta på förslaget blev lagrådet, som i ett historiskt yttrande avstyrkte ett genomförande av förslaget. I yttrandet säger lagrådet:

att, för det första, "förslaget står i 'mindre god' överensstämmelse med grunderna för retroaktivitetsförbudet",

att, för det andra, ingrepp av engångskaraktär mot egendom "strider mot regeringsformens anda",

att, för det tredje, det är ett lagförslag som "passar mindre väl in i vårt konstitutionella system",

att, för det fjärde, förslaget kan "skapa ett prejudikat på ett känsligt område där grundlagsregleringen är oklar".

Lagrådet riktade som bekant även allvarlig kritik mot regeringen när det gällde beredningen av förslaget och med hänvisning härtill ansåg man att förslaget ej skulle genomföras. Denna mycket allvarliga kritik ryckte

regeringen endast på axlarna åt och hänvisade bl. a. till att lagrådet gjort en politisk bedömning. Detta är ganska sensationellt. Jag skulle vilja ställa samma fråga i dag som Bertil Fiskesjö ställde här i kammaren för drygt en månad sedan men inte fick besvarad: I vilka avsnitt eller på vilka punkter har lagrådet gått utöver de uppgifter som åligger lagrådet?

Det skäl man angett för att avstå från en remiss i fråga om engångsskatteförslaget har varit brådska. Enligt centerns mening är detta ett utomordentligt dåligt motiv för lagstiftning. Bristfälligt förberedda lagar blir lagar med brister, svåra att tillämpa för myndigheterna och obegripliga för allmänheten, som ändå är skyldig att följa dem.

I sitt pressmeddelande i september motiverade regeringen lagförslaget med att pengarna "oavkortat skulle gå till de sämst ställda pensionärerna". Jag har vid flera tillfällen frågat vilka pensionärer man avsåg. Nu har vi fått veta vilka de är, och vi har också fått veta att de inte alls får pengarna oavkortat.

Ur ett pressmeddelande från socialdepartementet kan utläsas att regeringen inte anser att de sämst ställda pensionärerna är de med bara folkpension och pensionstillskott, inte heller de med låg ATP. Inte ens undantagandepensionärerna, som står helt utan ATP, har det sämst enligt regeringens mening. Regeringen anser i stället att de som har högst pension är de som har det sämst. På annat sätt kan man inte tolka regeringens förslag. Det är nämligen de med högst ATP som får mest pengar i fickan efter regeringens förslag. Bara med Orwellskt nyspråk kan man då hävda att "de sämst ställda pensionärerna" får mest.

Ingvar Carlsson skriver på Dagens Nyheters debattsida den 30 november att "vi --- står inför en viktig ideologisk uppgörelse mellan borgerligheten och socialdemokratin".

Den ideologiska konflikten skulle enligt statsministern bestå i att socialdemokraterna ville fördela bördorna av den ekonomiska krisen så att även de rika skulle få betala. Denna fördelningspolitiska ambition är i och för sig behjärtansvärd. Vi tar gärna en ideologisk uppgörelse om detta. Ambitionen kan dock svårigen utläsas ur regeringens förslag om engångsskatt.

Dem som man vill ta ifrån – som regeringen måste avse med "de rika" – är miljoner löntagare, de flesta från LO- och TCO-kollektiven. Rika är också enligt regeringens nyspråk småföretagare, jordbrukare och hemarbetande kvinnor med låga inkomster, som har velat trygga sin ålderdom. Jag vill fråga finansministern: Är detta socialdemokratisk fördelningspolitik?

Dem som regeringen vill ge pengar – som därmed måste avses med "de fattiga" – är som jag sade tidigare de bäst ställda pensionärerna, de med hög ATP. De sämst ställda får, som Bengt Westerberg nämnde, en del, men bara en mindre del. De som får minst är de gamla och sjuka med låg pension. Delar av omfördelningen till pensionärerna skall ju betalas genom att det avgiftsfria året på långvården försvinner. Är detta socialdemokratisk fördelningspolitik?

Den ideologiska kampen som socialdemokraterna vill föra under rubriken medborgarrätt är med andra ord rätten att ta pengar från en godtyckligt utvald grupp – rika som fattiga – och delvis ge tillbaka pengarna till samma grupp men inte till de pensionärer som saknar ATP eller har låg ATP.

Det är en skamfläck på det sociala trygghetssystemet att undantagandepensionärerna inte heller nu, när regeringen lägger förslag, får anständigare villkor. Thorbjörn Fälldin befarade under valrörelsen 1985 att socialdemokratin bestämt sig för att straffa dem som före pensionsstillskottets införande begärde undantag från ATP "in i döden", som han sade. Denna farhåga tycks nu bekräftad.

Regeringen plockar pengar ur pensionärernas högra ficka och stoppar tillbaka dem i den vänstra fickan. En del får emellertid mindre tillbaka och en del får mer – dock utan förklaring till varför vissa får mer och andra får mindre.

De omfördelningar man i övrigt kan urskilja i den s. k. engångsskatten saknar logik och rättfärdighet:

Skatten drabbar privatanställda mer än offentliganställda. Den pension de privatanställda avstått löneutrymme för dras in, för att finansiera pensionshöjningar som även de offentliganställda får del av. En fråga är här på sin plats: Är avsikten med detta att i stället sätta press på de offentliganställda inom staten, när förhandlingarna om nytt pensionsavtal skall inledas?

Skatten drabbar anställda i små och medelstora företag mer än den drabbar anställda i storföretag. De som arbetar i mindre företag finansierar pensionshöjningar för anställda i större företag, som ej överlåtit förvaltningen av pensionspengarna på pensionsstiftelser.

Skatten drabbar dem som sparar långsiktigt i pensionssparande mer än dem som sparar kortsiktigt i allemanssparande eller på bank. Långsiktiga sparare finansierar kortsiktiga sparares pension.

Skatten drabbar sjuka mer än friska. Sjuka pensionärer får finansiera de friskas pensioner genom det slopade friåret på långvården. Men framför allt får pensionärer med låg pension vara med och finansiera pensionerna för dem med hög pension.

Detta är faktiskt en ganska allvarlig kritik. Det är klart att mycket av den här kritiken beror på att förslaget är så dåligt berett. Dessutom är det dåligt sammanhållet, för en del kommer nu och följande del kommer på riksdagens bord för beslut nästa år. Regeringen och statsministern får ursäkta, men i fördelningspolitiken verkar det som om socialdemokratin "ideologiska uppgörelse" handlar om vanligt slagsmål, dominerat av rundpallar, som kan träffa vem som helst som råkar stå nära.

Med devalveringen 1982 försämrade man kraftigt pensionärernas köpkraft. Pensionärerna förlorade 4 miljarder kronor per år. Man är väl uppe i ca 10 miljarder i förlust vid det här laget.

Det är anmärkningsvärt att regeringen, trots avgivna vallöften, inte heller nu utlovar full kompensation till pensionärerna för de försämrade pensioner som genomdrevs i samband med socialdemokraternas devalvering 1982. I sin helhet innebär inte regeringens förslag något förbättrat statligt stöd till pensionärerna. De åtgärder som nu föreslås får i stället till större delen betalas av pensionärerna själva, i synnerhet av de långvarigt sjuka pensionärerna samt av kommunerna.

Regeringen och riksdagens majoritet av socialdemokrater och kommunister tar på sig ett tungt ansvar genom att driva igenom den s. k. engångsskatten. Ansvaret gäller beslutsformerna, som står i dålig överensstämmelse med

svensk tradition. Ansvaret blir desto större, när beslutet tas i en starkt splittrad riksdag. Ansvaret gäller förslaget innehåll, särskilt för enskilda individer, inte minst den kombinerade effekten – som jag försökt belysa – av engångsskatten och den föreslagna omfördelningen till pensionärerna.

I ett brev – det har som bekant kommit många – säger en löntagare bl. a. följande: "Den är ojust därför att först låter man förstå att det är i sin ordning att spara till pension och att det är mina pengar." Han fortsätter: "Den är godtycklig för man vet inte om de som får pengarna har det bättre än dem man tar dem ifrån." Efter att ha berättat sitt livs historia slutar brevskrivaren, och han tillhör definitivt inte de rika: "Eftersom jag är socialdemokrat sedan snart 50 år så har jag svårt att förstå att det här förslaget är i linje med socialdemokratisk ideologi."

Riksdagen kan ta sitt ansvar genom att avslå det föreliggande förslaget om pensionsskatt på det långsiktiga försäkringssparandet. För centerpartiet är detta en självklar slutsats, oavsett om förslaget är av engångskaraktär eller ej.

Anf. 35 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Dagens debatt om engångsskatten påminner mycket om tidigare politiska strider. De äldre och historiskt bevandrade tänker kanske på kosackvalet 1928, då de borgerliga ungefär som i dag varnade för kommunism och diktatur. Frihetens sista timme var slagen och bonden skulle bli av med sin sista ko.

Människor i min generation minns kanske bättre ATP-striden, där skrämselpropagandan i sak var densamma. De som är ännu yngre tänker nog i första hand på fonddebatten för några år sedan.

När förslaget till löntagarfonder diskuterades, drog näringslivet och de borgerliga partierna i gång en mycket omfattande och påkostad kampanj. Även då hette det att demokratin var hotad. Taggtråd skulle rullas ut över landet och diktatur väntade runt hörnet. Det blev fonder. Demokratin bestod tydligen, eftersom den på nytt sägs vara i fara. Taggtråden blev det heller inte så mycket av.

Den tidigare debatten om löntagarfonderna och dagens debatt om engångsskatten visar att det finns en skarp ideologisk skiljelinje mellan å ena sidan arbetarrörelsens partiers och å andra sidan de borgerliga partiernas sätt att se på medborgarrätten och äganderätten. För de borgerliga partierna är äganderätten överordnad allt annat. För dem har det alltid varit viktigare att slå vakt om de välbestäddas rikedomar än att göra någonting åt det stora folkflertalets brist på inflytande. Man nöjer sig med att garantera rätten att kräva ett arbete, i stället för att garantera både rätten att kräva och rätten att ha ett arbete.

Demokrati betyder folkmakt. Det är nog en utbredd uppfattning att demokrati innebär att all makt utgår från folket. Men enligt den svenska grundlagen utgår enbart all offentlig makt från folket. Den formuleringen begränsar i ett slag folkets makt till att bara omfatta det offentliga. Min fråga till i första hand de borgerliga partierna blir: Varför denna begränsning – varför skall inte all makt utgå från folket? Varför skall demokratin halveras och begränsas till det offentliga?

Debatten i anledning av förslaget om engångsskatt påminner alltså mycket om debatten i fondfrågan, där dessa saker diskuterades. Vi har även denna gång bestått samma skrämselfpropaganda, lika vulgära och absurda påståenden, samma indignation och politiska hetta från de borgerliga partierna och andra som är motståndare till förslaget. Rövarskatt, överfallsskatt, rån, stöld, konfiskation, grundlagsbrott – jag vet inte allt – är några exempel på den debattnivå som motståndarna till engångsskatten har valt. Det är exempel som jag tycker avslöjar mycket elakartad brist på sakargument.

Det är riktigt som har sagts här i dag att vårt parti medverkade till utredningen om en realränteskatt. Vi beklagar att regeringen föll undan för den hätska kampanjen mot det förslaget. Vi fick ett förslag om en engångsskatt och har efter förmåga granskat det. Vi har haft överläggningar med företrädare för SPP, TCO och andra. Vi har lyssnat till deras och andras argument.

Ett konkret motargument, det kanske allra viktigaste, har varit att pensionerna skulle behöva sänkas om förslaget till engångsskatt genomförs. Eftersom vi i likhet med många andra anser att det finns stora pensionärsgrupper som är missgynnade, har vi särskilt noga granskat det påståendet. Vi är medvetna om att det finns många pensionärer som lever under knappa ekonomiska villkor, villkor som vi vill förbättra och inte försämra, och det är därför vi har granskat detta noga. Vi har inte funnit några skäl för försäkringsbolagen att sänka pensionerna på grund av engångsskatten. Det har för övrigt heller inget försäkringsbolag gjort, oavsett vad de tidigare sagt i sin propaganda. För 1986/87 räknar man med att pensionerna kan höjas och förbli värdesäkrade. Man dementerar således sina egna svartmålningar. Det är bra, och det borde kunna lugna alla dem som blivit uppskrämda av den tidigare propagandan om slopad värdesäkring och sänkta pensioner.

När regeringen meddelade att tanken på en realränteskatt hade avskrivits och i stället presenterade principförslaget till en engångsskatt, såde man att avkastningen oavkortad skulle gå till de sämst ställda pensionärerna. Det väckte självfallet stora förhoppningar bland många pensionärer, de som är utan eller har mycket låg ATP, att deras villkor nu skulle förbättras. Nu blir det uppenbarligen inte så, och det menar jag är att svika de löften man gav till de sämst ställda pensionärerna. Och inte nog med att man sviker löftena, man låter också de sämst ställda pensionärerna vara med och betala det hela genom att man slopar det s. k. friåret i värden. Jag tror vi får anledning att återkomma till detta när det andra förslaget kommer.

Beslutet att dra tillbaka förslaget om en realränteskatt och i stället ta ut en engångsskatt har, menar vi, försvagat riksdagens möjligheter att på ett bestående sätt angripa och bryta de stora orättvisor som i dag finns i ATP-systemet. Engångsskatten ger måhända rätt mycket pengar, men vid ett enda tillfälle. Det är enbart avkastningen som skall tillfalla pensionärerna. Det innebär att åtgärderna delvis får karaktären av ett provisorium och en tillfällig åtgärd, när det skulle ha behövts mera permanenta och långsiktiga reella förbättringar för vissa grupper av pensionärskollektivet.

Vårt förslag till realränteskatt var ett led i strävandena att åstadkomma en rättvisare fördelning av de samlade tillgångarna, ta en del av vad vissa grupper hade tillgodogjort sig och ge till dem som förlorat på de gångna årens

ekonomiska politik och utveckling, kort sagt ta ifrån de nyrika och ge till de nyfattiga.

Det är naturligtvis bättre med en engångsskatt än med ingen skatt alls. Men uppgiften att bryta de sociala och ekonomiska orättvisorna kvarstår – med eller utan engångsskatten.

Det finns i dag ett mycket utbrett missnöje över skatterna, och jag tänker då inte i första hand på de högavlönades rop efter fler marginalskattesänkningar utan på alla dem som inte har fått några skattelättnader att tala om eller som har fått mycket små skattelättnader och som är besvikna på regeringens skatte- och fördelningspolitik. Det visar att det behövs en grundlig översyn av skattesystemet. Tanken på skatt efter bärkraft bör på nytt prägla skattesystemet. Momsen på mat bör slopas, beskattningen av kapital och kapitalvinster bör skärpas, de kommunala skatteorättvisorna inte minst måste angripas, och som vi ser det – fast det kanske finns andra förslag – vore det bäst med en statskommunal enhetsskatt lika för hela landet. Vi menar också att man skall fortsätta diskussionen om en skatt på produktionen.

Herr talman! Jag sade inledningsvis att de borgerliga partiernas agerande i fråga om engångsskatten påminner mycket om fonddebatten. Nu kan man säga att detsamma gäller även socialdemokraterna. I fonddebatten vek de sig inför en hätsk kampanj. De gjorde eftergifter för de borgerliga så att det ursprungliga förslaget förändrades till oigenkännlighet. Det blev så förändrat att det i dag av före LO-ordföranden kallas för en lustighet i marginalen: De här eftergifterna uppmuntrade de borgerliga till en ännu hårdare kampanj samtidigt som opinionen inom arbetarrörelsen passiviserades. Regeringen avhände sig det stöd som den egentligen behövde.

Enighet är ett starkt värdeladdat ord. Enighet i politiken betraktas av många som något värdefullt att eftersträva. Men en fråga, som inte minst regeringen borde ställa sig i dag, är om inte enigheten ibland kan ha ett för högt pris, så att den politiska strävan efter enighet kan resultera i att de egna politiska ambitionerna upplöses i intet. I fondfrågan och nu i fråga om engångsskatten har regeringen – förgäves – gjort stora politiska eftergifter. Det är eftergifter som enbart har eggat de borgerliga att söka ännu större eftergifter och helst tvinga regeringen att helt och hållet dra tillbaka sina förslag. Vittnar inte detta om att det finns politiska frågor som regeringen och hela arbetarrörelsen måste ta strid om med de borgerliga partierna och att det finns frågor som man inte kan vara överens om? Det finns ett ordspråk som säger tredje gången gillt, och jag hoppas att vi inte skall behöva gå igenom de här onödiga konvulsionerna ännu en gång. Jag hoppas att regeringen inser att det i vissa frågor går en skarp skiljelinje mellan å ena sidan socialdemokrater och kommunister och å andra sidan de borgerliga, klyftor som är omöjliga att överbrygga därför att de, som det har sagts tidigare, handlar om grundläggande politiska och ideologiska skillnader.

Anf. 36 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sveriges ekonomi håller på att arbeta sig ut ur 1970-talets kris. Ett viktigt led har varit ansträngningarna att sanera statens finanser, att minska ett förödande stort budgetunderskott. Ett annat viktigt led har varit

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

förnyelsen och utvecklingen av den svenska industrin. Detta har krävt uppoffringar och hårt arbete. Det är många som har ställt upp och gjort stora personliga insatser och uppoffringar. Resultaten börjar visa sig. Budgetunderskottet har tagits ner från nära 90 miljarder kronor till ungefär 45 miljarder kronor i år.

Staten har på vissa områden tvingats skära ned sina insatser. På andra områden har förbättringar ändå kunnat ske, t. ex. för barnfamiljerna, för de sjuka, inom regionalpolitiken och forskningen, för att ta några exempel. Men för att detta skulle kunna göras samtidigt med att den finansiella saneringen fortsatte, måste vi hålla benhårt på en princip: alla nya åtaganden skall finansieras med besparingar på andra områden eller med ökade statsinkomster. Bland dem som bidragit till saneringen av Sveriges ekonomi finns folkpensionärerna och ATP-pensionärerna.

Vi hade också lovat i 1985 års val att delpensionerna skulle återställas till vad de varit innan de försämrades av de borgerliga regeringarna. För att finansiera dessa förbättringar på pensionsområdet har vi föreslagit en skatt på de förmögenheter som finns i försäkringsbolagen. Olof Johansson säger att detta är en godtyckligt utvald grupp. Det är det alltså inte. Vi vet att de allra största vinsterna av den ekonomiska krisen och av den ekonomiska återhämtningen har gjorts på finansmarknaden på grund av de höga räntorna och på aktiemarknaden genom uppsvinget i näringslivet. Det här är inte i huvudsak resultatet av spararnas svett och möda eller av finansdirektörernas skicklighet. Det är i stället resultatet av vad som har hänt i vår ekonomi, där många har fått betala för krisens verkningar och andra har fått göra uppoffringar för att de skulle upphävas.

Denna skatt har nu föranlett en av de våldsammare politiska debatterna i Sverige. Den sägs hota människors rätt till egendom och rätt till trygghet. Den skakar den svenska rättsstaten och ersätter den med något som Carl Bildt kallar för maktstaten. Om man bara lyssnar till denna debatt, förefaller det som om detta är första gången som Sveriges riksdag tar ställning till en skatt eller en skattehöjning.

Antingen man ser det från rättsstatens eller från de enskilda medborgarnas synpunkt är det avgörande för om en skatt skall genomföras eller inte, om den är rättfärdig eller inte – och det gäller varje skattepolitisk åtgärd – att man kan göra en riktig avvägning av vilka som skall bära en viss skatt. Den avgörande frågan för den här skatten som för alla andra skatter är naturligtvis: Drabbas någon av den på ett sätt som gör att vederbörande inte kan bära skatten?

Vi har kunnat visa att försäkringsområdet är mer gynnat i skattehänseende än något annat förmögenhetsområde eller verksamhetsområde genom den totala befrielsen från inkomstskatt, förmögenhetsskatt och reavinstskatt. Dessutom ger en rätt hanterad planering av inbetalning av premier och utbetalning av pensioner betydande skattemässiga vinster.

De tre borgerliga företrädarna säger nu att de vet att värdesäkringen inte kommer att kunna bibehållas vare sig när det gäller de individuella pensionerna eller – och framför allt – när det gäller avtalspensionerna. Detta har hävdats hela hösten. Både försäkringsbolagen och de borgerliga partierna har gjort sitt allra bästa för att skrämra så många människor som

möjligt. Frågan är då: Kommer detta att inträffa?

För de enskilda individuella försäkringarna gäller att både värdesäkringen och förmögenhetsökningen sker på det sättet att försäkringsbolagen varje år ger en återbäringsränta som läggs till försäkringsvärdet. Den här återbäringsräntan har varje år sedan 1980 varit större än inflationen, dvs. försäkringen har inte bara behållit sitt realvärde utan detta har stigit år från år. I år, 1986, beräknas återbäringsräntan bli 14 % och inflationen ungefär 3 %. Den reala återbäringsräntan skulle alltså bli hela 11 %.

Antag nu att inflationen nästa år blir ungefär 4 %. För att värdesäkringen då skulle hotas måste återbäringsräntan sjunka från 14 % i år till under 4 % nästa år. Jag vill fråga de borgerliga partiledarna: Är det detta ni påstår skall hända, att återbäringsräntan blir lägre än 4 % nästa år?

Normalt borde försäkringsbolagen så här dags på året redan ha givit besked om återbäringsräntans storlek för nästa år, om inte annat så för att man är i full färd med marknadsföringen och försäljningen av nya försäkringar för 1987.

Det har i debatten tidigare i dag redovisats att man i den marknadsföringen utlovar värdesäkring, ja, t. o. m. fortsatta realhöjningar av pensionen. Varför har försäkringsbolagen inte lämnat besked om detta?

Möjligen får man en fingervisning om orsaken genom vad som har hänt i SPP i går och i dag. I går meddelade SPP:s verkställande direktör att det under torsdagen skulle komma ett pressmeddelande, varav skulle framgå att styrelsen i SPP hade fattat beslut om återbäringsräntan för 1987. Det kom ett pressmeddelande, men det har följande lydelse:

SPP:s styrelse beslöt vid sitt sammanträde på torsdagen att inte behandla frågan om pensionstilläggen för 1987 förrän alla fakta föreligger efter den debatt om engångsskatten som äger rum i riksdagen fredagen den 12 december. SPP:s styrelse tar upp frågan vid sitt sammanträde tisdagen den 16 december.

Jag undrar om de borgerliga partiledarna kan upplysa mig om vilka fakta som kan framkomma ur den här debatten som påverkar avkastningen på SPP:s tillgångar för 1986?

Nu är ju styrelserummen inte så slutna trots allt. Vissa upplysningar har sipprat ut. Det ser ut som om man klarar både värdesäkringen och en hygglig återbäringsränta nästa år. Därför skall jag erbjuda de borgerliga partiledarna ett litet vad, nämligen att beslutet den 16 december kommer att visa att återbäringsräntan inte sjunker under 4 %, att värdesäkringen klaras och att det t. o. m. blir en realhöjning av de individuella pensionsförsäkringarna nästa år. Jag hoppas att ni antar vadet. Vad vi skall slå vad om vet jag inte, men alla är nog intresserade av utgången.

Nog måste man fråga sig vad det är för spel som pågår i ett av våra största försäkringsbolag. Man sammanträder, och verkställande direktören har tydligen för avsikt att ta ett beslut och meddela allmänheten inkl. riksdagen vad återbäringsräntan skall bli. Men styrelsen grips av en fruktansvärd beslutsvända, vilket gör att man måste skjuta på beslutet till dess att riksdagen har haft sin debatt. På så sätt skulle de borgerliga partiledarna kunna fortsätta att hävda att försäkringstagarna nästa år kommer att tappa sin värdesäkring.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Carl Bildt har ju framträtt i denna debatt. Det har spekulerats om huruvida hans inträde som partiledare för moderata samlingspartiet skulle leda till ett nytt tonläge i debatterna, en mindre grad av disharmoni än under Ulf Adelsohns tid. Hans anförande var fullt av invektiv – hafs, arrogans, nonchalans, svek, lögn osv. Men det skär sig oerhört. Carl Bildts tonfall och hela hans uppsyn klarar inte riktigt av att låta honom framstå som en symbol för omsorgen om småfolket i Sverige. Jag tror att han måste träna mer innan det fungerar.

Det är riktigt att många människor har låga försäkringar, men det är försäkringar som ligger ovanpå allt annat – folkpension, ATP, SPP. Jag skall inte trötta kammaren med att upprepa de exempel som jag tidigare har redovisat och som visar hur litet den här skatten kommer att betyda även för en blygsam försäkring och att, vad jag förstår, alla rimliga krav på en bevarad pensionstrygghet kommer att uppfyllas.

Sedan gör man ett stort nummer av att de borgerliga ömmar för de sämst ställda pensionärerna. De får ingenting, säger man. Och Bengt Westerberg sade att min brevvän från Norrköping bara får en förbättring av sin pension med 48 kr. i månaden som resultat av de förslag som regeringen har aviserat.

Nu råkar det vara så att det kommunala bostadstillägget i Norrköping i dag är maximum 970 kr. per månad. Det kommer med regeringens förslag att höjas till 1 500 kr. per månad. Det betyder att den här kvinnan får en höjning av sitt kommunala bostadstillägg med 530 kr. per månad. Därtill får hon den normala pensionshöjningen på ungefär 100 kr. per månad den 1 januari och dessutom den extra höjningen med knappt 50 kr. den 1 juli. Hon får alltså inte 40 kr. i månaden, som Bengt Westerberg sade, utan hon får ungefär 670 kr. i månaden. Med så mycket pengar förbättras hennes inkomst.

Bengt Westerberg brukar ofta mästra mig genom att tala om för mig hur dålig jag är på att räkna och hur fel jag har. Kunde inte en smula självkritik vara på sin plats innan magistern mästrar vidare!

Änkor till män som en gång i tiden inte gick med i ATP-systemet får i dag inget pensionstillskott eller ett kraftigt reducerat pensionstillskott. Det är de borgerliga partierna som är ursprunget till dessa kvinnors situation och deras problem. När ATP infördes drev man en hård propaganda för att framför allt företagare skulle ställa sig utanför ATP. Lars Werner påminde i någon mån om detta. ATP var det som den gången skulle skjuta rättsstaten i sank, förslava medborgarna och beröva dem deras fri- och rättigheter. De människor som den gången trodde på de borgerliga och inte ville förslavas under den obligatoriska tjänstepensionen vill nu, lustigt nog, in i detta obligatorium.

Det här förhållandet har de borgerliga partierna ofta använt som ett slags symbol för sin omsorg om de sämst ställda i samhället. Sedan satt de i sex år i regeringsställning och gjorde inte ett dyft åt de s. k. undantagandepensionärerna. Ingen av er alla som sitter här och hade makten i sex år gjorde någonting! Ibland har jag undrat om det inte är så att ni i själva verket vill ha dessa människor som ett propagandavapen; det är bättre att de är utan sina pensionstillskott, för då kan ni fortsätta att visa att ni hyser omsorg om de sämst ställda. Men nu tänker regeringen beröva er det vapnet. Vi skall förklaga riksdagen förslag om att änkor efter de s. k. undantagandepen-

sionärerna skall kunna få samma pensionstillskott som andra. Då får ni i fortsättningen hitta några andra grupper att ömma för och beskriva som dem som utsätts för socialdemokratins likgiltighet. Under sex år gjorde ni ingenting åt den här saken.

Bengt Westerberg har mycket bekymmer för att den här skatten inte skall slå rättvist mellan olika slag av pensionärer. Jag hörde aldrig att några sådana bekymmer uttrycktes av Westerberg eller hans parti under den tid då inflationen härjade med pensionsförsäkringstagarnas pengar. Försäkringsbolagen var då tvungna att fördela de stora förlusterna. Nu har de stora vinster att fördela, och dessa fördelar de proportionellt, såvitt jag förstår. De läggs ut i förhållande till det kapital som försäkringstagarna har i bolagen. Då anser vi att det är fullt rimligt att man gör på samma sätt nu. Man fördelade förlusterna oberoende av hur lång tid försäkringstagarna hade haft sina pensioner, utan det var kapitalbeloppets storlek som avgjorde återbäringen. Så kommer att bli fallet även denna gång.

De stora minskningarna av realavkastningarna under 70-talet inträffade ju utan vare sig remissbehandling, riksdagsdebatter eller riksdagsbeslut. Och naturligtvis yttrade sig inte heller lagrådet över det som skedde. När försäkringsbolagen var tvungna att fördela förluster, något som man tvingades göra på 70-talet, krävde ni inga uttalanden och inga löften från försäkringsbolagen om att förlusterna skulle drabba pensionstagarna på objektiva och rättvisa grunder. Nu handlar det om att fördela en vinst. Efter vad jag förstår är det relativt enkelt att se att det kan göras på rimliga villkor.

Olof Johansson och Bengt Westerberg lämnade ett mycket intressant besked: Man är beredd att i händelse av en borgerlig valseger 1988 betala tillbaka pengarna. Det skulle, enligt Bengt Westerberg, ske på ett villkor, nämligen att pengarna skulle stå inne på ett särskilt konto. Först vill jag konstatera att här sopade Bengt Westerberg undan sin representant i skatteutskottet så det stänkte om det. Kjell Johansson stod här för en stund sedan och förklarade att det var tekniskt omöjligt att betala tillbaka pengarna; det fanns ingen metod i världen att göra det. Men Bengt Westerberg har tydligen under den tid som förflutit sedan Johansson gick och satte sig och Westerberg själv kom upp i talarstolen upptäckt att detta är fullt möjligt. Folkpartiet är bekant för att kunna byta argument lika snabbt som andra byter skjortor, och det gjorde man här.

Då är frågan: Vad menar man med att pengarna skall stå inne på ett särskilt konto? Först var det alltså återbetalningarna som var problemet inom försäkringsbolagen. Nu är det statens bokföring som är problemet. De här pengarna kommer att användas till att minska statens skulder. Det går utmärkt bra för en borgerlig regering att öka skulderna igen. Det visade ni en enastående förmåga till under era år i regeringsställning. Bengt Westerberg borde veta mer för att inte behöva dölja sig bakom budgetteknik. Vi har ett moraliskt dilemma. Nu försöker ni hitta på någonting nytt för att komma undan det hela. Visst kan vi sätta upp ett särskilt konto. Men det har inte med saken att göra. Vill ni, kan ni betala tillbaka pengarna – det har vi fått besked om. Nu hänger ni upp det på budgettekniska manövrar.

Vi har sagt att de räntekostnader vi sparar genom att minska statsskulden med 15 miljarder tänker vi använda för att förbättra KBT och höja

basbeloppet. Ni har häftigt kritiserat oss för detta. Betyder det att ni kommer att gå emot de förslagen när de föreläggs riksdagen? Är det på det sättet ni skall spara pengarna, så att ni kan betala tillbaka dem till försäkringsbolagen?

Till Olof Johansson vill jag säga att förvisso är vänsterpartiet-kommunisterna fyllt av idéer – de flesta ganska orealistiska. Men idégivaren till realrätteskatten var faktiskt inte Lars Werner – detta sagt med all respekt – utan det var den konservativa regeringen i Danmark som, kanske till er förvåning, genomförde en realrätteskatt. Det var den som satte både Lars Werner och mig på spåren. Skall ni skylla på någon, så skall ni skylla på Schlyter. Han är ansvarig för det här – åtminstone som idégivare!

Sedan uppstår frågan: Om skatten har så väldigt allvarliga verkningar, hur kan det då komma sig att försäkringstagarna inte flyr från pensionsförsäkringarna? Hur kan det komma sig att försäkringsbolagen just i dessa dagar envisas med att beskriva pensionsförsäkringar som ett väldigt gynnsamt sätt att spara. Skandia säger i en aldeles nyutgiven broschyr: "Att spara i en pensionsförsäkring är ett ovanligt förmånligt sätt att spara. Det är t. ex. förmånligare än vanligt banksparande."

Om man ringer till Skandia får man svart på vitt på hur en pensionsförsäkring "kan hjälpa er att njuta av livet i framtiden". Det är inte precis så som ni beskriver läget för pensionsspararna i framtiden, men det gör tydligen Skandia: det blir en enda njutning för dem, om de tar en försäkring där. Och jag tror förvisso att om inte Skandia vill komma i konflikt med konsumentombudsmannen, så gör försäkringsbolaget bäst i att tala sanning i sitt försäljningsmaterial.

Carl Bildt och Bengt Westerberg, och i någon mån även Olof Johansson, säger att den här skatten aktualiserar, såvitt jag förstår, frågan om att göra om den svenska grundlagen eller möjligen införa andra omröstningsregler i riksdagen som ett förstärkt egendomsskydd. Vi känner igen det. Det är alltid *egendomen* som skall skyddas genom grundlag och speciella voteringsregler hindrar normalt parlamentariskt beteende. Men de andra då – de som inte har egendom, de som ni höll på att härja med när ni hade makten – behöver inte *de* något skydd? Skydd mot sänkt delpension, skydd mot att det införs karensdagar i sjukförsäkringen, skydd mot att ersättningen sänks för de arbetslösa? Är det bara egendomen som behöver skyddas mot staten? Är det inte så att även andra grupper kan utsättas för övergrepp genom politiska beslut? – om nu det här är ett övergrepp. Tror ni inte att det var ganska svårt för dem som upptäckte vad era åtgärder innebar när de fick kraftigt minskade inkomster? Och inte hörde jag att ni sprang till lagrådet för att fråga vad lagrådet tyckte om att delpensionen skulle sänkas från 65 till 50 %, eller när ni egentligen sopade bort värdesäkringen av folkpensionerna och ATP. Ni gick aldrig till lagrådet om det, och inte heller återopade ni att rättsstaten skulle vara i fara.

Nog kan jag tänka mig att det, om vi får en borgerlig regering, behövs ett skydd – men ett skydd för de egendomslösa. Det är alltid dem ni hittar när det skall tas in pengar. Egendomen försvarar ni. Vartenda förslag vi har lagt fram under de här fyra åren som har handlat om att i någon mån låta även ägandet – ägandet av fastigheter och av aktier – vara med om att lämna något bidrag

till saneringen av Sveriges ekonomi har ni sagt nej till, varenda gång och alla tre av er.

Jag vill fråga Lars Werner, när han säger att vi har gjort en massa eftergifter åt de borgerliga och att vi inte vågar ta strid med dem: Vad är det här då, Lars Werner? Det här är väl en riktig strid, som t. o. m. en kommunist kunde vara nöjd med!

De ändringar vi har gjort byggde på insikten om att realränteskatten, även om den finns i Danmark och fungerar där, inte skulle fungera bra i Sverige.

Till slut, herr talman, kan man undra varför det politiska livet det senaste halvåret när det gäller de borgerligas verksamhet praktiskt taget helt och hållet har handlat om den här skatten och varför man har gjort allt – och att man därvid har haft hjälp av försäkringsbolagen erkänner jag – för att föra en så våldsam kampanj. Jag tror det finns ett svar, som vi känner igen från förr: här har ni hittat en fråga där ni kan ena er. Ni kan säga nej till någonting. Ni är allihop rörande eniga om att säga nej. För ett ögonblick kan ni glömma bekymren med oenigheten om skatterna, om energipolitiken och om familjepolitiken, så på sätt och vis har vi gjort er en stor tjänst genom att ni har sluppit tänka på vad ni egentligen skall syssla med, nämligen att forma en borgerlig politik. Ni påstår ju att det skall finnas en sådan.

Egentligen, herr talman, är mycket i den här debatten fattigdomsbevis. Det är inte pensionsförsäkringstagarna som blir fattiga; det är snarare den borgerliga politiken som utarmas något när man sysslar så mycket med destruktiva kampanjer och så litet med att forma en egen positiv politik.

Anf. 37 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Låt mig först säga till herr finansministern att det inte bara är vi som har enats – det har inte varit så svårt på den borgerliga kanten i den här frågan. Det som har inträffat under hösten är ju att så gott som samtliga intresseorganisationer och så gott som samtliga som har varit inblandade i denna debatt har enats i ett mycket bestämt motstånd mot denna pensions-skatt. Under de hearings som skatteutskottet haft har det varit en kavalkad av invändningar och en kavalkad av motstånd och en mycket bred enighet mot denna skatt.

Nu säger finansministern att det där är på något sätt opassande av oss. Vi skall inte syssla med regeringens förslag, utan vi skall syssla med någonting annat, precis som han tidigare sade här att försäkringsbolagen inte skall ägna sig åt att informera försäkringstagarna om konsekvenserna av regeringens politik. Det är utomparlamentariska aktioner, och han hoppades att parlamentarismen nu skulle hävda sig igen. Så talar företrädaren för maktstaten, så talar arrogansen gentemot dem som faktiskt har en avvikande mening.

Kort om undantagandeänkorna! Om regeringen kommer med ett förslag är det välkommet. Det är en omvändelse under galgen, men även en sådan omvändelse är självfallet bättre än ingen omvändelse alls.

Finansministern ställde en konkret och rak fråga till mig i ett av sina inlägg: Kommer ni att behålla pengarna om ni skulle vinna valet 1988? Den fråga som måste riktas tillbaka till finansministern är den som Bengt Westerberg åtminstone indirekt ställde: Kommer pengarna att vara kvar? Hittills har vi

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

fått besked om att pengarna inte kommer att finnas kvar. Men genom formuleringen av finansministerns fråga öppnas ju plötsligt perspektivet att pengarna kan komma att finnas kvar, för man kan ju inte behålla någonting som man faktiskt inte får.

Sedan sadé finansministern att detta är en budgetteknisk detalj. Det är ingalunda en budgetteknisk detalj, men är det en budgetteknisk detalj, herr finansminister, så klara av den då! Fondera pengarna och låt dem ligga i en fond som vi kan diskutera hela tiden fram till 1988! I 1988 års valrörelse får vi se om resultatet blir att herr Feldt får behålla pengarna eller om vi skall ge dem tillbaka.

Det som nu håller på att inträffa är ju någonting annat, nämligen att herr Feldt tar in pengarna och inte behåller dem utan gör av med dem på en gång, och sedan säger han att vi skall ta några andra pengar och använda på något annat sätt. Men svaret blir nej om han ställer frågan: Kommer ni att behålla pengarna? Är det bara en budgetteknisk finess huruvida man skall fondera pengarna eller inte, då kommer vi överens med finansministern om att göra den budgettekniska finessen, och då har vi en reell valfråga att slåss om 1988.

Återigen några ord om framtiden! Kommer ni att vara med om att stärka grundlagsskyddet för ägandet, för egendom? Finansministern säger att det är de egendomslösa som behöver ett bättre grundlagsskydd. Nåväl, låt oss diskutera även de frågorna i samband med att vi diskuterar frågan om att stärka skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna! Men att ägandet och egendomen behöver ett fastare grundlagsskydd tycker jag att inte minst den ideologiska debatt som vi har fört under de senaste månaderna har visat med all önskvärd tydlighet.

Sedan – och det är karakteristiskt för nivån i finansministerns sätt att föra debatten – vill han slå vad med oss om vad som kommer att inträffa med SPP-systemet och med värdesäkring 1987. Det gäller ett beslut som kommer att fattas av SPP:s styrelse om några veckor. Men finansministern vet ju att det är tämligen irrelevant därför att det som 1987 inträffar med värdesäkring är en konsekvens av utvecklingen 1986, och år 1986 har finansministern inte tagit ut någon engångsskatt, så det där är ju ett teaterstycke utan relevans, utan mening. Det intressanta är det beslut som SPP fattar i december 1987 – måhända – men framför allt i december 1988 och i december 1989 och i december 1990 och i december 1991 och i december 1992. Skulle finansministern våga slå vad om det? Det är ju då som engångsskatten faktiskt drabbar människorna.

Dålig teater har vi nog av i den politiska debatten!

Sedan säger finansministern: Hur skall ni på den borgerliga sidan förklara att försäkringsbolagen går ut och säger att det är så bra att spara i dessa pensionsförsäkringar?

Men det är ganska enkelt. För det första har bolagen ett mycket stort egenintresse att tala om att det fortfarande är möjligt att göra på detta sätt. De lever fortfarande av denna verksamhet och hoppas kunna fortsätta leva av den.

För det andra – och det är detta som gör skatten så orättvis: Den som börjar spara nu drabbas inte så hårt. Den som drabbas hårt är den som sparar under de senaste 5–25 åren, den som sparar långsamt och ihärdigt sedan mitten av

1960-talet. Har man sparat 9 000 om året, så har man byggt upp ett pensionskapital i storleksordningen 400 000 kr. Av detta förlorar man nu 30 000–35 000. Det är dessa människor vi vill värna om.

Går man in och börjar spara nu, och litat man – vilket jag tror man skall vara försiktig med – på regeringens löften att detta är en engångsåtgärd, då vet man att man inte förlorar så mycket. Detta tillhör det som ytterligare gör denna skatt så orättvis.

Finansminister Feldt har fört fram fördelningsargumentet, men det är felaktigt. Dessa pengar går inte till de sämst ställda pensionärerna.

Finansministern har talat om att ingen annan sparandeform ger så stark värdeökning. Det är fel. Både premieobligationer, allemansfonder, storpremier och aktier ger mera.

Anf. 38 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Finansministern sade att jag mästrade honom när han hade räknat fel. Jag ber verkligen om ursäkt om det uppfattas som mästrande. Finansministern gick ut med ett pressmeddelande till allmänheten för att tala om vad pensionsskatten innebär. Då gav han ett enda räkneexempel. När det visar sig att det exemplet är fel, då tycker jag det är ganska rimligt att man påpekar detta för den breda allmänheten. Detta i synnerhet som finansministern – när felet väl är upptäckt – påstår att han själv hade sett det, men ändå meddelade hur denna skatt skulle slå på ett felaktigt sätt, därför att skylten till presskonferensen redan var färdigritad. Jag tycker inte att det är acceptabelt.

Det är alldeles riktigt som Kjell-Olof Feldt säger att många gjort uppoffringar för att vi skall kunna få svensk ekonomi på fötter. Det gäller också dem som har sparat i pensionsförsäkringar. Den placeringsplikt som omnämns flera gånger i dagens debatt innebär ingenting annat än att vi har ålagt dessa pensionssparare att placera sina pengar i statspapper och bostadsobligationer som varit sämre förräntade än vad som kunde ha varit alternativet för spararna. De har alltså fått en sämre avkastning under en lång följd av år, på grund av de ekonomiska problem som funnits i Sverige.

Under 1970-talet och de första åren av 1980-talet har den totala avkastningen varit kanske minus 17–20 % för dem som haft individuella pensionsförsäkringar. Det är först genom avkastningen under de senaste två åren som dessa försäkringstagare som varit med länge fått kompensation.

Därför är det orimligt att anlägga det mycket kortsiktiga synsätt på pensionssparandet som Kjell-Olof Feldt gör.

Det är också självklart att människor som har egendomar som på olika sätt ger avkastning skall vara med och sanera statens finanser och den svenska samhällsekonomin. Det gör de också genom att på olika sätt betala skatter till statsmakterna.

Men det är, menar jag, en väsentlig principiell skillnad på att i förväg bestämma vilka villkor som skall gälla och att i efterhand gå in och korrigera villkoren. Ifall Kjell-Olof Feldt hade föreslagit att man skulle ta ut en skatt eller ändra villkoren i försäkringssparandet framöver, hade vi inte haft några principiella invändningar, även om vi kanske hade haft andra invändningar. Försäkringstagarna hade vetat att andra villkor skulle gälla i fortsättningen.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Men vad Kjell-Olof Feldt och regeringen och riksdagsmajoriteten nu gör är att gå in i efterhand och ändra de regler riksdagsmajoriteten själv har lagt fast. Detta kunde försäkringstagarna rimligen inte känna till när de valde den sparformen.

Ta t. ex. en person som funderade på att antingen ta en pensionsförsäkring eller sätta in pengarna på allemansfond för ett år sedan. Hade man talat om för denna person att om du sätter in på allemansfonden får du behålla hela avkastningen själv, men om du sparar i en pensionsförsäkring tar staten 40 % av den reala avkastningen, då hade detta inverkat på den personens beslut för ett år sedan. Men nu i efterhand har denna person ingen möjlighet att påverka saken. Det är därför det här faktiskt är fråga om en retroaktiv lagstiftning. Även om regeringen hittat en lucka i grundlagen för att genomföra detta förslag, innebär det de facto retroaktiv lagstiftning.

Jag vill återvända till kvinnan i Norrköping. Hon är naturligtvis inte ensam i denna situation, utan en av många.

Kjell-Olof Feldt räknar upp en lång rad förmåner hon skall få. Till dem hör värdesäkring av den pension hon redan har, alltså en förändring av pensionsbeloppet som innebär att hon skall ha samma köpkraft i januari 1987 som hon hade i januari 1986. Men det har ingenting med dagens debatt och med pensionsskatten att göra.

Vidare säger Kjell-Olof Feldt att man skall förbättra hennes KBT. Det tror jag säkert behövs – hon bor i en socialdemokratiskt ledd kommun där KBT är ganska dåligt. Jag håller med Kjell-Olof Feldt om att KBT behöver förbättras. Vi har ännu inte sett förslaget och har därför inte hunnit diskutera det, men vi kommer med all säkerhet att tillstyrka att det förslaget genomförs. Men det har heller ingenting med pensionsskatten att göra.

Pensionsskattepengarna används för att förbättra basbeloppet. KBT finansieras i annan ordning. Den största delen av finansieringen av KBT lägger Kjell-Olof Feldt på kommunerna. Detta tycker jag inte är fel, men det är fel att föra in detta i debatten om pensionsskatten.

Den 13 september i fjol hade Kjell-Olof Feldt och jag och några till en debatt i TV. Det var två dagar före valet. Då frågade jag Kjell-Olof Feldt vad han hade i bakfickan mot pensionärerna den här gången. Jag erinrade om att man 1982 hade räknat av devalveringseffekten från pensionerna, så att kvinnan i Norrköping förlorade 1 100–1 200 kr. per år. Nu vill man ge tillbaka en liten del.

Jag anade att Kjell-Olof Feldt hade någonting i bakfickan som berörde pensionärerna. Jag bad om besked. Det kunde vara intressant för pensionärerna att få veta det före valet.

Jag fick inget besked. Jag drog slutsatsen att vi först efter valet får veta vad Kjell-Olof Feldt gör den här gången mot pensionärerna.

Jag tycker det är rimligt att väljarna får en chans att ta ställning till en så stor sak som det här är fråga om.

När nu Kjell-Olof Feldt har fått ur sig ett besked om vad han ville göra efter valet, varför kan vi inte då som en kompromiss sätta in pengarna på konto fram till 1988 och låta väljarna då ta ställning till denna fråga?

Jag tycker det är en hederlig och rimlig kompromiss.

Anf. 39 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Kjell-Olof Feldt menar att jag hade fel när jag talade om en godtycklig grupp. Men då måste vi reda ut vad det egentligen handlar om.

Godtycket gäller inte den definierade grupp som omnämns i propositionen, nämligen livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser. De går att definiera och är klart angivna.

Däremot finns det grupper av människor som utnyttjar tjänsterna i dessa institutioner, och bland dessa grupper finns en oerhört stor spännvidd. Där finns människor som har mycket låga inkomster för tillfället, och som räknar med mycket låga inkomster vid pensioneringen och därför måste avsätta i förväg. Till dem hör definitivt många småföretagare och jordbrukare. Även om dessa människor har låga inkomster under sin verksamma tid, är det många av dem som har avsatt pengar för framtiden, för pensioneringen. Av brevskörden att döma finns det många exempel på det.

Sedan finns det naturligtvis också de som utnyttjar systemet för skatteplanering och dem tycker jag inte synd om. Det är inte dem som det här handlar om. Att det blivit som det har blivit beror ju på att systemet från början var felaktigt. Om man klämmer till jäms över – så att det blir lika för alla –, drabbas självfallet alla kategorier. Fördelningspolitiskt sett blir då resultatet av det här förslaget "godtyckligt". En annan viktig sak är att det naturligtvis inte är särskilt bra att vi nu har en debatt om denna skatt och att vi nästa år har en debatt om fördelningen av eventuella pengar – om de nu inte skall sättas in på ett konto. I ett pressmeddelande anges bara rent allmänt hur vi skall besluta om bl. a. pensionerna.

Det är också viktigt att ta reda på vad de beslut innebär som redan fattats. Jag avser då detta med att basbeloppet skall höjas med 400 kr. Hur slår nu det? Ja, det innebär helt enkelt att undantagandepensionärerna får 384 kr. – det är det ena extremfallet. Gifva ålderspensionärer med maximal ATP får 3 748 kr. – det är det andra extremfallet. Så ser alltså så att säga ytterkanterna ut. Det är klart att det här har mycket litet att göra med att skapa en bättre situation för de sämst ställda pensionärerna. Jag vet inte – Kjell-Olof Feldt har inte tagit upp den saken här – varför man använder ordet oavkortat. Man har ju talat om att de pengar som man på det här sättet får in "oavkortat" skall gå till de sämst ställda pensionärerna. Men sedan kommer man med ett förslag, som har en helt annan inriktning och en helt annan karaktär. Jag förstår bara inte detta. Av den anledningen känner jag mig faktiskt litet upprörd å just dessa människors vägnar. Brevskörden är alldeles entydig när det gäller småfolket – man har uppfattat att man inte fick vad man utlovats.

Vi har – det är riktigt – haft en omfattande debatt om fördelningspolitiken också i andra sammanhang, och den debatten kommer säkert tillbaka. Jag antar att Kjell-Olof Feldt inte har glömt den debatt vi hade om den s. k. nyfattigdomen. Självfallet har finansministern helt rätt när han säger att det delvis är konsekvenserna av socialdemokraternas politik som vi i dag diskuterar. Inte minst den fortgående devalveringen av kronan i förhållande till en del andra valutor leder till att vi får en fortsatt omfördelning – dvs. att vissa kategorier i vårt land gynnas, medan andra inte klarar sig som inte kan kompensera sig när det gäller konsekvenserna av den fördä politiken. Det är ju vad vår debatt om de regionala spänningarna i dag i Sverige handlar om.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Men jag skall inte gå in på den debatten nu, för den ligger utanför dagens ämne. Vad jag här har sagt är dock en viktig förklaring till den ekonomiska politik som bedrivs.

Sedan vill jag också ta upp frågan om inkonsekvensen i regeringens handlande. Vi har alltså ett långsiktigt sparande, som vi egentligen borde vara överens om att främja. Pensionssparandet utgör en oerhört viktig del av detta sparande, men det behandlas inte som ett långsiktigt sparande utan som ett kortsiktigt. Det visar den här typen av avkastning. Även detta är upprörande. Dessutom kan det naturligtvis vara av värde att konstatera – Bengt Westerberg var inne på den frågan – att vi har ett system som, åtminstone tror människor det, skall fungera långsiktigt, men som man sedan ändrar förutsättningarna för.

Anf. 40 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall inte tvista med Kjell-Olof Feldt om upphovsrätten till realranteskatteförslaget, även om det i och för sig kunde vara intressant. De konservativa i Danmark genomförde förslaget, men först efter det att de hade röstat ned ett socialdemokratiskt regeringsförslag i frågan. Men hur som helst: en borgerlig regering genomförde det som ni avstår från att försöka göra här i Sverige.

Carl Bildt talade om de s. k. undantagsänkorna. Jag vill bara påminna Carl Bildt och andra om att den beställning som riksdagen gjorde förra året om ett förslag i den frågan byggde på en vpk-motion som riksdagen enhälligt ställt sig bakom. Jag ville säga detta, eftersom man annars kunde få uppfattningen att det är Carl Bildt som har ordnat fram denna beställning. Det var inte riktigt så.

Jag vill med regeringen diskutera en annan fråga, nämligen hur pengarna skall användas. Ni lovade att avkastningen från engångsskatten oavkortad skulle användas för att hjälpa de sämst ställda pensionärerna. Ni har nu aviserat ett paket med olika åtgärder. Ni skall där använda över 1 miljard för att höja basbeloppet, vilket ger alla pensionärer en förbättring. De sämst ställda får härigenom 576 kr, medan de bäst ställda får som mest 1 944 kr. Jag menar att detta inte är att hjälpa främst de sämst ställda. Regeringen föreslår också att det kommunala bostadstillägget, KBT, skall höjas, men man anslår bara 400 miljoner för detta ändamål och ålägger kommunerna att svara för resten.

Regeringen satsar alltså en 1 miljard kronor för att stödja alla pensionärer och enbart 400 miljoner på att förbättra de sämst ställda pensionärernas villkor. Självfallet är många av de sämst ställda pensionärerna upprörda och menar att detta är ett svek. Jag tycker att förslaget är dåligt. Till det som jag nämnt tillkommer att de sämst ställda pensionärerna blir av med det fria sjukhusåret, och det gör inte att paketet blir rättvisare.

Vi vill inte vara med om att ställa den ena pensionärgruppen mot den andra. Vi anser att löftena till pensionärerna skall infrias, dvs. att de skall få kompensation för devalveringen 1982 och att de sämst ställda skall få förbättrade pensionsförmåner. Varför höjer ni inte grundpensionen i stället för att fortsätta med provisorier? Vore det inte bättre och rättvisare att stödja de sämst ställda pensionärerna, de som verkligen behöver förbättringar?

Jag tror efter den debatt som har förts här – jag skall nog läsa protokollet från den – att regeringen, inte minst mot bakgrund av de uttalanden som har gjorts och som kan innebära att regeringen inte har majoritet för sina förslag, skulle göra klokt i att se efter om pengarna inte kan användas på ett bättre sätt än vad den har aviserat.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

Anf. 41 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Carl Bildt säger att jag vill förhindra försäkringsbolagen från att föra ut information. Tvärtom: det som jag efterlyst under den här debatten är information från försäkringsbolagen om vilka återbäringsrätter och värdesäkringsvillkor som kommer att gälla 1987. Det är ganska onormalt att den informationen inte föreligger i dag, och det är ett förhållande som antagligen ställer till litet bekymmer för försäkringsbolagens försäljare. Men försäkringsbolagen försöker såvitt jag förstår komma runt detta så gott det går genom att hävda att det nog kommer att ordna sig.

Jag vet inte vad Carl Bildt menar med att det i grundlagen skall finnas ett skydd mot alla slags övergrepp. Närmast till hands skulle möjligen ligga ett förbud mot nyliberalism – det skulle kanske leda till resultat.

Carl Bildt säger apropå försäkringsbolagens bristande lust att ge information, att beslutet om återbäringsränta 1987 är helt ointressant. Det trodde jag inte att det var, eftersom en stor del av debatten har gällt vad som skulle hända det år skatten faktiskt tas ut. Nej, säger Carl Bildt, det viktiga är beslutet på 1990-talet. Då avgörs om försäkringarna klarar sig eller inte. Det är inte underligt, säger Carl Bildt, att försäkringsbolagen lovar ut värdesäkring och goda villkor på de nya försäkringarna, för de påverkas inte av skatten. Jag måste be Carl Bildt förklara detta för mig. Om beslutet på 1990-talet är det viktiga, måste väl det i alla rimligheters namn gälla även för år 1986 tecknade försäkringar. Det är väl helt enkelt så att den information som kommer från försäkringsbolagen i deras reklambroschyrer ligger närmare sanningen än deras politiska kampanjannonser.

Det är, herr talman, faktiskt intressant att höra en moderat med sådan vållust beskriva alla fina sparformer som finns i Sverige, alla goda möjligheter till placeringar som tydligen står hushållen till buds. Jag hoppas att Carl Bildt fortsätter denna verksamhet. De borgerliga har ju lämnat spardelegationen, som skall föra sparpropagandan, men nu tänker tydligen Carl Bildt mer personligt ägna sig åt den uppgiften. Jag hoppas att han kan fortsätta med det.

Det som Bengt Westerberg anför om retroaktivitet är intressant. Enligt hans mening är kriteriet på om en skatt är retroaktiv eller inte huruvida man kan undgå den eller inte. Om det förhållandet att man inte genom planering av sin ekonomi, genom ändrat beteende i något avseende, kan undgå skatt är ett kriterium på retroaktivitet, vad skall vi då säga till de löntagare som faktiskt måste arbeta för att leva och betala skatt på sin inkomst? Att skatteplanering försvåras kan ju inte räcka som mått på retroaktivitet. En sådan grundlagsbestämmelse som man talar om kanske skulle bli effektiv från Bengt Westerbergs synpunkt att förhindra skattepolitik, men det måste vara beskattning på ett mycket vidsträckt område som därmed förklaras omöjlig.

Det låter ju väldigt fint när Bengt Westerberg uttrycker sin omsorg om norrköpingsborna, som har så dåligt KBT därför att det är socialdemokratiskt styre i Norrköping. Jag skulle kunna räkna upp ett mycket större antal borgerligt styrda kommuner med KBT, men låt det vara. Jag har emellertid aldrig hört folkpartiet driva kravet på förbättrat KBT eller föra fram det som någon viktig reform för rättvisa.

Jag skulle vilja avslöja en annan liten sak om folkpartiet och pensionärerna. Vi vet ju alla att centerpartiet har varit oerhört angeläget om att få problemet med de s. k. undantagandepensionärerna och deras efterlevande löst. Det finns faktiskt en förklaring till att det inte gick att lösa det problemet under sex borgerliga regeringsår. Förklaringen heter Bengt Westerberg. Det var folkpartiet som konsekvent i sex års tid motsatte sig denna frågas lösning. Man svängde för ungefär ett år sedan. Så var det med omsorgen om de sämst ställda pensionärerna, Bengt Westerberg.

Sedan begrep jag inte riktig resonemanget om besked som skall ges före valet. Det gavs inga besked före valet 1976 eller 1979 om de åtgärder som ni vidtog när det gällde delpensionen, värdesäkring av folkpensionen och ATP och ersättningen till de arbetslösa. Ni talade aldrig om för någon vad ni tänkte göra. Dessutom: Det vi diskuterar i dag är hur riksdagsmajoriteten skall kunna förbättra situationen för pensionärerna och återställa en del av det som har gått förlorat under tidigare år.

Jag skall tillägga en sak beträffande inriktningen av denna reform. Vi hade att välja mellan att höja folkpensionerna och att höja basbeloppet. Det är ingen hemlighet att regeringen ansåg att en höjning av folkpensionen med ungefär 4 % ytterligare utöver värdesäkring var bättre än en höjning av basbeloppet. Men pensionärernas organisationer – både PRO och den andra, som leds av en för Olof Johansson inte helt obekant person som heter Erik Jonsson – krävde att detta skulle ske i form av en höjning av basbeloppet.

Vi har sagt att vi tycker att pensionärernas organisationer skall ha överläggningsrätt och att vi skall lyssna till deras synpunkter – de sägs ändå företräda pensionärerna. Om Olof Johansson anser att denna reform har totalt fel inriktning tycker jag att han först skall samtala med sin gamle vän Erik Jonsson. Skall det vara någon mening – här talar jag på regeringens vägnar – med överläggningar och överläggningsrätt för pensionärernas organisationer, hör de stå upp för de krav de ställer inför regeringen. De bör även stå upp inför offentligheten och säga hur de vill ha det och inte göra det i andra sammanhang.

Till de borgerliga partiledarna måste jag ställa två frågor.

För det första: Är förmögenhetsskatt över huvud taget oförenlig med en rättsstat? Ni för ett sådant resonemang att man kan tro det.

För det andra vill jag ställa en fråga om den nya s. k. innovationen i svensk politik: Om det finns ett konto som det står pensionsskattepengar på, skulle ni kunna lova att försäkringsbolagen får tillbaka 15 miljarder, eller hur mycket det kan vara, år 1988, om ni vinner valet?

Jag undrar vad jag skall göra med dessa pengar. Skall jag lägga dem under madrassen, eller skall jag låsa in dem i ett kassaskåp? Jag frågar detta eftersom vi kommer att använda dem till att minska statsskulden med 15

miljarder. Anta att vi inte minskar statsskulden med 15 miljarder. då har vi kvar räntcutgifter på ungefär 1.5 miljarder. Skall jag då använda pensions- skattepengarna för utlåning för att jag skall få in pengar som täcker räntorna på den statsskuld som då är större än den annars skulle vara? Hur kan det hjälpa er att betala tillbaka pengarna?

Jag kanske kan få några andra råd. Skall jag sätta in pengarna på allemanssparande, eller skall jag kanske köpa pensionsförsäkringar för alltihop? Ni måste ge mig något råd så att jag begriper denna nya budgetpolitiska och statsfinansiella finess som ni har hittat på i dag.

Herr talman! Jag vill inte använda starkare ord, men nog är detta en undanflykt?

Anf. 42 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Nu börjar vi närma oss en del väsentligheter i denna debatt. Det var framför allt det som finansministern sade mot slutet som jag i någon utsträckning faktiskt tyckte var lovande. Det började med att han ställde en fråga till oss: Kommer ni att behålla pengarna? Då ställde vi en fråga tillbaka: Kommer finansministern att behålla pengarna fram till 1988. Annars är det litet svårt för oss att över huvud taget hantera denna fråga. Han sade att det mer var fråga om en budgetteknisk manöver – det var hans formulering i det tidigare inlägget. Sedan går han upp i talarstolen och säger med vädjande stämma: Tala om för mig hur jag skall göra detta! Om det bara är fråga om rådgivning står vi gärna till tjänst. Om ni nu nödvändigtvis skall ta ut dessa pengar, Kjell-Olof Feldt och Ingvar Carlsson, sätt då in dem på ett konto i riksbanken under 1987 och 1988. Det är en metod som ni ofta använder gentemot näringslivet. Sätt in dem på ett konto i riksbanken och låt dem stanna där så skall vi nog i valstriden 1988 komma fram till vart dessa pengar skall ta vägen. Då kan ni föra striden på bastionen samt säga att ni skall behålla pengarna, och kanske ta ut mer pengar. Vi skall föra den striden på bastionen och förklara att vi skall ge tillbaka pengarna. Då får vi en ärlig och hederlig debatt. Nu handlar det om budgettekniska manövrer. Finansminis- tern har bett om ett råd. Han får rådet: Sätt in pengarna hos riksbanken, så skall vi nog klara av det här.

Menar finansministern allvar med det han sade, vilket jag, herr talman, tillåter mig att mycket starkt betvivla, kan vi enkelt lösa detta rent tekniskt genom att återremittera ärendet till utskottet för att i utskottsbetänkandet få inskrivet att pengarna skall sättas in på ett konto i riksbanken. Då ligger bollen hos finansministern, eller varför inte hos statsministern – hela makten i riket är ju samlad här i kammaren, och ni brukar kunna fatta beslut ganska snabbt. Detta är ett nytt tillfälle att visa handlingskraft. Jag ser att statsministern nickar.

När det gäller värdesäkring av pensionerna fortsatte finansministern med det som jag tog mig friheten att beteckna som dålig teater. Finansminis- tern vet ju – jag vägrar att tro att han inte vet det – att värdesäkring av ITP-pensionerna 1987 är en konsekvens av vad som har inträffat 1986. År 1986 har någon pensionsskatt inte tagits ut, den skatten skall tas ut 1987. Sedan säger finansministern att vi från borgerlig sida har hävdat att värdesäkring 1987 kommer att äventyras. Det har vi inte sagt, det har i alla

fall inte jag sagt – det vore oriktigt. Det är den långsiktiga värdesäkring av SPP-systemet som är i fara, något beroende på den samhällsekonomiska utvecklingen. Det är detta vi har talat om och inte om de skenmanövrer på fullständigt osaklig grund som finansministern ägnar sig åt.

De individuella pensionsförsäkringarna är emellertid konstruerade på ett annat sätt, och det tror jag att finansministern vet. I fråga om dessa är det de facto så att de som drabbas är de människor som sparar i decennium efter decennium och som varit med under alla år då, vilket finansministern själv sade, försäkringsbolagen har fördelat förluster. Det är dessa människor som nu har haft två år då det faktiskt blivit vinster, vilket har varit bra – det har behövts för att fylla i hålen. Dessa människor drabbas nu. Men de som tecknar en privat pensionsförsäkring den 1 januari 1987 drabbas inte alls. Det är de människor som tecknade privata pensionsförsäkringar 1967 eller 1977 som ni klipper till, inte de som tecknar försäkringar nu. Det är ju detta som är så djupt orättvist. De som har sparar länge och som har varit med under de år då det har blivit förluster klipper ni till, men de som tecknar försäkringar nu drabbas som sagt inte alls – och väl är ju det. Det finns inte mycket av konsekvens i det som finansministern har anfört.

Frågan har, och det anknyter till diskussionen om grundlagsskyddet, en starkt ideologisk prägel. Finansministern undrar om det är fråga om att införa ett grundlagsskydd mot nyliberalism. Det är det inte. Det är snarare fråga om att införa ett grundlagsskydd mot socialism, eftersom den typ av socialism som ni företräder faktiskt hotar det enskilda ägandet. Det är inte fråga om, som man försökte göra gällande nyss, en skatt i vanlig bemärkelse. Sådana skatter har vi; de är föreskrivna i grundlagen. Dessa kan vi diskutera utformningen av och höjden på. Det finns också expropriation – detta har också förutsetts i grundlagen. Men det är något alldeles nytt när ni går in och säger: Vi tar 7 % av en förmögenhet, av ett ägande, av ett sparande. Det har praktiskt taget aldrig gjorts tidigare i detta land. Att leta efter internationella förebilder är svårt. Detta hade inte varit möjligt att genomföra i vårt östra grannland Finland, där man har en författning som sätter upp spärrar som är effektiva mot denna typ av ingrepp:

Skall man tro en debattartikel i Dagens Nyheter i dag – det vet jag inte om man skall, men låt oss göra det för en kort stund – är det enda land ni kan åberopa som förebild för denna typ av ingripanden Haiti.

Anf. 43 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Carl Bildt har redan gett finansministern förslag om hur man skulle kunna hantera pengarna under de kommande åren fram till valet 1988. Det är ett utmärkt förslag. Låt försäkringsbolagen sätta in pengarna i riksbanken. Om väljarna tycker att regeringens förslag är bra, genomförs det efter valet. Tycker de inte så, kommer förslaget inte att genomföras.

Kjell-Olof Feldt uttryckte också en viss förvåning – snarast var det ett uttryck för bristande information – över att folkpartiet inte skulle vilja förbättra de kommunala bostadstilläggen. Vi har i många olika sammanhang gett uttryck för önskan om detta. Faktum är att förbättringen i slutet av 1970-talet, då läget var ännu sämre än vad det är i dag, genomfördes på folkpartiets initiativ.

Sedan återkommer jag till frågan om att stifta lagar i förväg eller i efterhand. Kjell-Olof Feldt kan tydligen inte riktigt förstå skillnaden mellan att ange villkoren i förväg och att ange dem i efterhand. För mig ter sig skillnaden mycket stor. Det handlar inte alls om att bara fly undan skatter eller ägna sig åt skatteplanering. Många enskilda personer funderar faktiskt på hur de skall placera sitt sparande. Ett av skälen till att man funderar på det är att olika sparformer får olika skattemässig belastning. Det kan ju finnas andra skillnader mellan de olika sparformerna.

Då frågar jag mig: Varför skall det kallas skatteplanering om man för ett år sedan tog en pensionsförsäkring, när allt är i sin ordning enligt Kjell-Olof Feldts värderingar ifall man vid precis samma tidpunkt väljer att i stället sätta pengarna på allemanssparande? Jag kan inte inse att det ena är mera legitimt än det andra eller att det ena är värt mera kritik än det andra eller att det är rimligt att i det ena fallet inte ta ut någon skatt alls och i det andra fallet 40 % skatt på den reala avkastningen. Jag tycker det är en rimlig princip att man fastställer villkoren i förväg. Kjell-Olof Feldt vet mycket väl att vi aldrig sagt att man inte kan ha förmögenhetsskatt eller skatt på avkastning på förmögenheter. Vi har sådan skatt i Sverige. Vi har också medverkat till att sådan skatt genomförs. Men vi tycker det är rimligt att villkoren fastställs i förväg, inte i efterhand. På denna punkt tycks vi ha fundamentalt olika uppfattningar. Detta visar hur angeläget det var att vi fick det grundlagskydd som vi har, även om det är alldeles för svagt på denna punkt. Annars hade Kjell-Olof Feldt hittat på många redan intjänade inkomster som man kunde beskatta i efterhand.

Kjell-Olof Feldt nämnde också undantagandepensionärerna. Det är alldeles riktigt att vi har varit tveksamma till ifall man skall förbättra deras situation. Skälet är att denna kategori pensionärer hade möjlighet att gå med i ATP-systemet men valde att stå utanför. Vi tycker att man skall respektera de val som människor gör. Men saken är inte fullt så enkel att lösa som att bara avfärda deras begäran, eftersom dessa människor naturligtvis i dag har ekonomiskt svårt att klara sin situation. Det är inte så lätt att klara sig på 1 600 kr. i månaden. Därför menar vi att man borde se om det ändå inte finns möjligheter, när det nu inte är så många kvar av undantagandepensionärer som inte själva skaffat sig ett försäkringsskydd, att lösa deras problem. Det är sannolikt att man redan gör det genom socialbidrag, men det vore bättre om vi kunde hitta en mera generell metod. Det är alltså helt riktigt att vi varit tveksamma. Skälet till denna tveksamhet har jag redovisat.

I den här debatten om pensionskatten har många olika trådar nystats upp. Men det finns en grundläggande kritik mot skatten. Den tar fasta på att det faktiskt är fråga om en retroaktiv skatt. Man bestämmer villkoren i efterhand. Och det är inte några kapitalägare som avgjort villkoren för försäkringssparande, utan det är just ledamöterna i denna kammare, som nu skall fatta beslut om att ändra dessa villkor. Det är upprörande.

För det första menar vi att skatten är orättvis. Kjell-Olof Feldt tycker inte det är bekymmersamt att man tar 7 % på alla de försäkringsbesparingar som olika försäkringstagare har. Jag tycker det är bekymmersamt att man lägger en stor skatt på en person som har sparat under lång tid och haft dålig, kanske t. o. m. negativ, avkastning och lägger exakt lika stor skatt på en person som

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

varit med bara några år och haft mycket god avkastning. Jag inser att också Kjell-Olof Feldt helst hade velat ta ut en skatt på avkastningen, men han vet att det hade varit en retroaktiv skatt och då omöjligt att genomföra enligt grundlagen. Därför har han tvingats till denna olyckliga konstruktion.

För det andra slår skatten, som har sagts flera gånger från denna talarstol, olika för olika företag och olika kategorier av människor. Offentliganställda slipper, privatanställda får betala. De flesta av dem som arbetar i stora företag slipper, medan de som arbetar i små företag får betala.

För det tredje pekade jag på den situation som en del människor hamnar i. Jag nämnde änkan som hade en försäkring och som skulle förlora 1 000 kr. om året genom denna skatt, samtidigt som Kjell-Olof Feldt genomför för ATP-pensionärer med högsta möjliga ATP-förbättringar på upp till 1 500 kr. i förbättrad tilläggs pension. Sedan kommer ju förbättringar av själva folkpensionen. Men änkan får betala 1 000 kr. ATP-pensionären som får ut 100 000 kr. i tilläggs pension per år får 1 500 kr. Jag kan inte för mitt liv inse att detta kan vara en rättvis reform.

Anf. 44 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Att införa en engångsskatt på 15 miljarder kronor är inte vilken åtgärd som helst. Det handlar om en ganska stor summa, som sagts i debatten i dag och även tidigare. Det vore rimligt att en sådan stor indragning av pengar också ställdes under väljarnas dom. Det enklaste sättet att göra detta är att inte dra in pengarna förrän efter valet. Jag förstår att viljan på denna punkt inte är särskilt utvecklad hos socialdemokraterna. Det är nog bäst att låsa även avkastningen på dessa pengar i riksbanken, som här nämnts, för annars använder finansministern dem – kanske för att slå vad. Jag vet inte vad för pengar han tänker använda vid vadslagning med oss. Eller är det oddset han tänker satsa på?

Sedan vill jag ta upp en viktig fråga. Varför drar man hedersmannen Erik Jonsson in i resonemanget om fördelningen av pengarna till de olika pensionärskategorierna? Erik Jonsson är som sagt en hedersman. Han tror på löften, och det har han all rätt att göra. Pensionärerna fick efter devalveringen löftet att de skulle bli kompenserade i den takt som reallönerna ökar. Reallönerna har börjat öka för vanliga inkomsttagare. Och då vill pensionärerna att löftet infrias. Pensionärerna har rätt att begära av Kjell-Olof Feldt och regeringen i övrigt att man står för sina egna löften till pensionärerna.

Jag förstår fortfarande inte att man, när man visste att man skulle ta kontakt med pensionärsorganisationerna och tänkte beakta vad dessa hade att säga, ändå använde ett uttryck som att avkastningen oavkortat skulle gå till de sämst ställda pensionärerna. Därför finns berättigad upprördhet i dag.

Det är naturligtvis bra att regeringen har tagit upp problemet med änkorna efter undantagandepensionärer. Men det är bara *en* kategori pensionärer i sammanhanget. Beträffande undantagandepensionärer gäller som sagt fortfarande Fäldins bedömning från valrörelsen.

Vidare kan jag konstatera att finansministern inte svarat på mina frågor om fördelningspolitiken som jag ställde i inledningsanförandet. Det kanske inte är så enkelt. Det är naturligtvis en betydande brist att vi nu diskuterar

effekterna för pensionärskollektivet av dagens beslut i samband med att vi talar om ett beslut som kommer att fattas nästa år. Det är egentligen ingen tillfredsställande beslutsordning.

Som jag sade inledningsvis borde vi vara mer rädda om statsmakternas auktoritet när det gäller att fatta beslut å medborgarnas vägnar. Det blir uppenbarligen så i dag att en knapp majoritet kommer att genomdriva beslutet om pensionsskatten. Vid växlande majoriteter skulle då en annan knapp majoritet riva upp det beslutet, enligt det ursprungliga scenariot.

Men så kan man ju inte hantera viktiga grundläggande frågor i en demokrati. Och det är just den frågan som har ställts på sin spets genom engångsskatten och debatten kring den. Den nuvarande majoriteten skulle alltså egentligen inte propa på att driva igenom sin majoritetsuppfattning i den här situationen av rent demokratiska skäl – i synnerhet när man har så pass starka invändningar från ett lagråd som dessutom har avstyrkt förslaget. Det skapar inget bra politiskt klimat i landet, och det har vi alla ett gemensamt ansvar för.

Pensionsskatten är orättvis, eftersom de pensionärskategorier som det handlar om är pensionärer med helt olika ekonomiska villkor. Jag vill råda regeringen att när det gäller fördelningen ta intryck av den här debatten inför kommande beslut nästa år. Det finns bara en slutsats för vår del: Förslaget om pensionsskatt måste avslås.

Anf. 45 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Att ha hört den här debatten ändrar egentligen ingenting i mitt påstående att när sakargumenten tryter försöker man från borgerligt håll med ren skrämpropaganda. Jag har tidigare erinrat om hur det var under fonddebatten. Då lyckades man skrämman upp rätt många människor. Om bara en tiondel av alla förskräckligheter som de borgerliga varnade för den gången verkligen hade inträffat, hade t. o. m. jag blivit orolig. Men nu är dess bättre tiden mycket brutal mot politiska överdrifter. Jag tror att den skrämpropaganda som man drev från borgerligt håll i fonddebatten i dag ter sig så absurd att inte ens de borgerliga vill kännas vid den.

De borgerliga partierna varnar för att engångsskatten medför att en riksdagsmajoritet hädanefter kan göra vad den behagar, att rättssäkerheten därmed skulle upphöra att existera. Men det rimmar egentligen rätt illa med tidigare borgerliga påståenden. När vi från vårt parti har föreslagit nationalisering och förstatligande av t. ex. oljebolag, banker och andra storbolag, då har man hänvisat till grundlagen och förklarat att våra förslag varit i strid med den.

Av de borgerligas resonemang kan man förledas att tro att detta grundlagsskydd för det privata ägandet skulle upphöra, vilket naturligtvis inte är fallet. Det privata ägandet har starkt grundlagsskydd, tydligen så starkt att inte ens en enkel eller kvalificerad riksdagsmajoritet har rätt att nationalisera eller förstatliga företag. Likväl larmar de borgerliga representanterna här i dag om att den privata äganderätten står på spel. Det är alltså helt fel.

Jag vill sluta med en liten solskenshistoria ur livet. Det är någonting mycket märkligt med hela debatten om hur förfärligt det blir om engångs-

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

skatten införs. Å ena sidan deltar försäkringsbolagen i kampanjer mot engångsskatten. Å andra sidan går samma försäkringsbolag ut och ackvireerar pensioner med motiveringen att den här formen av pensionssparande är mycket förmånlig.

Själv blev jag upprigad för bara några veckor sedan av en person från ett av de större försäkringsbolagen som mycket vänligt frågade om herr Werner var intresserad av att ta en pensionsförsäkring. Jag trodde att det var någon som drev med mig, och jag frågade: Är inte det väldigt osäkert i dessa tider, när regeringen tillsammans med de otäcka kommunisterna just skall försämransparandet på det här området? Då sade den mycket vänliga damen: Det spelar så liten roll, för det här är bara en engångsskatt som inte gör så mycket för framtiden – det kommer fortfarande att vara mycket förmånligt att ha en sådan här försäkring. Jaha, sade jag litet konfunderad och lovade att tänka på saken tills beslutet var fattat här i riksdagen. Vi kom överens om att hon skulle återkomma i frågan, och det hoppas jag hon gör.

Så var det med denna förfärliga rövarskatt – det värsta skatteingreppet i modern tid, Carl Bildt!

Anf. 46 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Carl Bildts försök att beskriva hur försäkringsbolagen kan tänkas hantera den här skatten har åtminstone hos mig skapat en viss förvirring. Först säger han att 1987 års värdesäkring beror av 1986 års avkastning, och då utgår ingen skatt, säger Bildt. Det betyder att han har missat hela grundkonstruktionen i förslagen, för det är på 1986 års avkastning som förmögenhetsskatten kommer att tas ut. Har inte Bildt begripit det förrän nu är det fel skatt som han har kämpat emot.

Skall man tolka honom bokstavligt är det då ingen som drabbas av skatten. År 1986 påverkas inte, säger han, och nya försäkringar påverkas inte. Så försäkringsbolagen ljuger inte heller när de säger att de klarar av att ta emot nya kunder.

Men om man nu bortser från Carl Bildts förvillelse: Jag tolkar det som har sagts i debatten som att alla utgår ifrån att återbäringsräntan för år 1987 kommer att bli hög och att värdesäkringen kommer att hållas. Om det nu är så att försäkringsbolagen väntar sig nöd och armod under åren framöver, då måste de redan nästa år, ja redan nu börja anpassa återbärning och värdesäkring till det. Det säger ju sunda förnuftet, och de som leder försäkringsbolagen är inga dumbommar. Gör försäkringsbolagen inte det, är enda slutsatsen att detta inte kan vara så skräckinjagande och innebära så djupa ingrepp beträffande vare sig avkastningen och tryggheten inom pensionssparandet som de borgerliga har försökt göra gällande.

Olof Johansson säger att det enda som pensionärsorganisationerna ville var att vi skulle stå för våra löften. Ja, vi ville infria löftet genom att höja folkpensionerna med 4 %, men pensionärsorganisationerna ville ha en höjning av basbeloppet. Frågan var bara om vi skulle lyssna till dem – de sade sig företräda pensionärerna. Vi gjorde det. Men det är då utomordentligt märkligt – för att uttrycka sig mildt – om i varje fall en av dessa organisationer hävdar att man hade velat ha det på ett helt annat sätt. Är det detta Erik

Jonsson har sagt till Olof Johansson, måste ni träffas igen för att försöka klara ut saken.

Jag hade nog rätt i min misstanke om att utfästelsen om att lösa frågan om pensionerna för änkor till de s. k. undantagandepensionärerna inte var en fullt så glad nyhet för centerpartiet. Nu säger Olof Johansson: Ja, dessa änkor är bara en kategori bland många. Men Olof Johanssons chef Karin Söder stod för inte så länge sedan och beskrev detta som en av de verkliga skandalerna och skamfläckarna i Sveriges sociala system. Nu verkade Olof Johansson närmast bedrövad över att denna skamfläck inte längre finns kvar att peka på.

Hur skall vi ha det med rättsstaten? Enligt Bengt Westerberg är förmögenhetsskatter förenliga med rättsstaten. Vi får alltså ha förmögenhetsskatt i Sverige och fortfarande tillhöra Europarådet och Förenta Nationerna, och det tackar vi för. Men denna förmögenhetsskatt får tydligen inte höjas, för då inträffar precis det som Bengt Westerberg angriper, nämligen att villkoren ändras för tidigare fattade beslut. Detsamma gäller om vi skulle komma på idén att höja reavinstskatten, för att ta ett annat exempel. Antagligen skulle det gälla även för arbetsgivaravgifterna, för det ingår ju i många kontrakt att kostnaderna skall ligga på en viss nivå.

När man talar om vad som är förenligt med en rättsstat, Bengt Westerberg och Carl Bildt, då skall man fråga sig: Handhar parlamentet, de folkvalda och dess regering, sina frågor med omsorg om medborgarnas välfärd och ger dem en rättvis behandling? Det är det vi försöker göra med den här skatten. Ni försöker rida på dunkla, från naturrätten hämtade och ganska så mossiga principer om vad den ena skatten är och den andra inte är. Det väsentliga är faktiskt vad skatten innebär reellt sett för medborgarna.

Men de borgerliga har nu hittat en bakdörr som de försöker slinka ut igenom. De säger att om regeringen sätter in pengarna på ett konto i riksbanken, då skall de föra 1988 års val under parollen: Pengarna tillbaka till försäkringsbolagen! Men den rimliga slutsatsen blir då att i så fall får pensionärerna vänta på sina pensionshöjningar till valet. Då kommer vi att föra valet under parollen: Pengarna till folkpensionärerna och KBT!

Men är inte det här bara ett trick? Alla tre herrarna vet ju att många ting kommer att hända i budgeten fram till 1988. Det handlar inte om huruvida pengarna finns på ett visst konto. Vad det handlar om är huruvida det finns några pengar över huvud taget i budgeten att ge tillbaka. Jag kan försäkra er att vi kommer att föra finanspolitiken på ett sådant sätt, att om ni bara ville, så skulle ni kunna lämna tillbaka 15 miljarder, och staten skulle inte gå i konkurs för det. Det kan jag lova er. Men att den svenska rättsstaten skulle hänga på att det finns pengar inlåsta på ett konto i riksbanken förefaller mig vara alltför fantastiskt för att tre seriöst arbetande partier skulle hävda en sådan ståndpunkt.

Om rättsstaten är så viktig för er, då kommer ni naturligtvis ändå – oavsett om det finns ett konto i riksbanken – att se till att ni uppfyller ert löfte. Men ni tänker inte göra det. Ni tänker skylla på det där kontot valet 1988.

Det är möjligt att vi kan öronmärka någon del av statsskulden och säga att den tillhör de borgerliga partierna, om de vinner valet. Och då får ni väl använda pengarna sedan.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Herr talman! Jag skall sluta denna debatt med att föredra en text. Den har tyvärr inga lyriska egenskaper alls. Den är oerhört prosaisk, men ändå intressant. Den återfinns i en motion, författad av Anders Johnson och Birgitta Rydell, till Folkpartiets ungdomsförbunds kongress 1981. Den lyder så här:

Under 40-talet funderade socialdemokraterna på att lägga fram ett förslag på engångsskatt på förmögenheter. Ett sådant förslag skulle i dag ha stora fördelar. Det ger staten stora inkomster snabbt. Det drabbar dem som har råd att betala – observera detta, Bengt Westerberg. Det leder inte till en snedvridning av ekonomin, eftersom det är en engångsföreteelse. Det är nu psykologiskt och politiskt möjligt, eftersom krismedvetenheten är utbredd – detta var under den borgerliga tiden, får jag understryka. Det skulle leda till en avsevärd förmögenhetsutjämning snabbt, vilket gör det lättare att i framtiden mildra olika typer av skatter som hämmar effektiviteten i ekonomin men som i dag är fördelningspolitiskt motiverade. Detta gäller t. ex. aktiebeskattningen.

Yrkandet var att Folkpartiets ungdomsförbund skulle uttala sig för en engångsskatt på stora förmögenheter.

Detta yrkande bifölls av kongressen. Förbundsstyrelsen tyckte inte ens att det var värt att motivera motionen, utan den skrev i sitt yttrande: Motionen talar för sig själv. Så bra tyckte förbundsstyrelsen att motionen var.

I denna styrelse satt nuvarande partisekreteraren Peter Örn m. fl. Motionsförfattaren, Anders Johnson, herr talman, författar nu Bengt Westerbergs tal.

Så går man från natt till dag, eller tvärtom.

Andre vice talmannen anmälde att Bengt Westerberg, Carl Bildt, Olof Johansson och Lars Werner anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 47 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Innan finansministern nu lämnar kammaren vill jag upplysa honom om att den skatt han föreslår inte skall tas ut på 1986 års avkastning. Den skall tas ut på befintliga tillgångar den 31 december 1986 och betalas in under 1987. Den belastar därmed den avkastning som kommer då. Jag vill säga detta eftersom finansministern alldeles uppenbart var fel ute i sitt sista inlägg. Jag är rädd att han missade även den här upplysningen, men hans missuppfattning på den här punkten bara styrker det faktum att förslaget till denna skatt är grundat på ett mycket bristfälligt underlag.

Herr talman! Vi närmar oss nu slutet på en lång och het principdebatt, som pågått hela hösten och når sin kulmen här i kammaren i dag. Regeringens förslag till pensionsskatt har som få andra frågor åskådliggjort skillnaden mellan å ena sidan ett kollektivistiskt, socialistiskt synsätt, som inte ser några gränser för vad som kan beslutas av en politisk majoritet, och å andra sidan tron på ett marknadsliberalt rättssamhälle, där statsmakten är stark men begränsad och där medborgarna har ett betydande utrymme för självständigt beslutsfattande.

Att vi moderater reagerat så skarpt på statsminister Ingvar Carlssons tal

vid LO-kongressen om medborgarrätt sammanhänger med att vi ser hans obegränsade tilltro till politiska majoritetsbeslut som ett hot mot just de medborgerliga fri- och rättigheterna, däribland rätten till egendomsskydd. Övertron på den politiska beslutsprocessen framgår klart av statsministerns uttalande att den skall omfatta såväl hela landets ekonomi och politik som det lilla och vardagsnära. Vi moderater ser det tvärtom som angeläget att skydda det lilla och vardagsnära från inblandning av politiker och byråkrater.

Striden om pensionsskatten är ett vittnesbörd om de allt större spänningar som framträder i vår blandekonomi. Inom denna pågår ständigt en kamp mellan marknadsmässiga och icke marknadsmässiga krafter. De senare är främst centrala, kollektiva beslut gällande resursanvändning och inkomstfördelning. Tendensen mot en alltmer utvecklad regleringsekonomi har faktiskt på senare tid visat vissa tecken på att vända. De marknadsmässiga krafterna har gjort vissa framsteg på framför allt kreditpolitikens men även på lönepolitikens område.

Men på senare tid har det dykt upp en ny hotfull företeelse. När utbyggnaden av den offentliga sektorn, de höga skatterna och alla regleringarna inte leder till avsedda resultat, blir det frestande för socialister att börja tumma på rättsstatens principer. Pensionsskatten är bara ett av många exempel på snabbt improviserade beslut, som överskrider sedan länge iakttagna spelregler och vidgar gränserna för statens verksamhet.

Herr talman! Finansutskottet har avgivit yttrande över proposition 61 till skatteutskottet. Finansutskottet borde naturligtvis i första hand ta upp finansiella frågor, men majoriteten inleder – helt i enlighet med den tendens som jag nyss beskrivit – med att beklaga sig över att den borgerliga trepartimotionen inte berört de fördelningspolitiska spänningar som påstås motivera pensionsskatten.

Nu förhåller det sig faktiskt precis tvärtom. Vad kan vara mera ägnat att framkalla fördelningspolitiska spänningar än att staten tar från dem som har sparat för att ge till dem som inte har sparat för sin ålderdom? Och det är inte nog med detta. Det finns sparformer som under senare år givit betydligt större avkastning än pensionssparandet, men de drabbas inte. Pensionsskatten träffar privatanställda men ej offentliganställda, som har sin ålderdomstrygghet ordnad på annat sätt. Dessutom slår pensionsskatten hårdare ju längre man har sparat.

Det har sagts att försäkringsbolagen skall se till att pensionsskatten tas ut enligt objektiva och rättvisa grunder. Men under de hearings som oppositionen här i riksdagen lyckades driva igenom som ett otillräckligt surrogat för en regelrätt remissbehandling förklarade såväl försäkringsinspektionen som försäkringsbolagen, inkl. Folksam, att detta inte var möjligt. Det är inte att undra på om det uppkommer fördelningspolitiska spänningar i samhället, när statsmakterna överlåter på skattesubjekten att i sin tur försöka uppfylla vad som i detta fall är en omöjlig uppgift när det gäller att iaktta principen om likformig beskattning.

I propagandan för pensionsskatten har det vidare sagts att den skall hjälpa till att sanera statens finanser. Därför skall de inkomna skattemedlen användas för avbetalningar på statsskulden. Men samtidigt har regeringen förklarat att de inbesparade ränteutgifterna i stället skall satsas på förbättra-

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögenhets-
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

de sociala förmåner, först åt de sämst ställda pensionärerna och numera tydligen till pensionärer i allmänhet.

Men därmed kan man naturligtvis inte tala om en förbättring av statens finanser. Vad som sker är att man flyttar något som hittills varit privat sparande till den kollektiva sektorn. I själva verket får man räkna med att det totala sparandet minskar, eftersom avkastningen på pensionssparande läggs till kapitalet, medan motsvarande medel nu skall tillföras pensionärer som får antas använda dessa till i första hand konsumtion.

Denna socialdemokratiska attack mot det enskilda sparandet sätts in i ett läge där hushållssparandet redan ligger på en internationellt sett mycket låg nivå. Under senare år har det t. o. m. tidvis varit negativt. Enligt konjunkturinstitutets decemberrapport, som kom i går, faller hushållens sparkvot i år från -0,3 % till -0,8 %. Och den förväntas fortsätta att sjunka under nästa år. Detta sker alltså i en tid då enbart realinkomstutvecklingen ger utrymme för en ansenlig ökning av den privata konsumtionen. Dessa förhållanden visar att vi i Sverige håller på med ett gigantiskt samhällsekonomiskt experiment. Ingen har egentligen någon erfarenhet av vad som händer, när ett lands invånare slutar att ur sin personliga ekonomi sätta av resurser för morgondagen. Att i denna situation sätta in en stöt mot den samhällsnyttiga verksamhet som frivilligt långsiktigt pensionssparande utgör ter sig mildt sagt besynnerligt.

Men jag tror att förklaringen ligger nära till hands. Vad det handlar om är att förverkliga finansminister Feldts målsättning i årets finansplan "att återupprätta det kollektiva sparandet i Sverige". Den socialdemokratiska prioriteringen avslöjas i följande ord ur samma finansplan: "Även om hushållen bör kunna svara för en del av den nödvändiga sparandeökningen, så talar mycket för att denna huvudsakligen måste komma till stånd i den offentliga sektorn." Och då gör man på så sätt att man – och det verkar ju vara enkelt och bekvämt – flyttar från hushållssektorn redan befintligt sparande till den offentliga sektorn.

Vilka effekter på sparviljan i framtiden kan då pensionsskatten tänkas få? Finansutskottets majoritet för här ett resonemang, som går ut på att en engångsskatt från denna synpunkt är att föredra, eftersom därmed "ingen osäkerhet om framtida skatteuttag behöver uppkomma hos försäkringsspararna". Detta är verkligen blöött – eller kanske snarare rosenrasande – med hänsyn till propositionens ord om att det kan uppkomma situationer även i framtiden då ingripanden på skatteområdet av engångsnatur kan framstå som nödvändiga och försvarbara.

Socialdemokraternas partisekreterare Bo Toresson var ännu tydligare, när han i en intervju föredrog begreppet pensionsskatt framför engångsskatt med motiveringen att han ville bevara handlingsfriheten för framtiden. Mot denna bakgrund ter sig slutsatsen tämligen given, att införandet av pensionsskatten kommer att verka allmänt avhållande på medborgarnas benägenhet att spara, i synnerhet i sådana former där konfiskation från statsmaktens sida framstår som möjlig.

Pensionsskattens direkta effekter på den finansiella marknaden borde inte behöva bli särskilt påtagliga. Inleveransen av skattemedel till riksgäldskontoret skapar ett minskat upplåningsbehov för staten, som exakt motsvaras av

ett minskat placeringsbehov hos försäkringsbolagen. Men det är ändå ofrånkomligt att en skatt av denna storleksordning skapar störningar. Det finns en del tecken som tyder på att den ränteuppgång vi sett under senare tid, i synnerhet på den "långa marknaden", sammanhänger med att försäkringsbolagen för närvarande inte köper obligationer. Eftersom den svenska obligationsmarknaden ännu så länge är tunn, leder den minskade efterfrågan till en kurspress, vilket tillfälligt reducerar värdet på de stora obligationsinnehav hos försäkringsbolagen som skall utgöra underlaget för pensionsskatten.

I detta sammanhang finns det anledning att kommentera det resonemang som socialdemokraterna i finansutskottet för beträffande placeringspliktens slopande för försäkringsbolag. De gör gällande att denna åtgärd medför att pensionsskatten snabbt kommer att uppvägas av ökade ränteintäkter. Men med hänvisning till den debatt som fördes här i kammaren tidigare i veckan om förlängning av den kreditpolitiska lagstiftningen, vill jag påpeka att placeringsplikten ingalunda är avskaffad. Det är fullt möjligt för regeringen att efter förslag från den socialistiska majoriteten i riksgäldsfullmäktige återinföra placeringsplikten för försäkringsbolag. Och av de kommentarer som på senare tid fällt av socialdemokratiska ledamöter i finansutskottet framgår att man redan börjat leka med tanken att återinföra tidigare använda kreditpolitiska regleringsinstrument.

Herr talman! Striden om pensionsskatten är ett inslag i den sedan länge pågående kampen mellan dem som vill koncentrera ägandet till staten och dem som vill sprida det bland medborgarna. Skiljelinjen går som vanligt mellan socialister, som tänker i kollektiva termer, och dem som i likhet med oss moderater står på den enskildes sida. Om pensionsskatten genomförs genom riksdagens beslut, innebär det onekligen ett bakslag för oss som arbetar för att stärka individens ställning. Men jag är övertygad om att vi i det långa loppet kommer att vinna kampen för medborgarnas rättigheter – kampen för medborgarrätten.

Herr talman! Jag skulle normalt sett ha slutat här. Men det har ju faktiskt – tidigare än vad jag trodde – givits möjlighet att slå ett slag för just medborgarrätten. Finansministern har tidigare här i debatten öppnat en möjlighet att låta de medel som inflyter från pensionsskatten stå samlade på ett konto i riksbanken för att där avvakta utgången av 1988 års val. För att skapa möjlighet att skriva in detta i riksdagens beslut, yrkar jag härmed på att skatteutskottets betänkande 17 återförvisas till utskottet för ny beredning i detta avseende av frågan om en pensionsskatt.

Anf. 48 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till Lars Tobissons nysst framställda återförvisningsyrkande.

Jag vill sedan ta upp det som finansministern avslutade med, nämligen högläsning ur en FPU-motion. Det är alltid roligt att höra socialdemokrater läsa ur folktopartimotioner, och även FPU-motioner. Låt mig bara säga att de personer som skrev denna motion sedan dess har blivit både äldre och klokare och bör kunna förlätas ungdomliga synder, medan det är värre med socialdemokrater som syndar i mogen ålder.

Prot. 1986/87:48
12.december 1986

*En tillfällig förmögenhets
skatt för livförsäkringsbolag, m. m.*

Jag vill också informera kammarens ledamöter och förhoppningsvis också finansministern, om han lyssnar, om att FPU-kongressen var förnuftig nog att avslå detta yrkande från styrelsen. Jag önskar att riksdagen i dag vore lika klok som FPU-kongressen var för ett antal år sedan och avslår regeringens förslag om pensionsskatt.

Låt mig också ta upp en annan sak som finansministern nämnde i sitt sista anförande. När han beskrev pensionsskatten sade han att den utgår på 1986 års *avkastning* – han sade faktiskt så. Det var förmodligen en felsägning, men det var en mycket avslöjande felsägning. Det är nämligen precis vad det i praktiken handlar om, även om det rent formellt i texterna står att den utgår på 1986 års förmögenhet. Detta visar att det faktiskt förhåller sig på det sätt som Bengt Westerberg och Kjell Johansson har sagt, nämligen att skatten är retroaktiv.

Herr talman! Vad jag ursprungligen hade tänkt ta upp var de saker som finansutskottet har yttrat sig över i detta betänkande. Vi har i första hand yttrat oss över motiven för pensionsskatten och över effekterna på sparandet. Vi har också diskuterat ett yrkande från vpk om placeringsplikten, som jag skall återkomma till.

Beträffande motiven för skatten har flera motstridiga besked lämnats. Det första var att pensionsskatten skulle sanera statsfinanserna. Detta motiv övergav finansministern på ett ganska tidigt stadium i en debatt i Expressen med Bengt Westerberg. Det har nu tyvärr återkommit i skatteutskottets majoritetstext. Däremot återfinns det inte i majoritetstexten till finansutskottets yttrande, för vilket jag vill ge finansutskottets socialdemokratiska ledamöter en liten eloge. Sanningen är ju, som finansministern har medgivit, att det blir ingen sanering av statsfinanserna.

Ett annat motiv som har anförts är fördelningspolitiskt. Det heter att det är de rika försäkringsbolagen som skall dela med sig av sin förmögenhetsökning till de fattiga pensionärerna. Det finns tre fel i detta, herr talman.

För det första är det inte de rika försäkringsbolagen som får betala skatten, eftersom de inte äger några egna pengar utan bara förvaltar försäkringsspararnas medel.

För det andra är inte heller de faktiska ägarna till dessa medel, dvs. försäkringsspararna, särskilt rika. Det stora flertalet är helt vanliga löntagare med helt vanliga inkomster, som kollektivavtalsvägen vill förbättra sina inkomster efter pensioneringen. Jag vill därför ta tillfället i akt och läsa upp ett par meningar ur en artikel ur en tidning i Östergötland häromdagen. Där skriver en TCO-ombudsman i Östgötadistriktet följande:

”Av de 15 miljarder engångsskatten beräknas ge staten kommer omkring 7 miljarder enbart från de privatanställda tjänstemännens kollektivavtalsförsäkringar. I den gruppen är antalet miljonärer inte särskilt stort, däremot många, många lågavlönade inom tex kontorsyrkena.”

Inte heller har de personer som har individuella pensionsförsäkringar blivit särskilt rika på sitt pensionssparande.

Dessutom vill jag säga att även om det enbart hade varit mångmiljonärer som hade drabbats av denna skatt, bör man inte behandla människor så som sker med det här förslaget. Även inom politiken bör det enligt folkpartiets mening finnas vissa anständighetskrav, och jag menar att regeringen grovt

åsidosätter dessa i detta förslag. Jag delar faktiskt Valter Åmans kritik mot socialdemokraternas beteckning i fråga om pensionsskatten.

För det tredje är det inte så att pengarna går till de fattigaste pensionärerna. Bengt Westerberg visade att det blir ungefär 10 kr. i veckan till finansministerns brevvån i Norrköping. Det har talats om grovt svek mot pensionärerna.

Detta visar att inte heller de fördelningspolitiska motiven håller. Det finns då egentligen inga motiv kvar – bortsett från prestige.

Herr talman! Finansutskottets yttrande tar också upp effekterna på sparandet i landet. Hushållssparandet är, som alla vet, katastrofalt lågt i dag i Sverige. Faktiskt brukar socialdemokraterna erkänna detta och också berömma sig av vissa sparstimulerande insatser. Men med den här åtgärden i dag, pensionsskatten, gör man precis tvärtom. Man åstadkommer en försämring för hushållssparandet.

Majoriteten i finansutskottet säger: "Sannolikt kommer effekterna på sparbeteendet att vara negligerbara." Detta uppges bero på att det bara är en temporär skatt.

Tyvärr vet vi dock mycket litet om huruvida detta är en temporär eller en återkommande skatt. Det har givits olika besked om detta av socialdemokraternas partisekreterare Bo Toresson, som säger att socialdemokraterna måste förbehålla sig rätten att ingripa om avkastningen på olika tillgångar blir för hög, och av finansministern, som säger att just denna variant kanske inte återkommer – men det intressantaste budskapet i den meningen är ju att det kan bli någon annan variant, kanske en annan typ av sparande, kanske en annan skattesats. Själva metoden har han inte tagit avstånd från.

Herr talman! Sparande är någonting som kräver stabila spelregler i allra högsta grad. Detta inser nog även majoriteten i finansutskottet, men deras kommentar är helt enorm. Jag måste citera ett par meningar ur majoritetstexten:

"Eftersom försäkringssparandet är långsiktigt till sin karaktär är det under normala betingelser önskvärt att de som väljer denna sparform kan påräkna stabila beskattningsregler. Sett utifrån detta perspektiv är en förmögenhets-skatt som är tillfällig att föredra. En skatt av engångsnatur gör att ingen osäkerhet om framtida skatteuttag behöver uppkomma hos försäkringsspararna."

Detta är, menar jag, en fullständigt ohållbar slutsats av förslaget. Vi har från de borgerliga partierna poängterat att pensionsskatteingreppet skapar just den osäkerhet om spelreglerna och villkoren i framtiden som kommer att få negativa konsekvenser. Osäkerheten missgynnar främst långsiktigt sparande och bundet sparande, och jag menar att det finns en mycket stor risk för att man med en sådan här pensionsskatt skulle få en mindre positiv utveckling eller en mera negativ utveckling av hushållens sparande än om skatteförslaget avslås.

Enligt konjunkturinstitutets senaste rapport, som Lars Tobisson också anförde, kommer hushållens sparkvot att ytterligare minska nästa år. KI har beräknat sparkvoten till -0.3% i år, ett sparandeunderskott på ungefär 5 miljarder kronor i hushållssektorn, och väntar att sparkvoten sjunker ytterligare till -0.8% nästa år, då hushållens sparandeunderskott blir ungefär 9 miljarder kronor.

En tillfällig förmögenhets-skatt för livförsäkringsbolag, m. m.

Jag vill gärna fråga Arne Kjörnsberg, som står på talarlistan, om han inte är oroad över detta och egentligen tycker att det borde krävas fler sparstimulanser, inte fler straffskatter på sparatet.

Herr talman! Slutligen har finansutskottet också yttrat sig över placeringsplikten. Vi debatterade denna ganska utförligt här i kammaren i onsdags, och jag kan därför vara ganska kortfattad. Placeringsplikten är inte avskaffad utan förlängd, och den kan när som helst återinföras utan riksdagens hörande. Den koppling mellan placeringsplikten och pensionskatten som skatteutskottets majoritet har gjort i sitt betänkande är faktiskt ganska förvånande. Skatteutskottets majoritet skriver nämligen följande:

”Som en följd av regeringens aviserade proposition om engångsskatten beslutade riksbanksfullmäktige att inte begära förlängt förordnande om placeringsplikt efter den 30 november i år.”

Det här beslutet togs i riksbanksfullmäktige den 25 september. Jag var faktiskt med som ledamot, och jag kan försäkra kammaren att detta beslut inte hade något samband med engångsskatten. I själva verket hade frågan om placeringspliktens avskaffande diskuterats under en följd av månader, kanske t. o. m. år, före detta beslut. Jag vill även här ge finansutskottets majoritet en liten eloge.

Majoriteten skriver visserligen en hel sida med ganska konstiga resonemang om placeringsplikten, men man har inte gjort den koppling som skatteutskottets majoritet har gjort.

Jag skulle gärna vilja fråga Arne Kjörnsberg om han, eftersom utskottet har skrivit så mycket om placeringsplikten, skulle vilja försäkra kammaren att det inte blir aktuellt med någon ytterligare tillämpning av placeringsplikten.

Slutligen, herr talman, vill jag beklaga att socialdemokraterna genom det här förslaget skapar en osäkerhet om sparatets framtida villkor. Därigenom försämrar man en redan dålig utveckling av hushållssparandet i Sverige.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 49 NILS G. ÅSLING (c):

Herr talman! Jag tycker att debatten här i dag har varit intressant och ganska avslöjande. Finansministern använde i sitt avslutningstal formuleringar som var betecknande för hur man från socialdemokratisk sida ser på hela den här frågan. Han sade att här har borgarna hittat en fråga som de kan ena sig om. Det är väl socialdemokraterna och regeringen som har lagt fram den här frågan och därmed också fått en ny ideologisk debatt, vilket statsministerns inlägg i dag i dagspressen har vittnat om. Jag skulle alltså vilja påstå att det har blivit något av en socialistisk samling i den här frågan.

Betecknande nog sade också finansministern, vänd tröstande till Lars Werner, att vi har åstadkommit en strid i den här frågan som t. o. m. en kommunist borde vara nöjd med. Just det. Jag vill instämma i Olof Johanssons konstaterande att tyvärr skapar en konfrontation av den här karaktären inget bra politiskt klimat. Detta beklagar jag.

Jag delar också den förvåning som mina kolleger inom finansutskottet

uttryckt över att finansministern så rapsodiskt berör en viktig omständighet i sammanhanget, nämligen konsekvenserna av förslaget för sparandet i samhället. Det är helt enkelt anmärkningsvärt, med tanke på den negativa sparkvot vi har här i landet, att finansministern tar så lättsinnigt på förslagets konsekvenser för sparandet.

Det är angeläget för statsmakterna att skapa förtroende för den samhälls-ekonomiska utvecklingen, ett förtroende som också kan leda till att enskilda människor känner stimulans att öka sitt sparande. Detta är en av de centrala frågor som vi från centerens sida ser i den samhälls-ekonomiska debatten.

Pensionsskatten är ytterst olycklig ur denna synpunkt. Den som sparar till pension måste kunna lita på att han får behålla sparkapitalet – annars faller hela motivationen för sparandet. Den låga sparkvot vi nu har är naturligtvis ett uttryck för just detta bristande förtroende för sparandet som socialdemokraterna skapat med sin politik, som helt har varit inriktad på att främja det kollektiva sparandet.

Pensionssparandet är dessutom ett sparande med långsiktig karaktär, och det är därför särskilt värdefullt ur samhällets synpunkt. Ofta sparar man under hela den yrkesverksamma tiden; de avtalsreglerade pensionerna har t. ex. den konstruktionen. En hög avkastning under ett fåtal år säger ingenting om hur avkastningen blir under hela den tid som sparandet varar för den enskilda individen. Om värdesäkring av pensionerna skall kunna ske, krävs också att pensionsspararna får behålla avkastningen under goda år för att kompensera sig de år då avkastningen är dålig eller rent av negativ. Vad som hänt under senare år kan man alltså inte dra alltför stora växlar på när det gäller ett uthålligt pensionssparande.

Pensionsskatten drabbar inte de offentliganställdas pensioner – det har påpekats här av flera talare, men det förtjänar att understrykas. Den drabbar flertalet privatanställda – men inte alla. Det är enbart de som tryggar de avtalsreglerade pensionerna genom försäkringsbolag eller pensionsstiftelser som drabbas. De som avsätter pengar till de anställdas avtalsreglerade pensioner i eget företag inom ramen för det s. k. FPG/RPI-systemet utsätts inte för pensionsskatten. Detta gäller t. ex. storföretag som i sina bokslut redovisar en skuld under den normalt använda rubriken "Avsatt till pensioner". Storföretag undgår på detta sätt att drabbas av pensionsskatten. Konkurrensen mellan stora och små företag snedvrids. Det är intressant och värt att notera att även ett stort företag, som inte tillämpar storföretagens vanliga system, dvs. KF, i sitt remissvar har reagerat mycket starkt mot den här orättvisan, den här bristen på konkurrensneutralitet i pensionsskattens konstruktion.

Pensionsförsäkringar används också för att underlätta generationsskiften i små företag. Möjligheterna att underlätta generationsskiften på detta sätt försvåras ju nu. Om det leder till ett otillräckligt försäkringskydd, så innebär t. ex. dödsfall för företagare en ökad risk för att företaget inte kan drivas vidare, vilket också går ut över sysselsättningen på den ort där familjeföretaget är verksamt.

Socialdemokraterna försöker nu förvilla begreppen genom att säga att skatten avser livförsäkringsbolagens förmögenheter. I själva verket är försäkringsbolagen i lag förhindrade att använda pensionssparandet för att

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

bygga upp egna, vinstgivande förmögenheter. Försäkringsbolagen förvaltar endast enskilda människors pensionssparande, och det blir alltså enskilda människor som får betala pensionsskatten, antingen genom lägre pension eller genom högre pensionspremier. Detta är ju klart fastslaget och i viss mån också erkänt av finansministern under dagens debatt.

Socialdemokraterna har ibland även hävdats att det rör sig om en engångsskatt – och vi har hört det i dag igen. Men detta har faktiskt dementerats i ganska uppenbara ordalag av den socialdemokratiska partisekreteraren Bo Toresson, som sagt att liknande skatter mycket väl kan bli aktuella igen.

Det är också felaktigt att påstå att just pensionssparandet har haft en unikt hög avkastning under senare år. Det finns andra typer av sparande som haft minst lika hög avkastning i den konjunktur vi haft under senare år. Exempelvis det statliga allemanssparandet, storpremielånet och 1986 års premieobligationer kan väl jämföras med pensionssparandet, om man ser till avkastningen. Det är helt enkelt den situation på penningmarknaden som den ekonomiska politiken skapat som styr lönsamheten i sparandet.

Regeringen har genom pressmeddelande anmält hur man skall använda avkastningen på de medel som statskassan erhåller genom pensionsskatten. Basbeloppet höjs med 400 kr. den 1 juli 1987. Det ger, som Olof Johansson nyss påpekade här i debatten, 384 kr. mera till undantagandepensionären per år men mer än fem gånger så mycket till den bäst ställda ATP-pensionären. Statsminister Ingvar Carlssons påstående när riksdagsåret började, att pensionsskattemedlen "oavkortat skulle gå till de sämst ställda pensionärerna", framstår därför som ett något fördomsfritt försök att slå blå dunster i ögonen på väljarna.

Regeringen lägger samtidigt fram förslag om avskaffande av det fria sjukhusvårdsåret för pensionärerna. Pensionärerna skall nu betala 55 kr. per dag på sjukhus. Detta slår naturligtvis hårdast mot de sämst ställda pensionärerna. Från centerns sida har vi påtalat att det finns en stor risk för att människor med låga pensioner inte har råd att behålla sin bostad under den tid då de ligger på sjukhus och att detta kommer att motverka en nödvändig rehabilitering till ett normalt liv. Det är en konsekvens som man också får ta med i beräkningen i det här sammanhanget.

Regeringen har också lagt fram förslag om höjda kommunala bostadstillägg, som till den helt dominerande delen skall finansieras av kommunerna. De kommuner som har lägst skattekraft får mest ökade kostnader. Detta skall ses i samband med att regeringen samtidigt lagt fram förslag om kraftigt försämrade kommunal skatteutjämning. Riskerna är stora att kommuner som redan har höga skatter tvingas höja skatten än mera. Jag tar fram detta därför att det påverkar hela situationen för de pensionärer som vi här diskuterar.

Låginkomsttagare drabbas hårdast av höjda kommunalskatter. Mot denna bakgrund blir det omöjligt att beskriva pensionsskatten, borttagandet av det fria sjukvårdsåret, höjningen av basbeloppet och de kommunala bostadstilläggen som rättvisereformer, som socialdemokraterna har försökt göra. Det finns åtskilliga stora förlorare bland de sämst ställda pensionärerna. Det finns klara vinnare bland dem som har de högsta pensionerna – det är konsekvenserna av den politik man här bedriver.

Socialdemokraternas fördelningspolitik ger alltså minst till dem som har det sämst och mest till dem som har det bäst. Löftet att pengarna skulle gå till de sämst ställda pensionärerna kommer inte att infrias. Förslaget om en engångsskatt på pensionerna är dock först som sist ett slag mot det privata sparandet – den försummade och strategiska sektorn av samhällsekonomin. Det kommer att få negativa effekter, som i dag är alldeles uppenbara. Jag vill använda det som motiv för att yrka bifall till det återremissförslag som Lars Tobisson nyss har framfört från denna plats, herr talman.

Anf. 50 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Den politiska diskussionen har under de senaste månaderna varit osedvanligt hård, för att inte säga hätsk. Man får gå tillbaka till de grövsta angreppen på Ernst Wigforss, Per Edvin Sköld och Olöf Palme för att finna motsvarigheter. Ord och uttryck som rån, stöld, bluff, konfiskation, tjuv, omoral, rövarskatt, ohederligt, rättsstatens kapitulation och odemokratiskt har singlat omkring och nästan fått ett eget liv.

Ett av de grövsta övertramp som jag hittills har upptäckt står Västsvenska handelskammarens medlemsinformation nr 8 för. I en ledarartikel med rubriken Tjuv och tjuv – det skall du heta, signerad R.K. skriver man: "När översåtarna kan sätta sig över samhällets spelregler och strunta i de normer som gäller t ex pensionssparandet, varför skulle då inte ungdomen tycka att de kan sätta sig över de spelregler och normer som gäller detsamma, nämligen respekten för privat egendom och mänsklig integritet? När översåtarna med våld driver igenom ett rättsvidrigt (?) förslag, varför skulle då inte ungdomar använda våld på det sätt som står dem till buds?"

Man tar sig för pannan och kippar efter andan. Detta är både taryligt, smaklöst och enfaldigt. Finns det inget utrymme för eftertanke innan man sätter sådant på pränt?

Hur kan någon med berått mod jämföra det som brukar kallas det meningslösa ungdoms- och gatuvåldet med regeringens förslag om en engångsskatt på försäkringsbolagens förmögenheter? Det finns skäl för många, tror jag, att fundera på vilka skumma krafter man har väckt till liv.

Herr talman! Jag vill säga några få ord om detta förslag ur fördelningspolitisk synpunkt. I år kommer vi att få en återbäringsränta inom försäkringssektorn, som flera talare sagt tidigare i dag, som realt kommer att ligga på omkring 11 %. Allt talar för att nästa år kommer att ge samma goda resultat. Att det går så här bra beror till avgörande del på att det förs en framgångsrik ekonomisk politik. Är det då inte rimligt att denna pensionssektor får bidra en smula för att förbättra för dem som inte har kunnat räkna in sådana här förmögenhetsökningar? Min fråga är faktiskt inte bara retorisk. Den riktar sig i första hand till centerns företrädare.

Känns det inte lite grand besvärligt? När det gällde att försämra delpensionerna, sjukförsäkringen, ATP och arbetslöshetsförsäkringen, då hade ni inte speciellt stora hämningar, men när vi nu vill införa en tillfällig skatt som tar hälften – bara cirka hälften – av ett enda års förmögenhetstillväxt, då är ni, försiktigt uttryckt, ivriga motståndare.

Både i den borgerliga reservationen i skatteutskottet och i den borgerliga avvikande meningen i finansutskottets yttrande har det uttryckts farhågor för

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

det framtida långsiktiga sparandet. De borgerliga påstår t. o. m. att sådana effekter redan kan skönjas.

Pensionssparandet har traditionellt varit gynnat i flera avseenden. Skälen har varit att det både ur den enskildes och ur samhällets synpunkt har varit och är positivt av denna typ med långsiktigt sparande.

Finns det då några objektiva skäl att tro att pensionssparandet som en följd av denna skatt kommer att gå ned? Jag kan inte finna några sådana skäl. Tvärtom – t. o. m. oktober i år har det tecknats pensionsförsäkringar för ungefär 115 milj. kr. mer än under samma tid föregående år. Och detta har skett trots den skrämselfpropaganda som har förts från olika håll. Allt tyder på att denna trend kommer att fortsätta, vilket bl. a. framgick av de uppgifter som lämnades av försäkringsbolagen under de hearings som ingick som en del av beredningen av detta ärende.

Man skall, när man granskar den här uppgången, ha klart för sig att redan 1985 var ett rekordår. Det året, alltså 1985, tecknades nästan tre gånger så många pensionsförsäkringar som 1980. Beloppet var 1980 ungefär 720 milj. kr., och 1985 var beloppet 2 miljarder 322 miljoner. Beloppen blev alltså mer än tre gånger högre. Och i år blir slutresultatet av allt att döma ännu högre.

Detta tyder varken på att pensionssparandet kommer att gå ned eller på att det långsiktiga sparandet kommer att flyttas över till ett mer kortsiktigt sådant, som man förutskickar i reservationen. Att det blir så här beror naturligtvis på att de människor som anser att det ligger i deras intresse att teckna en privat pensionsförsäkring är kloka nog att inse att detta sparande är och kommer att förbli skattemässigt gynnat i jämförelse med alla andra sparformer.

Herr talman! Under arbetet med den här frågan har det från olika håll – från de borgerliga partierna och vissa försäkringsbolag – framförts farhågor för att det inte skall gå att fördela skatten "enligt objektiva och rättvisa grunder". Till detta vill jag säga:

Lagrådet och dess synpunkter för ni fram i många andra sammanhang. I detta fall skriver lagrådet ordagrant:

"Av stor betydelse blir dock att skatten i slutänden drabbar de enskilda enligt objektiva och rättvisa grunder. Betyggande garantier för detta torde vara för handen inom ramen för det kontrollsystem som föreligger enligt lag och med hänsyn till de skattesubjekt som det blir fråga om."

Om man inte nöjer sig med detta, eller inte tror på lagrådet i just denna fråga, vill jag hänvisa till vad försäkringsinspektionen anförde under de hearings som anordnades. Försäkringsinspektionen kunde inte se några svårigheter i den här delen. Men låt oss anta att det skulle finnas sådana här problem. Då inställer sig direkt frågan: Hur gör man med de engångsvinster som kommer att uppstå till följd av att placeringsplikten upphör? Hur gör man med den beskattning av kapitalförsäkringskapitalet som redan nu sker hos bolagen? Fördelar man inte dessa plus- resp. minusvärden enligt "objektiva och rättvisa grunder"? Jag har alltid trott att försäkringsbolagen har gjort det.

När nu plötsligt borgerliga politiker och vissa företrädare för försäkringsbolagen säger att man inte kan fördela överskottet nästa år – det kommer nämligen att bli ett överskott nästa år, när engångsskatten är betald – blir

slutsatserna att vi måste ha en reglering. Om det är vad ni vill ha kan ni framföra de synpunkterna, så får vi resonera om saken.

Till sist: Jag vill yrka bifall till hemställen i skatteutskottets betänkande nr 17 och samtidigt avslag på det av herr Tobisson framställda återremissyrkandet.

Jag känner att jag är skyldig Anne Wibble ett svar beträffande placeringsplikten. Inga skäl talar för att placeringsplikten skulle återinföras. Betrakta det hellre på detta sätt: Det är en socialdemokratisk regering och en socialdemokratisk majoritet som har sett till att placeringsplikten i fortsättningen inte skall gälla. Det var en borgerlig regering och en borgerlig majoritet som införde den.

Anf. 51 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var litet anmärkningsvärt, om det nu är sant som Arne Kjörnsberg säger, att han inte ser några skäl till att man skulle fortsätta att tillämpa placeringsplikten. Då hade det varit rimligt att majoriteten från finansutskottet här i kammaren i onsdags hade varit väsentligt mer välvilligt inställd till det framtida reformarbete på kreditpolitikens område som vi från de borgerliga partierna ville ha. Jag får väl tolka detta som en liten sinnesstämning, om man nu skall hysa någon tilltro till det.

Anf. 52 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! I stället för att, liksom finansministern i remissdebatten den 7 november, via budbärare inspireras av P. D. Å. Atterbom, har jag direkt inspirerats av Viktor Rydbergs Kör och Recitativ i Jubelfestkantaten, när jag på rimrad vers uttrycker min syn på den s.k. engångsskatten eller pensionsskatten, och då alldeles på egen hand utan hjälp av vare sig hustru eller den sjättedel sekreterare jag disponerar här i riksdagen.

I upprorsfyllda tider
emot en skatt, betald av dig
o pensionär du skriker
i ängslan fram din levnadsstig!

Din dag kan synas räknad
När Feldt tar ut sin skatt
på den som är försäkrad,
och gör det över natt.

Ty skatter är en plåga,
där slakten segna ned,
och bävande de fråga:
– När äntligen lämnas vi i fred?

Debattens toner röja
ett gräl liksom nattklubbsbråk,
men lagrådet sökt höja
sig långt utöver fikonspråk:

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

– Se enskild rätt nu kränkes
och värden gå i kvav,
när rättsprinciper sänkes
i statens djupa grav!

Vi hörer statsråd ropa:

– Allt är en engångsskatt,
och all kritik tillhopa
berör oss ej ett skvatt!

Och dock, om du i vemod sjunkit ner
och tvivlar starkt på statsråds löften,
när väl du minnes vad du ser
hur statsråd skjuter ifrån höften

och talar om trakasseri,
att motpart står för häleri,
och om hur rättvis skatten är
för varje fattig pensionär.

Vad allt du spar't, vad du i möda vill,
vad stort du gömt, får ej av sossar röras.
Det är en skörd som undan dem skall föras
ty den hör enskildhetens rike till.

Gå fram du borg'lighet, var glad, var tröst,
nu giver allmänheten dig sin röst!

Anf. 53 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga dagens debatt med att upprepa alla argument som Jan Bergqvist och Kjell-Olof Feldt på ett mycket förtjänstfullt sätt framfört från talarstolen. Jag vill bara än en gång i denna debatt betona att pensionssparandet blivit riktigt lönsamt och intressant för många svenskar först efter 1982. Riksdagens utredningstjänst har bestått mig med en del siffror som speglar detta. Dessa skulle jag vilja läsa in i protokollet.

1982 nytecknades 53 000 pensionsförsäkringar. Det totala inestående beloppet på s. k. livränteförsäkringar var 9 miljarder. Men lyssna nu! 1985 nytecknades 117 000 pensionsförsäkringar, och det totala inestående beloppet var drygt 16 miljarder. Mot denna bakgrund kan man ha förståelse för att försäkringsbranschen vid en hearing med skatteutskottet framförde en önskan om att få slippa sådana år som 1977, 1978 och 1981.

Pensionssparare är tydligen ett förnuftigt släkte. Trots den enorma kampanj mot engångsskatten som nu bedrivs kommer även i år pensionssparandet att fortsätta att öka, med närmare 10 %, tror en del. Det skall därför bli spännande att få ta del av försäkringsbolagens årsredovisningar det kommande året. Där kommer facit att redovisas.

Anf. 54 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! När jag lyssnade på Hugo Hegeland tänkte jag på en kampdikt. Men den är författad på finska, så den passar inte att framföra här.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetsskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

Jag skall närma mig frågan om engångsskatten ur en annan aspekt, som jag har tänkt på under de gångna veckorna. Den debatten har i vissa kretsar nått en lågvattennivå. Från det s. k. fria näringslivet kan man vänta vad som helst. Deras attacker på socialdemokratin har inga gränser. Ju enklare debattnivå, desto bättre tydligen.

Men man blir förvånad när t. ex. folkpartiets ordförande Bengt Westerberg försöker föra en ideologisk debatt med samma stil i sina tal och tidningsartiklar. Väljer folkpartiet den råa egoismens väg är det att beklaga, men folkpartiordföranden försöker envist stämpla socialdemokratin som kommunistisk. Vad finns kvar av den sakliga attityden? Försvann den med valframgången, eller har folkpartiet ändrat inriktning?

Jag har tolkat Bengt Westerbergs uttalanden på samma sätt som jag en gång tolkade Thorbjörn Fälldins påstående om att Sverige är på väg till öststatsocialism om löntagarfonder genomförs i Sverige. Dessa uttalanden är medvetet gjorda, inte för att stämpla den svenska socialdemokratin som mer eller mindre socialistisk ur inhemsk synvinkel, utan man manar fram tankar på något helt annat. Det fattas bara att taggtråd och ubåtar rullas fram. Försämras de borgerliga pensionerna är det enligt dem ett helt giltigt handlande, men minskar socialdemokratin förmögenheter är det något främmande och kommunistiskt. Enligt deras mening är egendomsrätten helig, men medborgarrätten kan tydligen ifrågasättas.

Jag är angelägen att framföra att när jag en gång anslöt mig till Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti, visste jag att detta parti skulle stå som yttersta garant för demokratin. Jag har inte haft någon anledning att ändra min uppfattning, inte heller nu. Däremot är jag djupt oroad av vad vissa krafter i vårt samhälle vill uppnå med sitt agerande. Miljon efter miljon kastas in i kampanjer. Tre gånger har jag i min ungdom fått fly från den främmande ideologins arméer, och jag har som socialdemokrat rätt att bli ledsen och arg på alla dessa påståenden och påhopp som framförs i dessa kampanjer.

Det är på tiden att t. ex. folkpartiet ser noga på sin omgivning. Varifrån kommer denna vulgärpropaganda så snart socialdemokratin föreslår något? Det s. k. fria näringslivet och dess anhängare uppträder inte precis som garantier för demokratin utveckling. Jag antar fortfarande, trots vissa av folkpartiledarens uttalanden, att vi tillsammans vill förstärka och utveckla demokratin. Om vi inte gör det, vart leder utvecklingen då?

Anf. 55 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Det har i dag talats om att debatten förgrovas. Jag skall inte gå i polemik mot det senaste inlägget. Låt mig bara framställa en stilla förmodan att den föregående talaren fått med sig ett tal från försvarsdebatten, eftersom han nu talar om taggtråd och ubåtar.

Anf. 56 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Det sätt på vilket regeringen argumenterat kring det nu tydligen oundvikliga genomförandet av engångsskatten ger anledning till oro inför framtiden.

Först bestämmer man sig för att genomföra den hastigt påkomna

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
heisskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

beskattningen av sparandet. Man säger: Det drabbar ju bara försäkringsbolagen, och de tjänar så mycket pengar så det gör inget. Det är bara rättvist att de får vara med och betala. När man sedan blev överbevisad om att skatten i verkligheten drabbar människor av kött och blod, dvs. försäkringstagarna, sade man: Det är ju bara höginkomsttagarna och de rika som har pensionsförsäkringar. Det är väl rimligt att de delar med sig till pensionärer som har det sämre.

I verkligheten hade 40 % av pensionsspararna år 1982 under 100 000 kr. i årsinkomst och 75 % hade under 150 000 kr. – alltså högst vanliga inkomstlägen. Dessutom är det ofta de som i övrigt har ett dåligt pensionskydd som har tagit pensionsförsäkringar, och det gäller i stor utsträckning kvinnor.

Man undvek också sorgfälligt att tala om att skatten drabbar ungefär 4 miljoner löntagare med avtalsbundna pensioner. När det gäller detta argumenterar utskottsmajoriteten som så, att den nuvarande höga avkastningen kommer arbetsgivarna till del och det därför inte skulle vara något skäl att undanta dessa försäkringar från skatten. I själva verket är det så att bolagen, t. ex. SPP, på grund av den dåliga avkastningen under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet varit tvungna att ta ut en för hög avgift. Ändå har man inte förrän 1985 kunnat värdesäkra alla pensioner, t. ex. för dem som har fribrev, och kunnat sänka avgiften till rätt nivå. Det har enhälligt beslutats i styrelserna för dessa bolag. Där sitter flera löntagarrepresentanter. Tror verkligen socialdemokraterna att dessa skulle ha gått med på rabatter till arbetsgivarna? Det tror inte jag. Däremot har de gått med på rätt avgiftsnivå, vilket är rimligt.

Jag kan heller inte låta bli att kommentera det raljanta svar jag fick av finansministern vid frågestunden den 23 oktober, när jag frågade vilken betydelse placeringspliktens avskaffande har för statsbudgeten och för avkastningen i försäkringsbolagen. Finansministern svarade mycket riktigt att det beror på skillnaden mellan prioriterad ränta och marknadsränta på lång sikt och att placeringsplikten minskat i betydelse under senare tid. Men han påpekade att placeringsplikten inte har med pensionskatten att göra, eftersom den ändå skulle ha avvecklats. Han ifrågasatte nästan att jag över huvud taget tog upp den kopplingen i min fråga, som gällde redovisningen av konsekvenserna av hela paketet. Döm då om min förvåning, när jag i betänkandet läser att utskottsmajoriteten plockat fram just slopandet av placeringsplikten som ett medel för försäkringsbolagen att höja sin avkastning och kompenseras för skatteuttaget. I betänkandet sägs: "Man kan därför inte säga att den sammanlagda nettoeffekten av engångsskatten och slopande av placeringsplikten skulle innebära någon försämring av villkoren för försäkringssparandet." I själva verket är inte placeringsplikten avskaffad. Riksgäldsfullmäktige kan mycket väl besluta att den skall vara kvar.

Jag har naturligtvis inget emot att placeringsplikten slopas. Jag vill bara med de här exemplen peka på hur män hela tiden har retirerat i debatten och ändrat argument allteftersom man fått klart för sig effekterna i verkligheten.

Fördelningen av skatteuttaget skall ske på ett rättvist och objektivt sätt, sägs det i förslaget. Ingen av de organisationer som jag lyssnade till vid hearingar i skatteutskottet sade sig ha instrument för att klara detta. Ingen

har heller kunnat tala om hur det skall ske. Det är i själva verket en omöjlig uppgift, vilket många talare har sagt här tidigare i dag.

Vi har ett alltför lågt nettosparande i Sverige. Sparandet skall uppmuntras. Statens spardelegation har gått ut med stora annonser för att uppmuntra sparandet. Att i det läget lägga skatt på den mest långsiktiga och värdefulla formen av sparande är absurt. Pengarna kommer inte heller de sämst ställda pensionärerna till del, utan slås ut över hela pensionärskollektivet. Totalt sett får de som har hög ATP den största delen.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslaget om återremiss.

Anf. 57 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag vill hänvisa till den motion som Mona Saint Cyr och jag väckte med anledning av den proposition som ligger till grund för det betänkande som nu behandlas. Motionen handlar om den kategori kvinnor som hänvisas till att själva sörja för ett förstärkt pensionssparande. Dessa kvinnor har under en lång följd av år avstått från konsumtion för att genom ett långsiktigt sparande förstärka sin ekonomi på äldre dagar. Motivet för de kvinnor som valt att teckna egna pensionsförsäkringar har varit att de saknat poäng eller haft ett för lågt poängtal för att få full ATP-pension.

Statistiken visar att endast 20 % av de kvinnor som är födda runt 1930 har rätt till full pension. Dessa kvinnor har nämligen nödgats kompensera att de under en följd av år ägnat sin tid åt barnens fostran, trygghet och utveckling i det egna hemmet, något som samhället inte premierar. De har för framtida trygghet valt sparande framför konsumtion, vilket nu straffar sig. Det beslut som utskottet föreslår är ett uttryck för socialisternas ojämlika syn på kvinnan. Utskottsmajoritetens förslag till beslut är kvinnodiskriminerande.

Herr talman! Jag yrkar därför avslag på propositionen, i första hand återremiss och i andra hand bifall till den borgerliga trepartireservationen.

I detta anförande instämde Mona Saint Cyr, Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle (alla m).

Anf. 58 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Det är förvisso inte populärt att uppehålla kammarens tid en fredag eftermiddag, och kanske i synnerhet inte efter en lång debatt under vilken "vad sägas skall är redan sagt". Men "det kokar uti rättens krater" bland folkpartisterna i Dalarna – upprördheten över pensionsskatten är mycket stor. Jag har vid flera tillfällen lovat folkpartiets väljare där att framföra deras synpunkter på denna skatt i kammaren, och jag kan inte svika detta löfte. Man tycker:

att beteckningen "förmögenhetsskatt" är direkt missvisande. Det är en retroaktiv skatt på sedan länge ävtalsbundet sparande, och retroaktiviteten strider mot Sveriges grundlag,

att den kommer att minska svenska folkets sparvilja – som redan är lägst i världen – genom att den skapar osäkerhet om rätten att behålla sparade medel. – Den pågående sparkampanjen blir smått orimlig när man samtidigt vet att riksdagsmajoriteten i framtiden kan belägga sparande av vad slag det vara må med engångsskatter. –

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

*En tillfällig förmögen-
hetskatt för livförsäk-
ringsbolag, m. m.*

att den särskilt drabbar egna företagare, utövare av fria yrken och kvinnor, som ofta har personligt tagna försäkringar som den viktigaste säkerheten för sin ålderdom,

att den är orättvis, eftersom den ej drabbar offentligt anställda och ej drabbar de många anställda som har pensionen tryggad genom avsättningar i det egna företagens bokslut samt

att äganderätten är en omistlig del av medborgarrätten i demokratiska industriländer tillhörande västvärlden.

Utöver dessa synpunkter vill jag citera ur fyra av de över hundra brev som folkpartiet i Dalarna och jag personligen fått från folkpartister i länet. Citaten är följande:

”Varje krona till pensionsskatt tages av våra pensioner alldenstund de flesta försäkringsbolag är ömsesidiga och vinsten går tillbaka direkt till oss försäkringstagare. Granskar man utslaget under en tioårsperiod finner man att den reala ökningen i kronor räknat på pensionerna ej når upp till de löneökningar som kommit löntagare tillgodo i kronor räknat. Är det att undra på att medborgarna finner alla sätt att lura staten som helt i sin ordning?”

”Tänk Er själv att träna löpning en sträcka på en viss tid där målsnöret flyttas, eller att åka ett Vasalopp där Du ser fram emot nästa matkontroll som någon tagit bort.”

”Varför skall staten ta mina pengar som jag ärligen strävat och arbetat ihop för att ha på min ålderdom? Räcker det inte med att pensionen inkomstbeskattas när den utbetalas?”

”Mina sparade pengar kommer ju hela samhället till godo genom att mitt försäkringsbolag lånar ut dem till ändamål som bl. a. skapar sysselsättning. Om staten tar en del av dem, går de troligen till att bekosta ökad improduktiv byråkrati.”

Nästa citat:

”Med stora uppoffringar har jag under min yrkesverksamma tid sparat i en pensionsförsäkring för ekonomiskt lugn åtminstone på gamla dar. Om pensionsskatten skulle drivas igenom hade det naturligtvis varit klokare att konsumera och ha unnat mig något av livets goda i stället för att bara knega och avstå och låta pengarna investeras i produktionen, som jag trodde, till gagn för landet. Att socialdemokraterna synes betrakta mitt livs sparande som sin egendom och bara stjäla därav ovanpå skatterna, är mig djupt upprörande. Förslaget är så osnyggt att man baxnar.”

Det är dock inte de nu nämnda synpunkterna som oroar folkpartisterna i Dalarna mest! Den största oron känner man inför det faktum att regeringen och riksdagsmajoriteten med denna engångsskatt inför en ny princip i det svenska skatteväsendet, en illavarslande princip eftersom den innebär att en godtycklig åtgärd snabbt genomförs tvärtemot nästan hälften av svenska folkets vilja. Om riksdagsmajoriteten kan tillåta sig ett sådant övergrepp utan att låta svenska folket i val yttra sig därom, så framstår det som nödvändigt att Sveriges grundlag kompletteras och i väsentliga stycken görs mer detaljerad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Återförvisningsyrkandet

Vid företagen omröstning avgavs 150 röster för och 158 röster mot det av Lars Tobisson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av betänkandet till utskottet för ytterligare beredning:

Återförvisningsyrkandet hade alltså bifallits med erforderligt antal röster, dvs. minst en tredjedel av de röstande.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

Ajournering

Kallelse till skatteutskottets sammanträde

4 § Ajournering

Anf. 59 TALMANNEN:

För att bereda skatteutskottet tillfälle att sammanträda hemställer jag att kammaren nu beslutar att ajournera sina förhandlingar till kl. 17.30, då utskottets betänkande med anledning av återförvisningsbeslutet förväntas föreligga till bordläggning. Avsikten är att detta betänkande skall företas till avgörande vid det arbetsplenum som utsatts till tisdagen den 16 december kl. 09.00 närmast efter besluten beträffande socialutskottets betänkanden 9, 10, 11, 12 och 13.

Denna hemställan bifölls.

5 § Kallelse till skatteutskottets sammanträde

Anf. 60 TALMANNEN:

På begäran av skatteutskottets ordförande får jag kalla utskottets ledamöter till sammanträde omedelbart sedan detta sammanträde ajournerats.

6 § Förhandlingarna ajournerades kl. 16.15.

7 § Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 17.30.

8 § På förslag av talmannen beslöt kammaren att ajournera förhandlingarna till kl. 17.40, då samtliga till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkanden väntades föreligga.

9 § Förhandlingarna återupptogs kl. 17.40.

10 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1986/87:13 Normgivning m. m.

1986/87:16 Nationaldagen som helgdag, m. m.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

Skatteutskottets betänkanden

- 1986/87:11 Ändringar i taxeringsorganisationen (prop. 1986/87:47 delvis och 1986/87:16 delvis)
1986/87:15 Lindring av församlingsskatt, vissa inkomstskattefrågor, m. m. (prop. 1986/87:45 delvis)
1986/87:16 En höjning av fastighetsskatten m. m. (prop. 1986/87:48 delvis och 1986/87:45 delvis)
1986/87:20 En tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, m. m. (prop. 1986/87:61) (förnyad behandling)

Justitieutskottets betänkanden

- 1986/87:12 Telefonavlyssning (skr. 1986/87:63)
1986/87:13 Avgifter vid de allmänna domstolarna (prop. 1986/87:26)

Lägukskottets betänkande

- 1986/87:12 Exekutionsväsendets organisation (prop. 1986/87:52)

Socialutskottets betänkanden

- 1986/87:9 Vissa lagstiftningsåtgärder mot spridningen av LAV/HTLV-III-infektion (prop. 1986/87:2)
1986/87:10 Ändring i reglerna för bidragsförskott och underhållsbidrag (prop. 1986/87:35)
1986/87:11 Gallring enligt socialtjänstlagen (prop. 1986/87:43)
1986/87:12 Tidsbegränsning av anställning som assistenttandläkare inom folktandvården (prop. 1986/87:60)
1986/87:13 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 (prop. 1986/87:25 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande

- 1986/87:8 Anslag på tilläggsbudget I (prop. 1986/87:25 delvis)

Trafikutskottets betänkanden

- 1986/87:8 Dimensioneringen av SMHI:s nät av vattenföringsstationer m. m. (förs. 1986/87:6)
1986/87:10 Kommunal parkeringsövervakning (prop. 1986/87:51)

Jordbruksutskottets betänkande

- 1986/87:7 Bilavgaslag (prop. 1986/87:56)

Näringsutskottets betänkanden

- 1986/87:11 1986 års redogörelse för de statliga företagen (skr. 1986/87:20)
1986/87:12 Vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan (prop. 1986/87:18)
1986/87:13 Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer m. m. (prop. 1986/87:24)
1986/87:15 Anslag m. m. på tilläggsbudget I inom industridepartementets område (prop. 1986/87:25 delvis)
1986/87:16 Ändring i lagen om bankrörelse (prop. 1986/87:12 delvis)

11 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 12 december

1986/87:125 av Kurt Ove Johansson (s) till arbetsmarknadsministern om bidrag till viss arbetsmarknadsutbildning i företag:

Samhället vill med arbetsmarknads- och utbildningspolitiska åtgärder bl. a. lindra effekterna av störningar och omvandlingstendenser på arbetsmarknaden. Metoderna för detta arbete är många. Ett instrument som används för att nå ovan nämnda mål är bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag.

Bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag är reglerad i förordning SFS 1984:518. Som systemet fungerar i dag är det främst tillverkningsindustrin som kommer i åtnjutande av detta bidrag. Servicenäringarna faller i princip utanför systemet.

I ett historiskt perspektiv finns det måhända en logisk förklaring till varför servicenäringarna inte omfattas av bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag, dock inte i dagens situation. Utvecklingen har varit sådan att även servicenäringen, bl. a. handeln, bör kunna få detta bidrag. Av bidragsförordningen framgår att bidrag kan lämnas i samband med utbildning till mera kvalificerade arbetsuppgifter, till arbetstagare som har en föråldrad utbildning, när det finns en påtaglig risk för permittering eller uppsägning av arbetstagare och när manuella arbetsuppgifter ersätts med datorstyrd utrustning. Handelsnäringen uppfyller alla dessa krav.

Handelssektorn sysselsätter i dag i runda tal 500 000 personer. Handeln är också en sektor som i allt snabbare takt blir föremål för datorisering och annan teknikpåverkan. Detta kopplat till förändringar av mera strukturellt slag gör handeln till kanske den mest flexibla verksamheten i nuläget.

Erfarenhetsmässigt vet vi att utbildningsinsatser även inom handelsområde ger goda resultat. För den enskilde minskar risken för arbetslöshet och för samhället blir effekten minskade ekonomiska åtaganden. Det måste därför framstå som ytterst angeläget att få bort de regler som på formella grunder utesluter handel och annan servicenäring från bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Är statsrådet beredd att medverka till att handel och annan servicenäring på samma villkor som tillverkningsindustrin kan erhålla bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag?

Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 december

1986/87:271 av *Kurt Ove Johansson* (s) till socialministern om översyn av rättssystemet i läkemedelsmål:

Kraven för att läkemedel skall få användas är i Sverige högt ställda. De medicinska effekterna och riskerna för biverkningar måste vara väl dokumenterade. Innan ett läkemedel får säljas måste socialstyrelsen ha givit sitt godkännande.

En tillverkare som inte får sitt preparat godkänt kan överklaga socialstyrelsens beslut till kammarrätt. Även om denna överklagningsrätt måste anses som självklar är den inte komplikationsfri med hänsyn tagen till den medicinska säkerheten.

I ett par uppmärksammade fall har tillverkare överklagat socialstyrelsens beslut och vunnit i kammarrätten. Ett preparat som, enligt socialstyrelsen, borde dras in får genom kammarrättens dom fortsätta att säljas. I ett annat fall har socialstyrelsen ålagts av kammarrätt att registrera ett preparat som socialstyrelsen inte ansett fyller de medicinska kraven.

Som tidigare framhållits måste rätten att överklaga ett myndighetsbeslut anses självklar. Om denna rätt skall vara meningsfull måste också myndighetsbeslut kunna upphävas. Men det är naturligtvis inte tillfredsställande om ett medicinskt preparat får säljas på juridiska grunder, om det på medicinska grunder borde förbjudas.

Mot bakgrund av det anförda vill jag därför ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att rättssystemet i läkemedelsmål blir föremål för översyn?

1986/87:272 av *Hugo Bergdahl* (fp) till justitieministern om personalläget inom domstols- och åklagarväsendet:

Enligt tidningsartiklar i bl. a. Vestmanlands Läns Tidning är rättssäkerheten i Västerås hotad. Anledningen är att åklagarna och domarna i Västerås går på knä. Deras arbetsbörda är i nuläget enorm. Arbetsbördan sägs bero på den rekordartade brottsligheten i Västerås. Den yttersta konsekvensen kan enligt rättsväsendets representanter bli att de tvingas släppa häktade personer bara för att väntan på rättegången blir för lång. I ett sådant läge är det stor fara för att allmänhetens rättsskydd är hotad.

Avser regeringen att vidta några åtgärder för att förbättra personalläget inom domstols- och åklagarväsendet?

13 § Kammaren åtskildes kl. 17.41.

Prot. 1986/87:48
12 december 1986

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Olof Marcusson

Förteckning över talare.
(Siffrorna avser sida i protokollet)

Fredagen den 12 december

Talmannen 6, 97

Andersson, Marianne (c) 93

Bergqvist, Jan (s) 26, 33, 35

Bildt, Carl (m) 46, 65, 73

De Geer, Lars (fp) 95

Feldt, Kjell-Olof, finansminister 36, 40, 44, 59, 71, 78

Franzén, Tommy (vpk) 18, 24, 25, 33, 40

Gard, Margareta (m) 95

Hegeland, Hugo (m) 91

Johansson, Kjell (fp) 11, 23, 25, 32, 35, 39, 43, 93

Johansson, Olof (c) 54, 69, 76

Josefson, Stig (c) 16, 32, 35, 40, 44

Kjörnsberg, Arne (s) 89

Nordström, Kjell (s) 92

Tammenoksa, Erkki (s) 92

Tobisson, Lars (m) 80

Wachtmeister, Knut (m) 6, 24, 25, 31, 34, 38, 43

Werner, Lars (vpk) 57, 70, 77

Westerberg, Bengt (fp) 50, 67, 74

Wibble, Anne (fp) 83, 91

Åsling, Nils G. (c) 86